

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 32.

Lördagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Malm* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 230, angående åtgärder till lindrande av nöden bland vissa arbetslösa järnbruksarbetare.

Propositionen föredrogs och hänvisades till statsutskottet.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till skrivelse till Konungen med anmälan om de ledigheter inom kammaren, som skulle fyllas innan nästa lagtima riksdag.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.*

Uti en till riksdagen den 8 januari 1923 avlåten proposition (nr 2) hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels antaga ett propositionen bifogat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, dels ock medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, statens domäner, flottans pensionskassa samt statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. dyrtidstillägg för budgetåret 1923—1924 finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes.

Ifrågavarande proposition, vilken hänvisats, i vad den angick pensionsväsendet till bankoutskottet och så vitt rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet, hade i övrigt hänvisats till statsutskottet.

Vidare hade Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 8 januari 1923 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1923—1924 under de till statsutskottets behandling hörande huvudtitlarna föreslagit riksdagen att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg för budgetåret 1923—1924 under respektive huvudtitlar anvisa i propositionen angivna belopp.

Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)

I anledning av propositionen nr 2 hade inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen inom första kammaren nr 132 av herr *C. I. Asplund*, nr 133 av herr *K. Franzén* samt nr 134 av herrar *T. Julin* och *C. Winberg* och inom andra kammaren nr 172 av herrar *K. Starbäck* och *E. Laurén*, nr 173 av herr *H. Kinmanson*, nr 174 av herr *E. Hage* m. fl., nr 175 av herr *P. V. Olsson* i Kalmar m. fl., nr 176 av herr *P. V. Olsson* i Kalmar m. fl. och nr 177 av herr *P. V. Olsson* i Kalmar m. fl.

Herrar *Julins* och *Winbergs* motion var lika lydande med den inom andra kammaren av herr *Hage* m. fl. väckta motionen, däri hemställdes, att riksdagen måtte besluta att de från och med 1 juli 1922 gällande allmänna grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst skulle fortfarande gälla.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de av herr *Asplund*, herrar *Julin* och *Winberg*, herr *Hage* m. fl., herrar *Starbäck* och *Laurén*, herr *Kinmanson*, herr *P. V. Olsson* m. fl. under nr 175 och herr *P. V. Olsson* m. fl. under nr 176 i ämnet väckta motionerna ävensom med bifall till herr *P. V. Olssons* m. fl. motion nr 177 samt med avslag å herr *Franzéns* berörda motion, måtte

1) godkänna vid utlåtandet såsom Bil. A. fogat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

2) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk dyrtidstillägg för budgetåret 1923—1924 finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes;

3) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg för budgetåret 1923—1924 under respektive huvudtitlar anvisa i utlåtandet angivna belopp.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *C. G. Ekman*, *K. E. Andersson* i Eliantorp, *A. Wiklund*, *P. Nilsson* i Bonarp, *J. D. Norman* och *J. Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt de av herr *Asplund*, herrar *Starbäck* och *Laurén*, herr *Kinmanson*, herr *P. V. Olsson* m. fl., under nr 175, och herr *P. V. Olsson* m. fl., under nr 176, i ämnet väckta motionerna, ävensom med bifall till herr *P. V. Olssons* m. fl. motion nr 177, samt med avslag å herrar *Franzéns*, *Julins* och *Winbergs* och *Hages* m. fl. berörda motioner, måtte

1) godkänna vid utlåtandet såsom Bil. B fogat förslag till kun-

görelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. ;

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

2) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk dyrtidstillägg för budgetåret 1923—1924 finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes ;

3) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg för budgetåret 1923—1924 under respektive huvudtitlar anvisa i reservationen angivna belopp.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Herr talman! Var och en av de närvarande, som sett en tidning eller hört några personer samtalsvis behandla frågan om det sätt, varpå riksdagen avgjort dyrtidstilläggsärendena, har i regel funnit, att man ansett, att sättet för dessa ärendens behandling varit ur olika synpunkter anmärkningsvärt. I regel brukar man slå in på en kåserande ton och betecknar detta förfaringsätt såsom ur olika synpunkter löjligt valhänt och obegripligt.

Det torde därför vara skäligt att inledningsvis kasta en återblick på, huru dessa frågor hava behandlats, huru de måste behandlas, i vilket läge de därvid befunnit sig och i sammanhang därmed också skärskåda den på förhand av förhållandena givna utgången. Jag kan så mycket hellre göra detta, som jag i regel icke deltagit i vare sig de ekonomiska förberedelserna till eller i det mera tekniska utredningsarbetet för dyrtidstilläggen. Jag har visserligen som statsutskottsledamot, ehuru icke på den avdelning, som i vanliga fall behandlat dylika ärenden, haft att i sista hand taga position till de framkomna yrkandena, men, som sagt, jag har icke deltagit i den förbehandling av dessa ärenden, där formerna i regel bruka bestämmas.

Åren 1917 och 1918 var ju förhållandet i landet det, att här rådde högkonjunktur. Inom åtskilliga av statens verk, och då alldeles särskilt inom de affärsdrivande verken, rådde personalbrist. Till och med å stat och fast anställda personer lämnade då sina befattningar och inträdde i enskild tjänst. På grund därav inlämnades vid den tidpunkten från de för verkens ledning ansvariga till Kungl. Maj:t en hemställan, att omedelbara åtgärder måtte vidtagas för att löneförhållandena i statens verk måtte förbättras, en genomgripande löne reglering åstadkommas och därmed också ökad garanti för möjligheten att erhalla erforderlig arbetskraft skapas. Detta skedde i särdeles bestämda ordalag, ordalag, som äro rätt så ovanliga, då det gäller en framställning från verkschefer till Kungl. Maj:t.

Följden av denna framställning blev ju, att en löne reglering för de affärsdrivande verken kom till stånd, en definitiv, ordinarie löne reglering, som avsåg att förbättra löneförhållandena, vad de ordinarie löneställning anginge. Detta löne regleringsarbete fortsattes sedermera,

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.*
(Forts.)

som alla känna till, på olika områden av statsförvaltningen och pågår ännu den dag, som i dag är.

Sedermera slogo de ekonomiska förhållandena om, så att man på ett och annat håll snart undrade, huruvida icke den löneställning, som nyss skapats för statens ordinarie befattningshavare, i själva verket låg för högt. Och detta trots att man nödgades, som vi ju alla känna till, bredvid den ordinarie löneregleringen begagna en lönetilläggsform, som på senare tiden kallats dyrtidstillägg.

Medan sålunda en lönereglering, vad den ordinarie löneställningen beträffar, pågick, och delvis just på grund av, att den inriktade sig och endast kunde inrikta sig på en del av statstjänstemännen, måste i bredd med detta ordinarie löneregleringsarbete särskilda anslag beviljas av mera provisorisk art. Beträffande dessa senare bidrag kommo emellertid helt andra principer till synes än beträffande det ordinarie löneregleringsarbetet. Vid detta senare gällde det som vanligt att värdesätta tjänsterna i förhållande till det arbete och det ansvar, som därmed voro förenade, och att skapa en löneställning, som stode i rimlig proportion därtill. Vad beträffar dyrtidstillägget däremot, så bars hela detta bidrag upp av behovshänsyn, därvid man måste forna statsbidraget på ett helt annat sätt, än då det gällde de ordinarie lönerna. Förhållandena tvingade sålunda till att man måste samtidigt operera på två olika linjer med fullständigt skiljaktiga utgångspunkter. Det gällde dels att skapa en lönereglering, där man värdesatte tjänsterna på vanligt sätt efter normala förhållanden, dels att bevilja ett statligt lönetillägg, där behovsprincipen var den avgörande, i syfte att endast tillfälligtvis, under då rådande svåra konjunkture bereda statstjänarna möjlighet att taga sig igenom dyrtiden.

Det är klart, att när det sålunda kom att inom statsförvaltningen existera reglerade löner av helt olika typ och art, samtidigt med att dessa löner kompletterades med en påbyggnad, för vilken principerna vore helt annorlunda beskaffade än i fråga om de ordinarie löneregleringarna, och då därtill dessa två bredvid varandra pågående operationer skulle samtidigt tillämpas under det att de olika principerna korsade varandra, så följde givetvis därav, att det måste uppstå mycket stora svårigheter att få dels generella regler, som kunde täcka ett så skiftande område, och dels i övrigt i detalj få bestämmelser, som gävo befattningshavarna en slutställning i lönehänseende, där de olika befattningsgrupperna sinsemellan tillgodosågos på riktigaste och mest rättvisa sätt.

Därtill kom ju, att det ekonomiska läget förändrade sig vid den tiden med oerhörd fart. Ifrån den tid, då årets proposition i ämnet avlämnades, och till den tid, då frågan behandlades i riksdagen, hade, och detta under flera år, så väsentliga förändringar skett i det ekonomiska läget, att vad som varit befogat och riktigt, då propositionen uppgjordes, sedermera i åtskilliga avseenden icke längre gällde, då riksdagens beslut skulle fattas. Jämväl dessa förskjutningar måste givetvis medföra, att riksdagens beslut skulle komma att i åtskilligt skilja

sig från de förslag, som under de olika riksdagarna inkommit från Kungl. Maj:t.

Tages hänsyn till alla dessa förhållanden, blir det ju ganska begripligt, att på vissa punkter och i fråga om vissa detaljer man måste haft rätt så stora svårigheter att få det hela att gå ihop och att för övrigt i hela detta arbete kunna tillämpa någon för längre tid giltig fullständigt genomtänkt plan. På grund av de förhållanden jag nu antytt vågar jag tro, att vad som åstadkommits i detta avseende i riksdagen varit ungefär vad som i de olika situationerna varit möjligt att åstadkomma. Jag bortser då från själva storleken av dyrtidstilläggen och tänker mera på de skiftande former, i vilka detta bidrag utgått.

Uppenbart är, att det alltjämt varit och fortfarande är önskvärt att komma tillbaka till mera normala förhållanden på detta område. Men för att detta skulle kunna ske, måste man till varandra närma de principer, som uppbyro dessa olika löneformer, den ordinarie löneställningen och dyrtidstilläggen. Redan i fjol förekom i statsutskottet yrkande på, att man skulle göra ett sådant närmande, och jag anslöt mig redan då till denna mening. Men riksdagsmajoriteten intog då den ståndpunkten, att man, med vissa detaljförändringar, skulle fortsätta med dyrtidstilläggen på ungefär den linje, som vid riksdagarna åren förut skapats.

I den proposition angående dyrtidstillägg, som i år blivit framlagd, hade Kungl. Maj:t genomfört en förändring, som man måste säga innebar ett försök att förmedla övergången ifrån de olika löneformerna till en mera enhetlig sådan. Kungl. Maj:t föreslog nämligen att dyrtidstilläggen skulle utgå i form av procentuellt tillägg på de ordinarie lönerna. Det var ett betydande steg, som därigenom togs, och jag tror, att då förslaget därtill innehöll väsentligt förenklade regler i fråga om uträkningen av beloppen, man allmänt ansåg, att det var ett steg i rätt riktning. För egen del var jag redan i början av denna riksdag på det klara med, att jag i det väsentliga skulle komma att stanna för Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstillägg.

Vid prövning av Kungl. Maj:ts förslag befanns det emellertid att man i fråga om vissa detaljer kunde göra bestämda och berättigade erinringar mot detsamma. Jag tänker då icke så mycket på den av det finansiella läget betingade nedskärningen i bidraget, fastän även där om givetvis mycket olika meningar kunde förefinnas, utan fastmera på de kompletteringsbestämmelser, som i den kungl. propositionen fogats till det föreslagna, generellt gällande procentuella dyrtidstillägget.

Särskilt kunde berättigade erinringar göras mot det sätt, varpå i Kungl. Maj:ts proposition barnbidragen blivit utformade. I detta hänseende föreslogs, att för befattningshavare med barn bidraget skulle utgå i form av ökning av dyrtidstillägget med en tiondedel, medan t. ex., för att taga fall, som finnas i verkligheten, en generaldirektör med ett barn enligt regeringsförslaget skulle få 182 kronor i årligt bidrag för detta barn, skulle en vaktmästare med några stycken barn endast få en 7 à 8 kronor pr år och barn i bidrag. Att det finns en så väsent-

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

*Dyrtdstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.*
(Forts.)

lig löneskillnad mellan en generaldirektör och en vaktmästare i den ordinarie löneställningen att den förre har 5—6 gånger mera i lön än den senare, kan vara riktigt, men man kan ej påstå, att det är tillbörligt och rimligt, att, då det gäller barntillägg, en sådan skillnad som den nyss nämnda skall stadgas. I detta avseende har också utskottet varit enigt om, att en omläggning skulle ske, ehuru man inom utskottet gått fram efter olika linjer. Utskottsflertalet anslöt sig jämväl i den punkten till de tidigare bestämmelserna, under det att utskottsreservanterna gått in för nya fixerade tillägg, som skulle ge lika belopp för barn till alla befattningshavare, endast med den skillnad, att beloppen äro olika för befattningshavare, som tillhöra reglerade och oreglerade verk. Genom en sådan fixering av dessa bidrag, som reservationen föreslår, har också den största möjliga enkelhet och lättillämplighet uppnåtts.

Jämväl i andra avseenden skulle nog kunna göras vissa erinringar mot den kungl. propositionen. Bestämmelsen om, att en tiondedel av dyrtdstillägget skall bortfalla för befattningshavare, som icke uppnått 25 års ålder, är givetvis en regel, som inom gränsplatserna framkallar en ganska olikartad ställning mellan befattningshavare, som äro varandra helt närstående.

Även genom det sätt, varpå maximum dragits såväl för de reglerade som för de oreglerade verken, har givetvis också skapats ojämnheter, som jag tror skulle kunnat förekommas genom icke alltför tillkrånglade bestämmelser. Men i samtliga dessa nu sistnämnda avseenden äro de ojämnheter, som uppstå, ingalunda av någon svårare art. Det visade sig emellertid omöjligt för oss reservanter att på grund av den knappa tid, som tillmåtts reservanterna, härvidlag åstadkomma ändringar. I nämnda avseenden har man måst nöja sig med att följa Kungl. Maj: t. Även om man skulle kunna visa, att dessa bestämmelser skapa ojämnheter, som man också är villig att erkänna, så äro dessa i varje fall icke av den natur, att de innebära tillräckliga skäl att gå på en helt annan linje.

En annan erinran mot Kungl. Maj: ts proposition har också gjorts ifrån läroverkslärarhåll, där man påvisat, att lönen för läroverkslärare under olika månader utgår med olika belopp och att man vissa månader, då den högsta lönen utgår, kommer att träffas av maxigränsen, och att därför totalbeloppet per år för dessa lärare kommer att bliva ett annat och mindre genom denna olikhet i månadsavlöning, än om det totala årsbeloppet varit lika fördelat på årets alla månader. Jag erkänner, att också detta är ganska omotiverat. Men då det behövs ganska invecklade bestämmelser för en ändring på den punkten, har man uppgivit försöken därtill. Beträffande denna kategori av statstjänare ger dock reservationen, sådan den föreligger, mera, jämväl utan en sådan utjämningsprocedur, än utskottets hemställan innebär. Därför skall, förmodar jag, man från den gruppen av statstjänstemän med ett visst lugn motse ett bifall till reservanternas hemställan även på den punkten.

Man kommer säkerligen att i den följande diskussionen göra erinringar emot, att reservationen kommer över propositionens belopp och att den ju rätt väsentligt närmar sig den utgiftssumma, som statsutskottets hemställan innebär. För egen räkning vill jag säga, att jag skulle önska att hava åstadkommit ett förslag, som ungefär sammanfallit med propositionens slutsumma, men som inneburit de partiella förbättringar, särskilt beträffande bartilläggen, som jag nyss betecknat som önskvärda och nödvändiga. Då det emellertid visat sig, att inom avdelningen en kompromiss kunnat åstadkommas, som sedan inom utskottet samlat ett flertal och som innebär en ökning i utgiftssiffran av över 4 miljoner kronor, och då denna kompromiss vunnit en så stor anslutning, som skett, har det blivit för reservanterna nödvändigt att söka lägga sitt yrkande så, att det för de befattningshavare, som verkligen vore i behov av ett ökat bidrag, gäve ungefär lika mycket och i vissa fall, när det gäller de barnrikaste familjerna, mera än utskottets förslag, därest det för reservanterna skulle finnas någon utsikt att i riksdagen åstadkomma annat än blott och bart en demonstration.

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Från betydande tjänstemannakårer — som likväl äro medvetna om, att fastän reservationen ger totaliter, om man räknar med vad som kommer att belöpa på pensionsstaten, ungefär 2 miljoner kronor mera till befattningshavarna än Kungl. Maj:ts förslag, den dock från statens synpunkt innebär ett förbilligande av det av utskottet förordade förslaget med 2 miljoner kronor — har man väl på grund av att reservationen sätter in förbättringarna på håll, där behoven äro större, bestämt förordat densamma framför utskottets hemställan.

Emot den erinran emot utskottsflertalets förslag, att detta kräver ett betydligt högre belopp, än Kungl. Maj:t föreslagit, har det inom utskottet anförts, att man ansett, att de ekonomiska läget förbättrats, sedan propositionen skrevs, och att man därför ur denna synpunkt nu ansett sig kunna gå högre. Jag får emellertid säga, att jag icke riktigt är i stånd att fatta, på vilka faktiska omständigheter man byggt ett sådant omdöme. Om jag försöker att se, vilka symtom på det ekonomiska läget, som sedermera kommit till synes, så kan jag ej erhålla samma uppfattning. En sak har visserligen inträffat, som tycks tala för denna åsikt, nämligen att själva arbetsförhållandena genomgått en viss förbättring, men om jag för övrigt ser på den ökning i vår import, som ägt rum under de första månaderna i år i förhållandena till föregående år och som visserligen kan ge ett tillskott till statskassan i form av ökade tullar, så innebär dock den omständigheten, att vår import under denna tid väsentligt överstigit vår export, ett symtom på ett försämrat läge inom landet.

Ser jag vidare på de skatterestitutioner, som varje dag av den högsta instansen på det området utdömas till betydande belopp, så uppstår där, så vitt jag kan förstå, för staten utgifter, som man säkert tidigare icke räknat med.

Om jag ser på rusdrycksmedelsfonden, som man enligt vad den

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

föregående finansministern sagt mig, reflekterat på, såsom en viss reservkälla vid budgetregleringen, så har ju från bevillningsutskottet för ett par dagar sedan vitsordats, att man där kommit under fund med, att under första halvåret 1923 skulle till fonden, i stället för beräknade 22 miljoner kronor, icke inflyta mer än 12,400,000 kronor.

Jag kan således ej finna, att de ekonomiska symtom, som skulle vittna om förbättring av läget, verkligen peka i den riktningen.

Man kommer säkerligen att här anmärka, att det förslag, som nu är framlagt, särskilt för de högsta befattningshavarna medför en så väsentlig nedsättning i deras lön, att man måste finna, att man gått alltför hårt fram härvidlag. Jag vill då erkänna, att det är väsentliga nedskärningar, som i detta avseende göras. Härvidlag ha ju reservanterna ställt sig på den kungl. propositionens ståndpunkt. Men det är min bestämda uppfattning, att om man nu för de lägsta befattningshavarna vill gå över till vad som måste anses vara det normala, eller rent procentuella tillägg i förhållande till den ordinarie lönen, så kan man ej göra det, utan att man samtidigt beträffande de högsta befattningshavarna ställer sig på ungefär Kungl. Maj:ts ståndpunkt och för dem vidtager beskärningar, som i viss mån motsvara den minskning i löneställning, som de lägsta befattningshavarna få vidkännas. Det ena bör, såvitt jag kan förstå, följa av det andra.

Jag skulle vilja säga, att om man tager hänsyn till de skattedragare, från vilka det dock slutligen gäller att få medlen, så ger industrien i stort sett mindre än normalt, och den allmänna affärs- och handelsverksamheten ger icke heller så mycket, utan skattedragarna äro i stort sett fastighetsägare, bönder, löntagare och dylika. Om man tänker på detta förhållande, kan det nog icke sägas, att man går för hårt fram mot dessa högre befattningshavare, om man beträffande dem följer Kungl. Maj:t. Trots att jag medgiver, att det för dem blir en kännbar minskning, som här sker, tror jag icke, att man kan säga, att dessa högre befattningshavare i alla fall i förhållande till andra samhällsgrupper bliva försatta i en alltför ogynnsam ställning.

Jag har tidigare antytt, att det förslag, som reservanterna för sin del förorda, icke undgått vissa tekniska ojämnheter. Fjärde avdelningens i statsutskottet energiske sifferexpert kommer säkerligen att med sin i kammaren uppställda grafiska tabell och en hel del siffror ådagalägga, att så är förhållandet. Men jag vill till bemötande därav bestämt göra gällande, att dessa ojämnheter icke äro av den art, att de böra föranleda ett frångående i stort sett av de principer, som Kungl. Maj:t framlagt i propositionen.

Man kommer kanske att vidare göra den erinran, att storleken av de barntillägg, som i reservationen föreslås, innebär alltför mycket av familjeförsörjningsprincip och att det vore önskvärt, att man också härutinnan fullständigt återginge till en lönesättning, som enbart grundade sig på en värdering av de olika befattningarna. Jag vill för min del säga, att jag tror nog, att statsmakterna få anledning att taga under övervägande, huruvida icke också i ett ordinarie lönesystem familje-

försörjningsprincipen bör få ett helt annat utrymme, än som hittills varit fallet. Eljest kommer, såvitt jag kan förstå, staten i det läget, att, då ju staten icke som en enskild arbetsgivare kan individuellt taxera de hos staten anställda, utan måste för befattningshavare i samma ställning ge över huvud likartade lönebelopp, staten måste antingen över hela linjen utbetala lönebelopp, som äro tillräckliga för familjeförsörjare och som i sådant fall bli obehövt stora utgifter, då det gäller befattningar, av vilka unga eller ensamstående personer äro innehavare, eller också kommer staten att tvingas att sätta lönerna så lågt, att familjeförsörjare och särskilt familjeförsörjare med många av honom ekonomiskt beroende omöjligen kunna utan stora bekymmer kvarstå i statstjänst. Jag tror icke, att någotdera av dessa alternativ — och ett tredje gives, såvitt jag förstår, såvida man skall utsluta allt vad familjeförsörjningsprincip heter, icke — egentligen är synnerligen fördelaktigt för staten att reflektera på. Men den saken föreligger ju icke nu. Det blir en fråga, som måste upptagas till behandling och prövning i sammanhang med frågan om kvinnans löneställning i statsförvaltningen, sedan hon nu snart väl blivit förklarad behörig att bekläda statstjänster i allmänhet. I det sammanhanget återkommer man som sagt säkerligen till den frågan. Jag vill endast vid detta tillfälle uttala den personliga övertygelsen, att vad som föreslås i reservanternas förslag i fråga om barn tillägg icke på något sätt kommer att verka prejudicerande eller föregripa den fortsatta prövningen beträffande familjeförsörjningsprincipen, varför olägenheter i den vägen icke torde behöva befaras.

Jag är övertygad om, att en och annan kommer att säga: Ja, men den skillnad i utgifter, som här kan bli fråga om för statsverket vid valet mellan reservationen och utskottets hemställan, ungefär något över 2 miljoner kronor, är för liten för att man egentligen nu skulle behöva mera allvarligt strida därom. När man inte kunnat komma till en större skillnad, förefaller det, menar man kanske, som om reservanternas bort kunna acceptera det beslut, som flertalet i utskottet samlat sig omkring. Men det gäller dock, som sagt, 2 miljoner kronor. Såsom en jämförelse vill jag erinra om resultatet av hela det stora besparingsarbete, som efter direktiv av den nu avgångna finansministern utförts av vad man kallat Geddeskommittén och som ju vunnit ett alldeles särskilt erkännande. Den granskning av befattningshavarnas behövlighet inom statsförvaltningen och den beskärning av deras antal genom uteslutande av en del befattningshavare som då verkställdes, hela detta på alla håll så erkända och uppskattade arbete ledde, såvitt jag kan minnas, endast till en minskning i statsutgifterna, dyrtidstilläggen inberäknade, av omkring 1 1/2 miljon kronor. Och ändock verkade den beskärningen på det sättet, att den ställde ett stort antal befattningshavare, som i många år varit anställda i statens tjänst, utan sysselsättning, och ledde också till, att en hel del arbete, som staten behövt få utfört, måste uppskjutas till senare tillfällen. Således, hela nämnda procedur, som jag för min del erkänner varit nödvändig,

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Dyrtidstillägg
 åt befatt-
 ningshavare
 i statens
 tjänst.
 (Forts.)

gav icke, trots dess individuellt hårda verkningar, mera än sammanlagt 1 1/2 miljon kronor. Jag får då säga, att jag förstår icke dem, som lämna sitt erkännande åt detta besparingsarbete, men samtidigt äro beredda att här ge omkring 2 miljoner kronor mera än oundgängligt nödvändigt. De draga därmed ett brett streck över hela arbetsresultatet inom regeringen och göra dessutom ytterligare en utgift på nära en 1/2 miljon. Och detta då till förmån för befattningshavare, som stå kvar i sina anställningar med relativt goda löner. Jag kan inte finna det sakliga sambandet mellan å ena sidan ett dylikt erkännande åt vad som förberedelsevis skedde, då budgeten behandlades, och å andra sidan det förslag, som från utskottsflertalets sida nu här föreligger.

Då jag således, herr talman, anser, att reservationen på ett mera rationellt sätt täcker det syfte som dyrtidstilläggen avse att tillgodose, samt gör det med mindre belopp och sålunda vållar statsverket mindre utgifter än det förslag, som utskottets flertal framlagt, då jag vidare anser, att reservanternas förslag på ett smidigare och riktigare sätt förmedlar övergången från de nuvarande, inbördes stridiga lönegrunderna till enhetliga sådana, och då det slutligen är av den beskaffenheten, att det på de punkter, där verkligt behov föreligger, tillgodoser detta lika gott och i vissa fall bättre än utskottsförslaget, så tillåter jag mig, herr greve och talman, att yrka bifall till den vid utskotts-
betänkandet av mig med flera fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen: Den föregående ärade talaren började med att säga, att han inte tillhört den avdelning, som förberedelsevis behandlat detta ärende, vilket jag för min del gärna skulle unnat honom. Då det är motsatta förhållandet med mig och jag sålunda icke haft förmånen att sitta i efterhand, skall jag be att något närmare få redogöra för, hur man kommit in på den linje, som jag för min del anslutit mig till och till vilken jag kommer att yrka bifall.

Var och en vet, att det är den känsligaste fråga vi ha att behandla i riksdagen. Den berör så många personer och det gör sig så många synpunkter gällande, att det är rätt svårt att i detta fall komma till ett något så när enigt resultat. Jag behöver ju endast erinra om, att vi upprepade gånger här i riksdagen i långa diskussioner behandlat frågan om ålders-
tillägg till en lektor, och då kunna herrarna föreställa sig, hur svårt det är att åstadkomma en så att säga summarisk rättvisa i avseende på löneförhållanden, som gälla flera tiotusentals personer.

Nu förhåller det sig ju så, att Kungl. Maj:t tagit avstånd från de grunder vi beslutat under de föregående riksdagarna. Kungl. Maj:t har, såsom ju klargjorts både i den kungl. propositionen och av den föregående talaren, försökt att ordna det så, att man något så när skulle komma en definitiv löne reglering närmare, och utgått ifrån, att dyrtidstilläggen skola utgå proportionellt på lönen. Men när man nu tager i betraktande både den omständigheten, att toppunkterna avskäras så tidigt, att man slutar ungefär på en månadslön, som är hälften mot den, på vilken förut dyrtidstillägg beräknats, och vidare att barnbidragen

fastställas på sätt som skett i den kungl. propositionen, så måste man komma till så många inadvartenser, att jag för min del icke kunnat skatta den princip, som man här håller på, nämligen att man bör söka komma en definitiv lönereglering närmare, så synnerligen högt. Och då jag nu går med på utskottets hemställan, så vill jag bestämt taga avstånd från den tanken, att jag, i händelse jag blir i tillfälle att yttra mig om en blivande lönereglering, nu skulle ha intagit någon prejudicerande ställning med avseende å denna.

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Som kammaren torde erinra sig, förhöll det sig ju förra riksdagen på det sättet, att en massa enskilda motioner förelägo, av vilka flertalet gick ut på att nedsätta vad Kungl. Maj:t då föreslagit med avseende å dyrtidstilläggen. I år är motsatsen fallet. Kungl. Maj:t har av omständigheterna tvingats att så beskära dyrtidstilläggen, att de motioner, som blivit väckta, gått utöver Kungl. Maj:ts förslag. Det är ju alldeles klart, att vilken väg man än går, måste man ovillkorligen taga hänsyn till de finansiella förhållandena. Man kan inte gå in på vad som helst i detta avseende.

Det kan icke heller förnekas — och det har även blivit framhållet av den föregående talaren — att vissa detaljer i den kungl. propositionen varit mycket otillfredsställande, bland annat just det sätt, varpå barnbidragen blivit ordnade. Jag vill även fästa uppmärksamheten därpå, att Kungl. Maj:t tagit bort de personliga dyrtidstilläggen, som jag förmodar med den motiveringen, att det utan dem blir tekniskt lättare att tillämpa dyrtidstilläggsbestämmelserna. I detta avseende ha både reservanterna och utskottet varit eniga. Man kan visserligen försvara även den av Kungl. Maj:t intagna ståndpunkten, ty allt låter ju försvara sig, ifall man finner de lämpliga argumenten. Men man har i alla fall här funnit, att tekniken måste vika för humanitetens krav, då det påvisats, att i vissa fall tjänstemän skulle gå miste om rätt avsevärda belopp. Jag behöver bara påpeka, att i ett fall föreligger en kungl. proposition, där man för en viss högt ställd tjänsteman med rätt betydande inkomster föreslår, att han skall få behålla sitt personliga dyrtidstillägg. Kungl. Maj:t har ju alltså själv kommit underfund med, att propositionen i visst fall innebär, om jag så får säga, en inhumanitet.

När frågan förelåg på avdelningen, så funnos naturligtvis — det gör jag ingen hemlighet av — en massa olika förslag. Att det varit mycket svårt att vinna någon enighet, kan man ju förstå därav, att vi kommit fram så här sent med yttrandet över denna proposition, som dock lämnades relativt tidigt vid riksdagens början. Det var alltså, som sagt, mycket svårt att nå någon enighet, och jag överdriver inte, om jag säger, att antalet förslag översteg dussinet; det fanns t. o. m. ett förslag, som var betecknat med nummer 13. En ärad kammarkamrat inom fjärde avdelningen och jag voro ursprungligen inne på en linje, som såg något annorlunda ut än den vi nu slutit oss till och som understeg, dock icke så väsentligt, det resultat, som man senare kommit till i utskottet. Men å andra sidan fanns det en rätt stor fraktion, som företrädde en annan linje, för vilken kostnaden överskred Kungl. Maj:ts förslag med

Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)

inmot 7 à 8 miljoner. Då det emellertid framförallt gällde att hålla sig inom något så när antagliga summor, så gingo vi, som ursprungligen varit på en annan linje, med på en kompromiss och anslöto oss till den linje, som nu blivit utskottets. Den överskrider Kungl. Maj:ts förslag med ungefär 4 miljoner och är alltså något dyrare än reservanternas.

Nu sade den föregående ärade talaren, att han hade icke fått några faktiska bevis för, att man kunde gå den av utskottet förordade vägen. Jag kan icke säga annat, än att man under hand hört sig för hos dem, som förestå finanserna, och åtminstone fått det medgivandet av dem, att de förvänta och tro, att det låter sig göra att låta utgiften här gå till den av oss föreslagna summan.

Det förslag, som vi nu upptagit, närmar sig i huvudsak de grunder, som föreslogos av den föregående riksdagens statsutskotts majoritet, men som dock icke blev riksdagens beslut, i det riksdagen gick utöver det-samma. Vi ha gått ut ifrån, att man skulle fixera grundtalet, icke genom att avskära en viss given procent, utan genom att taga bort fixa enheter. Vi ha föreslagit, att man för icke lönerreglerade verk skulle minska indexdifferensen med 12 enheter — eller, när det gäller ojämna tal, 13 enheter — och beträffande reglerade verk minska grundtalet med 30 enheter därutöver. Detta medför bland annat, att man, i olikhet med vad som hittills varit fallet, icke behöver låta de reglerade verkens löntagare få dyrtidstillägg endast på 80 procent av alla sina löneförmåner, utan kan i det fallet undvika varje beskärning. Beskärningen äger rum i och med det stora avdrag av enheter, som man gör för att komma till grundtalet.

Dessutom har man satt ned det belopp, på vilket den högre kompensationen utgår, från 85 kronor, som det nu är, till 60 kronor per månad. Vidare har man beträffande de icke reglerade verken ökat detta belopp med 15 kronor per månad för varje barn, för vilket det finns försörjningsplikt, och för de reglerade verken med 20 kronor per månad. Slutligen har man för vad som överstiger det belopp, på vilket full kompensation utgår, sänkt procenttalet från 55 till 50 %. Men man har höjt de belopp, på vilka dyrtidstillägg utgår, och lagt avskärningspunkten litet högre, i det man med avseende på de icke lönerreglerade verken gått till 1,100 kronor och för de lönerreglerade verken till 1,200 kronor, allt per månad. Genom detta kommer man visserligen till ett barnbidrag, som är mindre än det fasta barnbidrag, som är föreslaget i reservationen, men jag tror i det hela taget, att man på detta sätt får en jämnare fördelning av dyrtidstilläggen och får dem mera i överensstämmelse med de dyrtidstillägg, som nu utgå. Motivet härför har egentligen varit, att barnbidraget enligt Kungl. Maj:ts förslag ställt sig mycket oförmånligt och att det blir rättvisare på detta sätt. Vi ha ju också på kompromissens väg fått gå med på att för de lägst stående tjänstemännen öka dyrtidstilläggen. Även för de högre tjänstemännen ha vi ernått en fördel genom att vi höjt toppunkten för avskärningen något. Däremot har det icke blivit någon förbättring för de

mellanliggande kategorierna, tvärtom är det för dem kanske i viss mån någon försämring, men vilket system man än använder, så blir det sådana där olikheter, och även Kungl. Maj: t har ju med avseende å vissa tjänstemän kommit till dyrtidstillägg, som äro högre än de skulle ha enligt de nuvarande grunderna. Det är inte möjligt att i det hela göra en sådan anpassning, att man skänker full rättvisa åt var och en, men vi ha ansett, att genom att gå denna kompromissens väg skulle vi äntligen komma till något resultat, som i alla fall icke gick så långt i fråga om utgiftsbeloppet, som man från vissa håll hotade med att gå, såvida icke enighet kunde nås.

Nu vet jag mycket väl, att det finns åtskilliga tjänstemän, som äro missbelättna med vad som här föreslagits. Det är ju en företeelse, som är rätt vanlig och det får man finna sig i. Jag är fullt övertygad om, att det finns många tjänstemän, som ha det mycket svårt i närvarande stund; jag har varit i kontakt med så pass många, att jag mycket väl kan förstå det. Men med hänsyn till de förhållanden, som nu äro rådande, och med hänsyn även till andra samhällsgruppers ekonomi äro väl tjänstemännen i det hela bättre ställda än många andra grupper på grund av sina fasta inkomster och de fasta platser de inneha.

Det är också en tröst, att vi nästan kunna vara övertygade om, att nästa år, då förhållandena säkerligen tvinga oss att ytterligare sätta ner dyrtidstilläggen, vi torde få konstatera detsamma som vi tidigare kunnat iakttaga, nämligen att om icke tjänstemännen varit nöjda under det pågående året med de dyrtidstillägg, som vi beslutat, så heter det i alla fall året därpå, att det föregående årets dyrtidstillägg voro sådana, att de något så när kunde finna sig i dem. Det hoppas jag även blir fallet denna gång.

Jag har nu redogjort för det resultat jag och många med mig kommit till med avseende å den föreliggande kompromissen i dyrtidstillägsfrågan, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Herr statsrådet **Beskow**: Herr greve och talman! De invecklade, i många avseenden irrationella grunder, efter vilka de nuvarande dyrtidstilläggen beräknas, måste ses mot bakgrunden av den dyrtid, som varit, och den ebl i statskassan, som på samma gång under de senare åren rätt. Det är givet, att dessa två omständigheter i förening lett till, att man i första hand försökte se till att lämna dyrtidstillägg efter behoven. Så t. ex. blevo de redan förut mycket invecklade dyrtidstillägsbestämmelserna genom Kungl. Maj: ts förslag till 1921 års riksdag ytterligare komplicerade, i det man då kom in på ändrade grunder för icke familjeförsörjare, varvid också hänsyn togs till åldern. I den mån, som dyrtiden viker och framförallt levnadskostnaderna stabiliseras, torde det vara riktigare att så småningom övergå till dyrtidstillägg, som stå i mera direkt proportion till de genom lönergleringarna fastställda lönesatserna för statens tjänstemän.

Därest man räknar med, att vi nu nått en stabilisering av prisnivån, ett antagande, som möjligen icke helt och hållet håller streck, och

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.*
(Forts.)

vidare att en dylik stabilisering varar ett antal år framåt, så skulle ju ett fasthållande av grunder, liknande de nuvarande, i själva verket betyda en ny lönereglering. Jag går ut ifrån, att riksdagen, medan den ännu är sysselsatt med en lönereglering, icke skulle vilja binda sig vid en ny lönereglering, på detta sätt införd på en omväg. Alltså, en strävan att få dyrtidstilläggen i möjligaste mån proportionella i förhållande till de fastställda lönesatserna bör i detta fall göra sig gällande.

För min personliga del insåg jag redan på ett tidigt stadium bristerna i de grunder för dyrtidstilläggen, som nu tillämpas, och det var därför med mycket stor tillfredsställelse, som jag tog del av Kungl. Maj:ts proposition till detta års riksdag, den proposition, som lades fram av min företrädare i ämbetet. I detta förslag beräknades ju i stort sett dyrtidstilläggen proportionellt efter lönerna. Det finnes ju emellertid vissa avvikelser.

För det första förekommer ju en topphuggning för de högre tjänstemännen. När man kommer över 650, respektive 800 kronor pr månad, beräknas icke längre något dyrtidstillägg. Jag får för min del säga, att jag icke riktigt förstår anledningen till denna topphuggning. Om den skall finnas där, bör enligt min åsikt gränsen sättas betydligt högre. Genom denna åtgärd lär för övrigt icke statskassan tillföras större belopp än, efter vad det uppgivits för mig, cirka en halv miljon kronor.

Även i en annan punkt brytes proportionalismens idé, i det man nämligen lämnar barnförsörjare ett dyrtidstillägg, som är 10 procent högre än det, som lämnas till icke barnförsörjare, och slutligen till icke barnförsörjare under 25 år 10 procent lägre tillägg än vad som utgår till icke barnförsörjare över 25 år. Jag kan för min del förstå, att innan man anser sig ha kommit in i normala förhållanden, man ännu i viss mån vill bibehålla behovsprincipen.

Kungl. Maj:ts förslag är också väl avvägt med hänsyn till den statsfinansiella situationen, och under sådana förhållanden tvekar jag inte att lämna detsamma min fullaste anslutning.

Se vi nu emellertid på utskottets förslag, så finna vi, att detsamma saknar de rationella linjer, som Kungl. Maj:ts proposition bjuder, och att man där i stället återfallit till de nuvarande irrationella linjerna. Man får ju visserligen erkänna, att på några punkter gjorts förbättringar, så t. ex. är det ju en bestämd fördel, att man räknar med 50 i stället för 55 procent på den del av lönen, på vilken ett reducerat dyrtidstillägg utgår. Man får ju också erkänna, att det gjorts rätt betydande förenklingar beträffande dyrtidstilläggen för tjänstemännen vid de reglerade verken, men det står i alla fall kvar så pass många olägenheter, att de klagomål, som från många håll riktats mot de nuvarande komplicerade bestämmelserna, i stor utsträckning komma att kvarstå. Det kommer exempelvis fortfarande att gälla, att de tabeller, som behövas för tjänstemän, tillhörande statsunderstödda anstalter, bli utomordentligt komplicerade, och det kommer att stöta på stora svårigheter att räkna ut dyrtidstilläggen för sådana tjänstemän, som sitta på flera tjänster.

Vad är det nu, som föranlett utskottet att avvika från de enklare grunderna i Kungl. Maj:ts förslag? Ja, det är ju inte lätt för mig att säga, men jag uppfattar det så, att man ansett, att det är svårt att komma ifrån en något så när proportionell nedsättning i de nuvarande dyrtidstilläggen. Trots det att man finner det nuvarande systemet irrationellt, är det svårt att övergå till det rationella systemet, därför att därigenom givetvis på enskilda brytningspunkter kommer att uppstå en del svårigheter för vissa grupper av tjänstemän.

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

I ett avseende innebär utskottets förslag en bestämd förbättring gent emot Kungl. Maj:ts förslag, i det att topphuggningen för de högre tjänstemännen enligt det förra förslaget ju är lagd efter mycket rimligare grunder. Att emellertid därför, att denna detalj i utskotts-förslaget är bättre ordnad, anbefalla detsamma kan dock inte falla mig in. Jag går nämligen ut ifrån, att man förr eller senare skall finna, att den orätt, man här gör särskilt vissa av de högre tjänstemännen, skall så småningom och inom rimlig tid i görligaste mån avlägsnas, detta inte minst ur statsnyttans egen synpunkt.

Utöver mina betänkligheter i tekniskt avseende har jag också, när det gäller utskottets förslag, betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt. Det är nog riktigt, att 4,1 miljoner skulle kunna åstadkommas, utan att det behöfve tillgripas några extra ordinära åtgärder för att arrangera budgeten på det sätt, min företrädare i ämbetet föreslog, med reservation dock för att det då möjligen kan bli nödvändigt att i någon mån minska den reduktion i utskänkings- och omsättningsskatten, som man ställt i utsikt i statsverkspropositionen. Men vi få ju ändå tänka på, att vi måste söka åstadkomma en solid budget. I dessa tider torde detta vara särskilt nödvändigt, eftersom tiderna ännu måste anses vara så pass extraordinära, att man aldrig kan vara säker för obehagliga överraskningar. Det dröjer ju heller inte så många månader, innan man får börja arbetet på den nya budgeten, och det torde inte vara många som tro, att det arbetet blir lätt. För min del tror jag, det vore klokt att tänka på att inte lägga sten på de bördor, detta arbete kommer att bereda dem, som framdeles skola utföra det.

På dessa grunder kan jag för min del icke tillstyrka utskottets förslag. Då emellertid i utskottet icke någon röst höjts för den socialdemokratiska regeringens proposition, så är det väl antagligen inte stora utsikter, att detta förslag går igenom. Under sådana förhållanden har man ju särskild anledning att fästa sig vid den reservation, som är framlagd av herr Ekman m. fl. Detta förslag är i tekniskt avseende nästan lika gott som Kungl. Maj:ts. I stort sett bibehåller man ju där proportionalismen, men man har dock gjort vissa avvikningar. Man har exempelvis slopat proportionalismen i de fall, då vederbörande är barnförsörjare, och i stället infört barntillägg av 4 respektive 5 kronor per barn. Ur rent teknisk synpunkt är ju detta ovillkorligen ett steg tillbaka, men jag erkänner ju, att situationen ännu kan anses vara sådan, att det kan vara riktigare att inte på denna punkt släppa behovs-

Dyrtidstillägg
 åt befatt-
 ningshavare
 i statens
 tjänst.
 (Forts.)

principen. Slutmålet i all dyrtidstilläggspolitik måste ju i alla fall bland annat bli att komma fram till ett verkligt enkelt lönesystem.

En fördel med reservanternas förslag synes mig också ligga däri, att det tillgodoser en del grupper av tjänstemän på mellanstadiet, som under större delen av kristiden varit skäligen illa behandlade. Då slutligen det belopp, som reservanterna kräva utöver Kungl. Maj: ts förslag, kan anses överkomligt, tvekar jag inte att, ehuru mina sympatier i huvudsak äro för Kungl. Maj: ts förslag, förklara, att jag anser, att reservanternas förslag kan anses tillfredsställande.

Herr **Julin**: Ja, det vore orätt av mig att säga, att jag inte känner mig enkel, då jag uppträder i denna fråga. Dels hör jag ju till statstjänstemännen, dessa publikaner och syndare, som alla förakta, dels ämnar jag här tala i egen sak och dels har jag bakom mig väktaren för den högre moral som säger detta vara förbjudet. Men när jag i anledning av Kungl. Maj: ts proposition nr 2 väckt en motion med yrkande om avslag på Kungl. Maj: ts förslag och bibehållande av nu gällande grunder för dyrtidstilläggen åt befattningshavare i statens tjänst, anser jag mig ändå skyldig att säga några ord.

Jämte mig har en stor grupp av andra kammarens ledamöter och en av mina kamrater här i kammaren ställt sig bakom motionen. Vi ha ju fått uppbära åtskilligt klander för vår åtgärd att ställa oss emot Kungl. Maj: ts förslag och försöka lägga oss ut för de gällande bestämmelserna. Man har sagt oss, att vi därmed visat, att tjänstemännen inte känna med samhället, utan känna sig endast som fordringsägare mot detsamma. Jag måste säga, att en sådan anmärkning är i hög grad oberättigad, och jag behöver endast visa på de av oss alla kända förhållandena under åren 1915, 1916 och 1917, då vi inte uppburo någon som helst ersättning för det försämrade penningvärde, som då redan rådde.

Vi ha ju allesammans klart för oss, att ett bifall till motionen betyder, att det tvångslån på 33 miljoner, som Kungl. Maj: t i propositionen nr 2 föreslår skola uttagas av en viss medborgaregrupp, inte skulle komma att beviljas, och därför skulle Kungl. Maj: t nödgas att, om dessa medel nödvändigt behövas, taga dem på något annat håll. När man inte vill bevilja ett lån, brukar man ju vanligen anföra någotdera av två skäl, nämligen att man inte godkänner den säkerhet, som bjuds, eller att man ingenting har att låna ut.

Det första skälet är ju allvarsamt nog att uttala, ty det är ju en anmärkning mot långgivarens solvens eller ett påstående, att han är en krånglig återbetalare. Jag tror, att dyrtidstilläggens hela historia visar, att den grupp av medborgare, som åren 1916, 1917 och 1918 utan att nämnvärt knota villigt lämnade statskassan de miljoner, som då behövdes, verkligen också ha rättighet att säga, att man inte kan ställa stora förhoppningar på att staten skulle återbetala det tvångslån på 33 miljoner, som man nu önskar ta hos oss. Motvilligheten att betala hävdes ju i viss mån under åren 1918 och 1919, då man ju sökte genom dyrtidstilläggen komma oss till hjälp, naturligtvis inte för att åter-

betala vad man lånat föregående år men för att åtminstone i någon mån ge oss full lön för löpande år. År 1920 påtalades detta med sådan skärpa, att man inte kunde hålla stånd utan verkligen började betala med rätt goda penningar, dock inte fullgoda. Detta kom emellertid för sent, och det visade sig också, att staten redan nästa år måste börja ackordera. 1921 måste man revidera bestämmelserna av 1920, och vi fingo då de bestämmelser för dyrtidstilläggens utgående, som nu gälla. År 1922 gjordes det, som vi minnas, ett mycket häftigt försök att få det ackordet bättrat, och riksdagen tog upp saken till prövning. Men det visade sig då, att ackordet höll. Alltså ha två riksdagar å rad prövat samma grunder, som ännu gälla, och då torde det inte vara förmätet, att tjänstemännen anse, att dessa grunder äro riktiga, och följaktligen inte haft en tanke på, att de nu till 1923 på nytt skulle revideras, så att man skulle gå mot ett ännu sämre ackord.

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Jag sade, att man också kunde ha ett annat skäl, då man vägrade lämna ett lån, nämligen att inga pengar fanns. För att söka i siffror visa, hur dyrtidstilläggen verka, vill jag först anföra ett par exempel från den tid, då de största tilläggen utbetalades. En stationskarl här i Stockholm i högsta lönegraden, alltså en gammal man, som har två barn under sexton år att försörja — om han har flera barn, men dessa uppnått 16 år, medräknas de icke i detta sammanhang — uppbar år 1920 279 kronor i månaden. På grund av dyrtidstilläggens egenskap att följa med penningvärdets förbättring uppbar han för närvarande 83 kronor i månaden. Vad betyder det? Jo att han måste finansiera sin hushållsbudget med 196 kronor i månaden mindre än han hade till sitt förfogande tidigare. Det är en årssumma på 2,300 kronor. Jag ber kammarens ledamöter göra det tankeexperimentet för egen del att man skulle en månad stå med 196 kronor — nära 200 kronor — mindre än man förut varit van att röra sig med. Det är orimligt att tänka sig, att när man på det sättet sett sina inkomster förminskas, det skulle kunnat gå utan slitningar och att man under den tiden skulle ha kunnat göra några besparingar. Tvärtom tror jag erfarenheten visar — och jag tror mig sitta inne med mycket stor erfarenhet av, hur tjänstemännen ha det ställt — att de långt ifrån att ha kunnat göra några besparingar på de tidigare dyrtidstilläggen tvärtom genom nedgången i desamma tvungits till skuldsättning.

Jag skulle kunna anföra flera exempel. En konduktör i samma läge som stationskarlen hade 312 kronor, då tilläggen voro högst, nu har han 93 kronor, allt per månad, d. v. s. 2,628 kronor mindre per år. Det betyder att konduktörens hushållsbudget skulle kunna finansieras på ett belopp av 229 kronor i månaden mindre än då priset var som högst. Det måste givetvis gå, men det kan inte hjälpas, att det på många håll är svårt. Erfarenheten har också visat, att många misslyckats. Dessa siffror visa, att det omöjligen kan finnas någonting att låna ut i den medborgargrupp, till vilken man nu vänder sig med begäran om ett lån och ett mycket stort lån.

Nu säger man naturligtvis, att det där beror naturligtvis, kan

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.*
(Forts.)

naturligtvis åtminstone bero på tjänstemännens egen oskicklighet och inte på, att tilläggen inte äro tillräckliga. De kanske till och med äro för stora. Ja, den saken prövades av 1921 års riksdag, och då fastslog man de nuvarande grunderna. Då man i fjol började tvivla på dyrtidstilläggens lämpliga storlek, tog man på nytt upp samma prövning, och resultatet därav är känt: villkoren stodo sig; vi ha fortfarande samma grunder för dyrtidstilläggen, som bestämdes för 1921. Man måste säga sig, att när man på det sättet har två riksdagars samstämmiga beslut som grund för sitt bedömande av frågan, är det orimligt, att grunderna för dyrtidstilläggen nu skola undergå en ny rubbning. Det är väl ändå så, att en tjänstemannalön är en fordran, som bör utgå med en viss prioritetsrätt, och då man ser saken så, är det lätt att förstå, vilka känslor Kungl. Maj: ts proposition nr 2 väckte.

Nu har jag i början av mitt anförande betonat, att det ingalunda är så, att vi tjänstemän ställa oss utanför samhället, icke känna med det, utan anse oss uteslutande vara dess fordringsägare. Jag påvisade, hur vi under långa år tålt den extra beskattning, man lät gå ut över oss, och att vi under dessa år nöjt oss med ett system, som ju automatiskt verkat så, att staten får sitt och vi få vårt. Men då vi nu, sedan vi haft det på det sättet, på nytt ställas inför kravet på nya miljoner — 33 miljoner, närmare bestämt — ur våra fickor, då ha vi visserligen gått till prövning av denna fråga, men i den livliga förhoppningen, att det skulle finnas någon annan väg ur den nuvarande situationen än att rubba 1921 års grunder. Då vi togo upp propositionen, funno vi till vår stora häpnad och ledsnad, att man i stor utsträckning försökte taga ut miljonerna ur de lägst avlönades fickor. Mot det vände vi oss i vår motion, och vi vände oss även mot andra konstruktiva fel, i det vi snart nog upptäckte, att man exempelvis för bekvämlighets skull strukit bort de personliga tilläggen, som avse att reglera oegentligheter vid övergången från gammal till ny stat. Men vi vände oss också mot hela den förändring av systemet, som propositionen innebär, och detta med hänsyn till att vi måste säga oss, att orsaken till, att det rubbas, icke så mycket är, att man vill komma fram till enklare grunder, som att man vill komma bort från den förlöjligande kritik av nu gällande grunder, som dessa väckt. Då vill jag säga, att intet i arkitekturens historia finner jag mera löjlig än Jerikos murar, som föllo för basunstötar. Om det i det förslag, som fastställdes 1921, också finns vissa löjligheter, som tåla att skämta med, är detta intet skäl för riksdagen att riva ned hela byggnaden. Jag tror, att man mycket väl kunnat rätta till, vad som brast, och den omständigheten, att tidningar och andra, som hastigt och ytligt sätta sig in i dessa frågor, finna bestämmelserna tillkrånglade, är intet skäl att helt och hållet slopa dem. Jag vet, med vilken omsorg detta system är uppbyggt, och då, som jag upprepade gånger påpekat, bestämmelserna ha två riksdagars arbete bakom sig, finns det ingen anledning att för en smula kritik förkasta rubb och stubb.

Med dessa utgångspunkter granskade vi alltså propositionen, och

vi kunde inte komma till det resultatet, att det framlagda systemet var på minsta sätt bättre än det nuvarande. Då vi dessutom inte ansågo det möjligt för tjänstemännen att lämna det lån, man här begärde av oss, ställde vi oss på avslagslinjen och hemställde i våra motioner, att riksdagen måtte bibehålla de nuvarande grunderna. Vi måste ju inse, att stora svårigheter skulle uppstå, då man sedan skulle finansiera ett sådant yrkande. Man måste ju alltid skriva sina motioner hastigt, och man har sedan påpekat, att den väg, vi i motionen anvisade, skulle innebära, att staten skulle låna penningar. Ja, skola statens finanser i all evighet vara i det läge, de nu äro? Kan någon tro det? Vill någon tro det? Det gäller alltså bara att komma över ett fåtal år, innan man skall betala vad man här bör betala. Vore det då inte rimligt, att man vände sig till starkare penninginstitut än tjänstemännen med detta lån? Jag kan inte se, att lånevägen i detta exceptionella fall skulle varit oriktig. Det är ju att märka, att tjänstemännen lika med andra medborgare sedan få tåla den extra skatt, som kräves för att gälda dessa lån.

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Ingen har ännu visat, att det skulle ha varit verkligt omöjligt att finansiera budgeten även vid ett bifall till den i motionen gjorda framställningen, och då så icke är fallet anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till det i motionen framställda förslaget.

Herr **Leander**: Herr förste vice talman! Herr andre vice talmannen yttrade i torsdags kväll, att om han vore statstjänsteman, skulle han omöjligen kunna rösta för dyrtidstillägg åt statstjänstemännen. Herr andre vice talmannens älskvärdhet och stora försynthet äro ju väl kända, men i allt fall dristade han sig att tala i den fråga, som då förelåg och som ju berörde honom ganska nära i hans egenskap av trädgårdsodlare, nämligen frågan om förhöjd tull å frukt. Detta ger mig nu mod att yttra några ord i här föreliggande ärende, trots att jag själv är statstjänare. Herr andre vice talmannen gjorde visserligen intet yrkande, när han talade i torsdags, men han talade dock på sådant sätt, att det icke kunde missförstås. Om jag nu går ett steg längre och verkligen gör ett yrkande i denna fråga, torde detta ursäktas mig och icke anses som bevis på någon oförsynthet.

Jag skall nu genast deklarerera, att jag åtminstone under de två närmaste föregående åren vid behandlingen av dyrtidstillägsfrågan sökt taga hänsyn till den ansträngda statsbudgeten och därför icke röstat med de förslag, som bjudit mest, utan i stället för dem, som sökt i någon mån skära ned kostnaderna. Jag anser nämligen, att även statstjänarna böra bära sin andel av de bördor, som depressionstiden pålagt andra medborgaregrupper. Däremot har jag förut alltid ansett, att i fråga om dyrtidstillägen bör behovsprincipen tillämpas, och detta är fortfarande min åsikt. Naturligtvis har en familjeförsörjare med fyra eller fem minderåriga barn större utgifter för att kunna underhålla dem än vad den har, som bara har ett eller intet barn. Därför måste de

Dyrtidstillägg
 åt befatt-
 ningshavare
 i statens
 tjänst.
 (Forts.)

s. k. barntilläggen enligt min uppfattning sägas vara mycket befogade och berättigade.

När nu reservanternas förslag härutinnan är bättre än utskottets, så är detta en av anledningarna till, att jag anser mig böra ställa mig på reservanternas sida.

Vidare anser jag, att reservanternas förslag i det stora hela med hänsyn till fördelningen är mera rättvist avvägt än utskottets förslag. Ingen missunnar ju våra generaldirektörer, överdirektörer och landshövdingar vad de kunna erhålla, men jag är säker på, att de av dessa högre ämbetsmän, som hava sitt säte i denna kammare och som vi lärt känna såsom verkliga gentlemän, äro de första att erkänna, att om den höjning för deras vidkommande av Kungl. Maj:ts förslag, som utskottet ifrågasätter, skulle ske på bekostnad av deras underlydande, så att dyrtidstilläggen för dessa därigenom minskades, sådant vore oberättigat och icke borde ifrågakomma. Reservanterna vilja ge dessa högre ämbetsmän detsamma, som Kungl. Maj:t har föreslagit, och jag antar, att de äro belättna därmed.

Det tredje skälet är — vad som redan här framhållits — att reservanternas förslag är enklare att tillämpa än utskottets. Herr finansministern framhöll ju nyss, att reservanternas förslag är i tekniskt hänseende nästan lika gott som Kungl. Maj:ts förslag. Det är bekant, att dessa dyrtidstilläggsbestämmelser hava vållat respektive redogörare och dem, som haft att tillämpa bestämmelserna, verkliga kval och mycket stora bekymmer. De hava läst och läst i författningarna och ändå icke kunnat komma till klarhet. De hava då vänt sig till sina överordnade, till de centrala verk, under vilka de sortera, och frågat dem, huru reglerna skulle tillämpas. Men icke heller dessa hava kunnat lämna dem något bestämt besked i detta avseende. Först då det framkommit anmärkningar över, att de utbetalat för stora dyrtidstillägg, ha de fått veta, att de förfarit felaktigt. Många av dessa redogörare hava därigenom nödgats med så stora summor återbetala vad de betalat ut för mycket, att deras egna dyrtidstillägg och mera till gått åt. Under de senare åren har det sannerligen icke varit någon avundsvärd lott att vara redogörare eller att stå i den ställningen, att man skulle tillämpa dessa dyrtidstilläggsbestämmelser. När det nu är utsikt till att kunna erhålla enklare linjer, bör man med tacksamhet acceptera ett förslag i den riktningen.

Då reservanternas förslag ju icke ställer fullt så stora krav på statskassan som utskottets, får man icke heller förbise detta utan taga skälig hänsyn därtill, en omständighet, som finansministern nyss tycktes fästa mycket stort avseende vid.

Med det förord, som finansministern nyss givit reservanternas förslag, förmodar jag, att detta förslag icke vidare behöver förordas, utan att det kommer att av kammaren accepteras. Ty att striden nu kommer att stå mellan utskottets förslag och reservanternas samt att intet annat av de föreliggande förslagen kan komma i fråga, är ju ganska påtagligt.

Med dessa korta ord ber jag, herr förste vice talman, att få ansluta mig till den av herr C. G. Ekman m. fl. avgivna reservationen.

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Herr Thorberg: Herr talman! Det första intrycket av reservationen var ju ganska gott, då den ju innebär en rätt stor beskärning av dyrtidstilläggen för de högre löntagarna, men vid närmare skärskådande av förslaget har jag dock funnit, att reservanternas förslag drabbar ett stort antal lägre befattningshavare med väsentliga beskärningar. Det är ju givet, att man i en sådan fråga som denna icke kan få alla synpunkter beaktade. Men jag tror likväl, att utskottet funnit en lösning, som för framtiden kan komma att visa sig mera tillfredsställande vid ordnandet av dessa bestämmelser än de principer, som reservationen innehåller.

På grund av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Asplund: Herr talman! Herr Carl Gustaf Ekman har framhållit, att de nuvarande grunderna för dyrtidstilläggen liksom även de av utskottet föreslagna grunderna äro någonting helt annat än de grunder, som man tillämpade vid lönernas avvägande. Ja, det är ju sant, att i fråga om dyrtidstilläggen tillkommer ett behovsmoment, som icke tillämpas vid vanliga löne regleringar, men det är dock endast en mindre del.

Om jag nu tager siffrorna från utskottets förslag vid en index av 175 och gällande en befattningshavare vid ett oreglerat verk med 2,000 kronor i årlig lön, utgår för denne ett rent lönetillägg av 31 % å dessa 2,000 kronor, d. v. s. 610 kronor. Sedan kommer ett tillägg, existens tillägg, av samma procenttal på ett belopp av 720 kronor per år. Om befattningshavaren är gift utan barn, blir detta ungefär 220 kronor eller således av det hela nära $\frac{1}{4}$, som utgår efter behovsprincipen. Man har från första början tillämpat denna princip, därför att staten aldrig ansett sig hava medel att fullt tillämpa löneprincipen vid utbetalandet av dyrtidstillägg. Ett fullständigt tillämpande av denna princip skulle betyda, att man helt enkelt ökade lönen med den procent, som levnads- kostnadsökningen representerar vid varje nytt kvartal. Då man icke kunnat göra detta, har man måst göra ett avdrag från den fulla kompensationen på lönen, som motsvarar varje särskild tjänstemans bärkraft. Därvidlag har man följt precis samma princip som vid beskattningen av inkomst: man har haft ett bevillningsfritt avdrag för existensminimum. Detta avdrag sattes först till 1,200 kronor om året. Under ett senare år nedsattes detsamma till 1,020 kronor eller 85 kronor i månaden, och detta gäller fortfarande.

Nu har utskottet ytterligare sänkt detta s. k. existensminimum till 720 kronor om året eller 60 kronor i månaden. Om jag icke minns fel, är det ungefär vad som motsvarade en dränglön på landet före kriget, om man tar hänsyn även till värdet av naturaförmånerna. Detta belopp har sålunda satts till existensminimum, fastän dyrtidsindexen är 175.

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.*

(Forts.)

Jag behöver här icke tala om barnbidragen, som ju också utgå efter behovsprincipen och ha sin motsvarighet i de skattefria avdragen på grund av barnförsörjningsplikt, då de ju förekomma både i utskottets förslag och reservanternas.

Nu har det sagts, att de nuvarande grunderna äro mycket krångliga att tillämpa. Jag skall gärna medge detta, men med den lilla förändring, som gjorts i utskottets förslag och som av finansministern även omnämndes och som består däri, att man beräknar lönetilläggen efter 55 i stället för efter 50 % å lönen, har man åstadkommit en högst betydande förenkling i beräkningen av dyrtidstilläggen. Denna beräkning är då så pass enkel, att jag tror, att jag skulle kunna i huvudet räkna ut dyrtidstilläggen, om man icke räknar med allt för ojämna lönebelopp. Om jag gör beräkningarna för en befattningshavare med två barn vid ett oreglerat verk med en månadslön av 200 kronor, får jag först till månadslönen lägga 60 kronor och sedan 15 kronor två gånger eller tillsammans 90 kronor. Härav tager jag 31 %, vilket ger mig 899 kronor, och för denna uträkning behöver ingalunda för varje kvartal tryckas några särskilda tabeller, det kan göras med tillhjälp av en vanlig s. k. lathund. Är det ett reglerat verk, har man att till månadslönen, som utgår med exempelvis 300 kronor, lägga först 60 kronor och så 20 kronor för vardera barnet eller tillhoppa 100 kronor då summan blir 400 kronor. På detta belopp skall vid en index av 175 givas 16 % eller 640 kronor.

Jag trotsar, att någon kan säga, att detta är en krångligare beräkningsgrund än när man skall — visserligen utan att lägga några fasta summor till månadslönen — räkna med en viss procent och sedan därtill lägga de fasta barnstilläggen. Det är två räkneoperationer, en multiplikation och en addition i det senare fallet; enligt utskottets förslag har man likaledes att göra två operationer, först en addition och sedan en multiplikation, alltså i omvänd ordning.

Det besvärliga ifråga om dyrtidstilläggen beror till en del på, att man bibehåller de personliga dyrtidstilläggen, som fordra dubbla uträkningar, för de befattningshavare, som kunna komma i den ställningen. Men detta är också lika för båda förslagen. Den andra svårigheten beror icke alls på dyrtidstilläggsberäkningen utan på krångliga löneberäkningar, och i det fallet tror jag, att det skulle finnas fog för att göra förenklingar. Det är samma svårigheter, vilket system man än har för dyrtidstilläggen, när felet ligger i själva löneberäkningen.

Herr Carl Gustaf Ekman nämnde, att utskottet velat lägga på två miljoner kronor mera, än vad reservanterna föreslagit, och därigenom åstadkommit en störande förändring i den nu gällande löneregleringen, som utskottet i övrigt anser vara väl avvägd. Jag bestrider riktigheten av ett sådant påstående. Jag vill tvärtom framhålla, att det just är talesmännen för reservationen, som vilja göra en störande förändring i löne-regleringen. Herr Ekman har såvitt jag vet i många år sysselsatt sig med löneregleringar, och jag tror icke, att jag misstar mig, om jag säger, att han hade en stor andel i riksdagens beslut rörande placeringen av

sekreterarna. Nu kommer han och vill göra en ändring i löne regleringen genom att lägga om dyrtidstilläggen för alla statstjänare m. fl., ungefär 130,000 man, på ett sådant sätt, att tjänstemännen i dessa grader få en ökning, medan man starkt minskar för graderna nedanför och ovanför, allt för att 2,500 man i sekreteraregraden på en bakväg skola få en löneförbättring, som väl kan vara behöflig, men som lättare och utan att skada andra kan ernås genom deras uppflyttning i högre löneklass eller genom tillfällig löneförbättring.

Det framgår av det diagram, som här är uppsatt, att när man i oregerade verk kommer till en lön av ungefär 4- eller 5,000 kronor och det gäller ogifta befattningshavare, så ger utskottets förslag för dem, som ligga under, mera än vad reservationen gör, men för dem som ligga över mindre. Denna blåa streckade linje avser det tillägg, som en ogift befattningshavare över 25 år enligt reservationen erhåller. Här finnes en med blyerts dragen streckad linje, avseende samma befattningshavares dyrtidstillägg enligt nuvarande grunder. Vid ungefär 5—6,000 kronors årslön stiger reservationens dyrtidstillägg över det nuvarande ända upp till slutlönen för sekreterare, 7,800 kronor. Sedan kommer helt tvärt den fullständiga beskärningen, som för en landshövding minskar dyrtidstillägget med ungefär halva beloppet eller med 2,670 kronor.

I de uttalanden som kommit från stora massor av statstjänare, har det alltid såsom ett önskemål uttalats, att man skulle göra den beskärning, som på grund av det statsfinansiella läget vore nödvändig, så rättvis och jämn som möjligt för olika lönegrader och familjeställning. Om man nu i det fallet jämför de båda föreliggande förslagen, skall man finna, att den nedsättning av dyrtidstilläggen i jämförelse med nu utgående dyrtidstillägg för olika befattningshavare, uträknad i procent av deras samtliga löneförmåner, d. v. s. lön plus dyrtidstillägg, enligt utskottets förslag varierar för ogift befattningshavare, gift befattningshavare utan barn eller gift befattningshavare med olika barnantal inom en och samma lönegrad med ej mer än högst en halv procent. Utskottsförslaget skipar sålunda i den delen den rättvisan för stora massor av statstjänare, att det för samma befattningshavare blir ungefär samma procentuella nedsättning för befattningshavare i olika familjeställning.

Går man till de olika lönegraderna, finner man beträffande de icke reglerade verken, att i genomsnittsfallet — en gift befattningshavare med ett barn — får en landshövding en nedsättning av de totala löneförmånerna med 6 %, en byråchef med 3,5 % och en sekreterare med 3,7 %, samt en vaktmästare med en lön av 1,600 kronor — dit få också räknas större delen av den stora skollärarekären — 6 % nedsättning. Även med det botten tillägg, som utskottet med sitt förslag bibehåller, blir det sålunda nästan dubbel nedskärning för de lägst avlönade tjänstemännen. De lönegrader, som påstås bliva sämst behandlade enligt utskottets förslag, hava det i själva verket bäst, när man räknar efter de nu utgående lönerna, och det är efter löneinkomsterna för stunden, som de flesta människor rätta sig. Jag anser, att den riktigaste utgångs-

Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)

punkten är att göra jämförelserna efter de nuvarande tilläggen och lönerna.

För reglerade verk förhåller det sig så, att de högsta befattningshavarna med ett barn få ungefär 6 % nedsättning och de lägsta lika mycket, medan nedsättningen för mellangraderna blir 3,3 %. Det är ungefär samma förhållande inom de reglerade verken som inom de oreglerade och ungefär samma nedsättning för befattningshavare i motsvarande ställning inom såväl de reglerade som de oreglerade verken.

Gå vi till reservationen, skola vi finna, att reservanterna åt ogifta befattningshavare i mellanlönegraderna föreslagit en ökning, men i de lägre lönegraderna en minskning mot nu utgående tillägg, och denna minskning blir, även i kronor räknat, större ju mindre lönen är. Genom de stora barntilläggen blir reservationen visserligen förmånligare för sådana befattningshavare, som hava ett mycket stort antal barn, men om man räknar med 1 à 2 barn, är förslaget oförmånligare även för sådana befattningshavare.

Jag vill nämna, att enligt en uppgift, som jag fått i dag, funnos vid statens järnvägar den 1 januari 1922 följande befattningshavare: ogifta 3,506, gifta utan barn 4,468, gifta med barn 5,329, med två barn 4,028, med tre barn 2,253 och med fyra barn 1,191. De ogifta befattningshavarna få det något bättre enligt reservationen, men alla gifta med 1—4 barn få det sämre. Först när barnantalet blir 5 eller 6, blir det bättre. Men här är antalet endast 619 med 5 barn, 309 med 6 barn och 217 med 7—9 barn.

Det har sagts, att man så mycket som möjligt borde lägga om dyrtidstilläggen till ett direkt procenttillägg på lönen, för att man vid en stabilisering av dyrtiden skulle kunna vidtaga en lönereglering endast genom att lägga dessa tillägg till lönerna. Jag vill påstå, att när man infört ett sådant minutiöst lönesystem för de flesta av statens verk, som det man för närvarande har, förefaller det onödigt att gå en sådan väg. Jag har funnit, att om man räknar med en lön på dyraste ort inom olika löneklasser och tänker sig, att ifall indextalet stannar vid 150, och man beslöte sig för att ge ungefär halv kompensation, d. v. s. omkring 25 %, skulle detta i stort sett kunna genomföras helt enkelt därigenom, att varje befattningshavare finge komma 4 löneklasser högre upp. Krångligare är icke saken. Det är på ett ställe där löneförhöjningen genom en sådan förflyttning skulle gå till 30 % därför att där förekommer en tvärare stegring mellan löneklasserna, men det kunde ju justeras på något sätt. Det är sålunda alldeles onödigt att kombinera dessa dyrtidstillägg med en blivande lönereglering; en sådan kan göras med det lönesystem, som nu finnes.

Det, som sålunda i sak skiljer de båda förslagen åt, är att utskottet velat i någon mån tillgodose även de mindre bärkraftiga befattningshavarna — de lägre befattningshavarna — genom att inte helt borttaga bottenstilläggen, medan reservanterna skära ned alldeles utan hänsyn till denna bärkraft och i stället öka för mellangraderna, andra och första gradens tjänstemän. På den större delen åtminstone av de lägre stats-

tjänstemännen har det ingalunda kunnat imponera, att man ställt två dussin landshövdingar och ett dussin statsråd mot väggen och visat att dessa få vidkännas sänkningar på tusentals kronor, vadan de lägre befattningshavarna även borde vara nöjda. Dessa senare ha nog märkt, hur förslaget verkar på den stora mängden högre statstjänare, nämligen så, att den stora massan av dessa fått en höjning, medan de lägre fått en betydande minskning i dyrtidstillägen. Det är detta som gjort, att man från lägre statstjänarehåll velat i största möjliga utsträckning bibehålla de gamla grunderna.

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Swartz**: Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten någon längre stund, men jag vill endast förklara, varför jag i likhet med herr Lamm gått med på det förslag som nu föreligger från utskottets sida. Jag tror, att han redan omnämnt förhållandet, fastän jag tyvärr icke var inne i kammaren och kunde höra det.

Inom utskottet höllo vi på med detta ärende i flera veckor, och jag tror, att det slutligen förelåg 28 olika förslag, hur man skulle lösa denna fråga. Det är tydligt, att det under sådana förhållanden var ganska svårt att komma till någon enighet. Emellertid var situationen till sist den, att ett förslag förelåg från avdelningen. Detta förslag slutade på ett belopp av 7,300,000 kronor under det att enligt ett förslag, som herr Lamm och jag förenat oss om, ökningen belöpte sig till allenast 3,700,000 kronor. Det var således en skillnad på 3,600,000 kronor. Inom utskottet sprungo meningarna så betydligt i sär, att frågan blev återremitterad till avdelningen med uppmaning att försöka komma till överensstämmelse. Vi gjorde så gott vi kunde. Som så många gånger förut ingicks en kompromiss om denna sak, en kompromiss, i vilken, såsom herrarna kunna förstå, alla detaljer alls icke tillfredsställde vare sig den ena eller andra sidan — eljest hade det ju icke varit någon kompromiss. Detta kompromissförslag gick ut på en summa av 4,100,000 kronor i stället för 7,300,000 kronor, varigenom sålunda en nedsättning av 3,200,000 kronor ifrån det högsta alternativet samt en höjning av 400,000 kronor från det lägsta åstadkommits. Jag vill emellertid erinra om, att av dessa 4,100,000 kronor endast ett belopp av 2,900,000 kronor skola komma på budgeten; återstoden kommer på de affärsdrivande verken. Innan vi beslöto oss för detta förslag, hava vi ju gjort oss förvissade om av både den förutvarande och den nuvarande finansministern, att det ur budgetär synpunkt icke möter något hinder för ett bifall till detsamma. Under sådana förhållanden och under den förhoppningen, att meningarna icke skulle komma att gå alltför mycket i sär här i riksdagen, ansågo vi oss böra gå med på denna kompromiss.

Vad själva riktlinjerna beträffar, vill jag, såsom här förut framhållits, understryka, att under det man knappast kan fränkänna det av Kungl. Maj: t framlagda förslaget och det av reservanterna i detta avseende accepterade förslaget den egenskapen, att det skulle kunna

Dyrtidstillägg
 åt befatt-
 ningshavare
 i statens
 tjänst.
 (Forts.)

ligga till grund och vara utgångspunkt för en blivande lönereglering, har detta undvikits i det förslag, som från utskottets sida föreligger. Vi hava icke på något sätt och vis velat gå in på den sidan av saken, emedan vi ansett, att det icke förelåg tillräcklig utredning. Härvid hava vi avhållit oss från dessa procentökningar, vilka i viss mån skulle kunna ge vid handen, att man ansåge, att det var väl beställt bara med sådana procentuella ökningar. Jag tror emellertid för min del, att det behövs individuella ökningar på det ena eller andra stadiet.

Under sådana förhållanden och då det är en kompromiss, som givetvis så långt som möjligt måste hållas, ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen: En och annan av kammarens ärade ledamöter torde måhända erinra sig, att jag för ett par år sedan från denna plats gjorde ett ganska skarpt uttalande i dyrtidstilläggsfrågan. Jag framförde då den meningen, att dyrtidstilläggen borde kraftigt beskäras för att under loppet av ett par eller tre år helt bortfalla. Jag tänkte mig, att man genom att minska dyrtidstilläggen med en tredjedel skulle kunna få bort dem snart nog. De av kammarens ledamöter, som erinra sig detta, ha säkerligen förvånat sig över, att de nu se mitt namn bland dem, som stå för utskottets förslag i dag, då detta ju är det dyraste av de förslag, som här förekomma.

Jag vill med anledning härav förklara, att det beror på en oaktsamhet av mig, att jag på detta sätt kommit att stå bland majoriteten inom utskottet. När denna fråga företogs till behandling in pleno i utskottet — behandlingen var helt kort förresten och det kom inte till votering — förelåg intet förslag, som jag kunde ansluta mig till. Den kungl. propositionen var visserligen icke så dålig denna gång, men den var dock icke alldeles oklanderlig. Från reservanternas håll förelåg icke något utarbetat förslag, som jag kunde ansluta mig till. Själv hade jag inte sysselsatt mig med saken, så att jag kunde framlägga något eget förslag. Och så försummade jag mig. Jag borde åtminstone ha reserverat mig in blanco.

Jag vill nu emellertid här avgiva den förklaringen, att jag har samma uppfattning nu som för ett par år sedan och naturligtvis starkare nu än då. Jag anser alltjämt, att dessa dyrtidstillägg i stort sett äro onödiga och obehövlige för befattningshavarna själva. Om jag skulle medgiva, att det ännu finnes något behov av dem, så gäller det endast befattningshavare med familj, alltså med försörjningsplikt, befattningshavare, som ha ett större antal barn. I fråga om dem kan jag medgiva, att det ännu står kvar något behov, och därför borde riksdagen nu ha gått över till samma ståndpunkt, som den intog de första krigsåren, då man beslöt krigstidshjälp åt sådana befattningshavare, som hade barn att försörja. Men därutöver kan jag för min del icke erkänna, att något behov föreligger.

Kanske frågas det, hur jag så tvärsäkert kan förklara mig på detta sätt. Jo, jag dömer allting efter mig själv. Jag har levat under ganska

växlande förhållanden, socialt och ekonomiskt. Genom en obegriplig välvilja av mina ärade kammarkamrater har jag blivit beklädd med en värdighet, som ställer mig socialt ganska högt, och jag har kanske någon gång haft inkomster i stil med en sådan position. Men detta räcker endast under riksdagarna; mellan riksdagarna sjunker jag djupt ned och intar socialt och ibland även i inkomsthänseende en ställning, som närmast är jämförbar med en banvakts eller en stationskarls. Jag har således levat under olika omständigheter och har från en betydande inkomst fallit ned till en mycket liten sådan, och jag vet, att det går att leva även på litet, bara man är tvungen därtill. Människan har en ofantlig förmåga att kunna draga ihop sig efter omständigheterna.

Jag kan vid övervägande av denna sak icke värja mig för tanken på den synnerligen obehagliga situationen, att när det råder en mycket omfattande och mycket svår arbetslöshet i landet och nöd på många håll, när vi se konkurser i långa rader och då man knappast hör annat än historier om ekonomiska olyckor och ekonomiskt elände, skola statstjänarne tillmätas utöver sin rundliga lön — ty den är rundlig — goda dyrtidstillägg. Jag har ibland i fåvitsko inbillat mig, att statstjänstemännen själva skulle säga: Vi vilja av hänsyn till landets väl, av hänsyn till alla dessa stackars människor, som ha det svårt, avstå från dyrtidstillägg. Och ibland har jag inbillat mig, att statsråden själva skulle gå i spetsen med en sådan förklaring. Ty statsråden ha sannerligen en extra anledning att gå i spetsen, om så skulle vara, och säga: Vi statsråd, vi ha i likhet med många andra statstjänstemän nyligen fått våra löner reglerade; vi ha till våra gamla ordinarie löner fått tillägg och förbättringar, större än vad andra tjänstemän ha fått, och likväl få vi genom en märkvärdig ödets gunst tillgodonjuta dyrtidstillägg efter oförändrade grunder, och vi få således icke minskade dyrtidstillägg i likhet med vad alla andra nyreglerade statstjänstemän få. Men som sagt sådana förhoppningar äro fåfänga. I stället se vi, hurusom bland statstjänstemännen den ena klassen tävlar med den andra, den ena organisationen tävlar med den andra i att skjuta upp dyrtidstilläggen så högt som möjligt, så högt som dessa någonsin kunna nå.

Jag anser vidare nu som för två år sedan och nu mer än då, att det är en alldeles för tung belastning för statskassan. Denna belastning med hundratals miljoner kronor är onödig.

Jag anser för det tredje dessa dyrtidstillägg verka demoraliserande på det ekonomiska livet i landet över lag. För att tillåta mig ett personligt belägg på detta må jag, liksom min hederlige och högt aktade vän Leander, erinra om vad som hände här i torsdags, då förefintligheten av dessa dyrtidstillägg verkade på det sätt demoraliserande på till och med en så karaktärsfast man som jag, att jag var mycket nära att springa över från frihandel till protektionism, vilket är den grövsta förbrytelse, som en socialdemokrat gärna kan begå. Jag vet mycket väl, att när jag på detta sätt uttalar mig, bryter jag halsen av mig själv, d. v. s. min parlamentariska eller politiska hals. Men av hänsyn till min personliga heder — en hänsyn, som även en riksdagsman i någon mån åtminstone

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Dyrtidstillägg bör beflita sig om — har jag känt mig absolut tvungen att avgiva denna
åt befatt- förklaring.
ningshavare

i statens Så som saken ligger nu, när alla förslag gå långt utöver, vad jag
tjänst. skulle vilja medgiva vara lämpligt, har jag icke någon annan möjlighet
 (Forts.) än att vid en blivande votering rösta för det billigaste förslaget och
 således, i valet mellan utskottets förslag och herr Ekmans reservation,
 rösta för den senare.

Herr Nilsson, Petrus: De skäl, som förre statsrådet och
 chefen för finansdepartementet i propositionen anfört för en sänkning av
 dyrtidstilläggen, anser jag fortfarande liksom vid propositionens fram-
 läggande ha full giltighet. Det statsekonomiska läget är ju sådant,
 att kassafonden i huvudsak är utpumpad och besparingarna äro uttöm-
 da och att någon avsevärdare ökning av dyrtidstilläggen ej kan genom-
 föras utan påläggande av ökade skatter. Nu har dock det kungl. för-
 slaget den fördelen, att det har enkla bestämmelser för uträknandet av
 dyrtidstilläggen. Vid en jämförelse med det nu föreliggande utskotts-
 förslaget har således den kungl. propositionen avsevärda fördelar fram-
 för detta. Emellertid är icke situationen för närvarande sådan, att
 det finnes någon utsikt att få igenom den kungl. propositionen, och un-
 der sådana förhållanden måste jag säga, att även jag anser, att den
 reservation, som här är fogad till utskottsutlåtandet och avgiven av C.
 G. Ekman m. fl. — i det avseendet, att den i huvudsak följer den kungl.
 propositionen åtminstone vid beräkning av dyrtidstilläggen — stäl-
 ler sig avsevärt fördelaktigare än utskottsförslaget. Då kan jag för min
 del, särskilt med hänsyn till de nuvarande förhållandena, icke annat än
 förorda denna reservation, till vilken jag, herr greve och talman, ber
 att få yrka bifall.

Herr Winberg: Herr talman, jag tänkte egentligen icke del-
 taga i denna debatt, men särskilt efter den temperamentsfulla deklara-
 tion, som herr andre vice talmannen i dag avgivit, må det tillåtas mig
 att i alla fall säga några ord.

Det kan icke falla mig in att nu i detalj behandla frågan om dyr-
 tidstillägg, ty för det första är densamma så många gånger förut be-
 handlad, och för det andra äro de nuvarande grunderna för dyrtids-
 tillägg så pass invecklade, att om jag skulle försöka mig på att ten-
 tera kammarens ledamöter i hur dessa grunder verka i varje speciellt
 fall med den och den lönen, misstänker jag, att det skulle bli 90 %, som
 skulle falla igenom i den tentamen.

Emellertid är det ett par saker, som jag i alla fall skulle vilja
 påpeka här. För det första kunde jag icke följa med och förstå herr
 finansministern, när han förklarade, att ett vidhållande av de hittills-
 varande grunderna för dyrtidstilläggets utgående egentligen skulle ut-
 göra en ny lönereglering men att om man lämnade dessa grunder och
 komme fram till något, som mer anslöt sig till vad Kungl. Maj: t fram-
 lagt i sin proposition, d. v. s. en procentuell förhöjning av lönen hela

skalan utöver, skulle man komma ifrån att dyrtidstillägget finge formen av en ny lönereglering. För min del kan jag absolut icke komma till ett sådant resultat. Just den omständigheten, att man låter dyrtidstillägget konsekvent utgöra en viss procent av lönen, ger det mer karaktär av ett lönetillägg än om man låter detsamma få behålla den egentliga karaktären av dyrtidstillägg med därav följande hänsynstagande till vissa exceptionella förhållanden, familjeomständigheter och andra dylika. Detta ger det mindre formen av en extra lönereglering än vad annars skulle bli fallet.

I övrigt fann jag — vilket icke alls förvånade mig — att herr finansministern i allo anslöt sig till det av hans företrädare framlagda förslaget. Det är ju intressant, att se den kontinuitet, som gjort sig gällande från regeringsbanken, alldeles oavsett partietiketten på regeringarna, och detta visar, att det icke är så förskräckligt med de här regeringsskiftena, som man i allmänhet velat göra gällande.

Jag kan förstå, att det är ganska naturligt för en finansminister i en ministär Trygger att ansluta sig till det av den föregående regeringen framlagda förslaget om dyrtidstillägg, alldeles särskilt vad angår de lägre befattningshavarna. Huruvida det var naturligt av den förre finansministern att framlägga detta förslag, lämnar jag därhän. Det kan man bättre avgöra i mer intima samkväm.

Emellertid skulle jag också vilja uttala mig med anledning av den av herr andre vice talmannens avgivna deklARATIONEN. Det var rent av rörande att höra med vilken ekonomisk pondus och moralisk känsla herr andre vice talmannen här radade upp, vilka förskräckliga konsekvenser detta fortgående utbetalande av dyrtidstilläggen drar med sig. Det var icke bara en tung börda för hela vårt ekonomiska liv utan dessutom till skada för hela statstjänarkåren, att man skulle behandla den på detta sätt. Han förklarade vidare, att han ibland är högt uppe på den sociala rangskalan, men så ett tu tre dimper han ned till ungefär samma ställning som en banvakts. Ja, det är möjligt, jag vill i varje fall icke yttra mig om det, herr vice talman, men det är nog en betydande skillnad mellan en vanlig banvakt och den banvakt, som herr andre vice talmannen ibland representerar.

Jag tror, att herr andre vice talmannen häromdagen förklarade, att herr Thorsson tagit ifrån honom en del tillfälliga uppdrag i några kommittéer — det var visst en 6—7 stycken — och sådant lämnar ju dock alltid större möjligheter för en att komma fram i världen, även om man för en kortare tid blir av med uppdraget, än om man aldrig har några sådana möjligheter. Emellertid vill jag icke fästa mig därvid, det var icke huvudsaken, utan i stället vill jag vända mig mot herr andre vice talmannen, då han upprepade gånger gjorde gällande, att det skulle vara idealiskt, om statstjänarna framträdde och förklarade: »Som läget nu är, avstå vi från varje dyrtidstillägg.» — Inom parentes vill jag på förekommen anledning säga, att jag icke är statstjänare och att jag icke varit det på femton år. Jag vill säga detta, för att man icke skall komma och yttra, att jag talar i egen sak. — Det låter ofant-

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.*
(Forts.)

ligt vacker, herr andre vice talman, och dubbelt vackert, när ett så altruistiskt uttalande kommer från en skåning, ty — jag ber om ursäkt för att jag säger det — sådant är man egentligen icke van att höra från det hållet.

Men när nu herr andre vice talmannen gör gällande, att statstjänarna fortfarande få ut sina dyrtidstillägg *efter oförändrade grunder*, alldeles som om ingenting hänt, dristar jag mig i alla fall erinra herr andra vice talmannen om, att hans uppgifter därvidlag brista ofantligt ifråga om korrekthet. Det är icke så, att statstjänarna vid de reglerade verken icke fått vidkännas den sänkning i sina löner, som från själva utgångspunkten, med hänsyn till prisläget här i landet, skulle anses vara det riktiga, och jag föreställer mig, att t. o. m. en så krävande man som herr andre vice talmannen skulle känna sig tillfredsställd, om till exempel utskottets förslag här ginge igenom och man sålunda komme att taga från denna tjänstemannakår ytterligare 29 miljoner kronor, plus det man tagit från densamma förut, detta tvärt emot vad vad som skulle vara skäligt, om man rent matematiskt räknade ut vad de skulle behöva för att hålla sig vid förutvarande levnadsstandard, med de prisförhållanden vi nu hava. Det förefaller, som om man vore ganska anspråksfull, om man anser, att greppet skulle varit större, och om man, såsom herr andre vice talmannen, gör gällande, att allt vad dyrtidstillägg heter skall avskaffas. Jag vill icke yttra mig om, huruvida herr andre vice talmannen vid det här tillfället liksom några gånger förut praktiserat det där bekanta »rågångshoppet». Jag tycker åtminstone, att han nu hoppat över gränserna för vad man borde framhålla vid ett tillfälle som detta. Ej heller vill jag yttra mig om vad som kan vara skäligt eller möjligt ifråga om jämkningar, men när man behandlar denna sak så enkelt och lättvindigt, att man anser riktigt och skäligt att avskrivna allt, och ändå vill göra gällande, att man har social ansvars känsla för dessa grupper, som dock befinna sig i den mindre avundsvärda ställningen, att de varje år skola se sin avlöningsfråga behandlad såsom här är fallet — då man kommit därhän, säger jag, kan jag icke följa med längre — det får jag verkligen säga.

Beträffande de här föreliggande förslagen, skall jag icke närmare inlåta mig på dem eller upprepa vad som förut framhållits. Beträffande herr Ekmans m. fl. reservation, får jag dock säga, att den har en del moment, som vid ett hastigt påseende kunna verka nog så tilltalande, åtminstone från min synpunkt, bland annat genom den s. k. topphuggningen och genom att den giver mera än utskottets förslag i vissa fall, så t. ex. familjer med flera barn skulle få litet mer än andra. Men jag förstår icke, hur herr andre vice talmannen från sin utgångspunkt kunnat komma fram till, att reservationen för honom skulle vara mer antaglig än utskottets förslag, då han förut deklarerat, att om det numera skulle vara skäl att på allvar tala om dyrtidstillägg, så skulle det endast vara för familjeförsörjare. Är det nu i verkligheten så att, såsom enligt min mening är fallet, reservationen giver ungarlarna mer än utskottets förslag, så synes det, med den utgångspunkt herr andre vice talmannen

intog, vara ganska egendomligt, att han kommit fram till att ansluta sig till reservationen. I övrigt har ju redan framhållits, huru den verkar; den giver ungarlarna mera och vidare familjeförsörjare med sex, sju, åtta eller nio barn litet mera, men hur detta kan vara den bärkraftiga grund, som skall göra reservationen fördelaktigare än utskottets förslag, kan jag icke förstå. Det är möjligt, att herr Ekman, Carl Gustaf, är den starke mannen även i dag, som driver sin vilja igenom. Jag hoppas i så fall, att denna seger icke för honom kommer att medföra lika mycket obehag som den seger han inhöstade för några dagar sedan. För övrigt vill jag säga, att för min personliga del är det mig skäligen likgiltigt, om utskottets förslag eller reservationen går igenom, då de förefalla mig nära nog lika otillfredsställande i stort sett. Men jag måste säga, att i valet mellan dem båda, erkänner jag, att utskottets förslag bland annat har den fördelen, att det icke mer än nödigt är river sönder förutvarande grunder, och vi hava rivit så mycket i dessa grunder, att det icke torde vara lämpligt att nu åter omforma dem. Någon liten kontinuitet skall det väl vara från statens sida även ifråga om dyrtidstilläggen, ehuru vi här, det måste erkännas, långt före detta befinna oss ute på gungande grund.

*Dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

Då jag sålunda visserligen föredrager utskottets förslag framför reservationen, men dock anser båda otillfredsställande och orättvisa, hemställer jag om bifall till den av herr Julin och mig väckta motionen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: För att icke kammaren må få den uppfattningen, att vi äro flera från socialdemokratiskt håll, som av mindre vaksamhet kommit att stå för utskottets förslag, skall jag be att helt kort få säga, att jag ansluter mig till detta.

Jag finner, att det rent av hade varit en utskottets skyldighet att sluta upp kring det av avdelningen utarbetade förslaget. I avdelningen hade man kommit fram med många förslag — vi voro delade på flera olika linjer — men statsutskottet ansåg, att man borde söka ena sig; ärendet gick tillbaka till avdelningen, och när man då avstod från egna förslag och slutligen enades i kompromissens tecken om ett förslag, förefaller det mig, som om det varit en viss skyldighet att, efter det långa arbetet på avdelningen, ansluta sig till detta från de övriga ledamöternas inom utskottet sida.

Jag har bara velat säga detta, samt ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt, dels på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr C. G. Ekman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på bifall till herrar Julins och Winbergs i ämnet väckta motion i den del den hänvisats till statsutskottet; och förklarade herr talmannen, efter

*Dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens
tjänst.
(Forts.)*

att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, jämsamt anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av herr C. G. Ekmans m. fl. reservation, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 80, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr C. G. Ekman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 45;
Nej — 78.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 e. m.

*Ang. Stock-
holms ban-
gårdsfråga
m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av västra stambanens ingångslinje till Stockholm m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen den 8 januari 1923 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1923—1924 hade Kungl. Maj:t i avseende å statens järnvägar, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, för ombyggnad av bangårdar i Stockholm m. m. för budgetåret 1923—1924 beräkna ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor.

I anledning härav hade herr *J. Pålsson* i en inom första kammaren väckt motion, nr 46, hemställt, att Kungl. Maj:ts berörda förslag måtte avslås och ifrågavarande reservationsanslag å 2,500,000 kronor icke måtte upptagas i 1923—1924 års budget.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 9 mars 1923 avlåten proposition (nr 171), vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels bemyndiga Kungl. Maj:t att å svenska statens vägnar godkänna ett mellan delegerade för staten och Stock-

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

holms stad den 15 februari 1923 träffat preliminärt avtal rörande Stockholms bangårdsfråga med av departementschefen i sistnämnda statsrådsprotokoll angiven jämkning; dels ock för omläggning av västra stambanans ingångslinje över Hammarbyleden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m. för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 2,500,000 kronor.

Med föranledande av denna proposition hade herr *Pålsson* i motion nr 202 yrkat, att riksdagen måtte avslå sammå proposition.

Slutligen hade herr *C. Lindhagen* i en inom första kammaren väckt motion, nr 203, hemställt, att riksdagen, med anledning av propositionen nr 171 angående omläggning av västra stambanans ingångslinje till Stockholm m. m. samt till främjande av en allmännyttig lösning av stadens bostadsfråga, måtte

1) godkänna propositionen, allenast såvitt avsåge dess förslag om byggandet av en järnvägsbro över Hammarbyleden;

2) anmoda regeringen att efter förhandlingar med Stockholms stad uppgöra en definitiv plan och kostnadsberäkning för en successiv lösning av huvudstadens fjärrtrafiks- och förortsbanefrågor på grundvalen av programmet: *Smedsuddslinjen för fjärrtrafiken, sammanbindningsbanan för förortstrafiken samt centralstationen huvudsakligen på den plats, där den nu ligger*; samt alternativt,

därest propositionen även i övrigt eller i vissa delar ansåges böra huvudsakligen bifallas, att riksdagen måtte med anledning av propositionen tillika anmoda regeringen att:

1) efter förhandlingar med Stockholms stad uppgöra en sådan plan som förut sagts;

2) tillse att de provisoriska anordningarna kunde i möjligaste mån tillgodogöras för förenämnda definitiva lösning samt, i den mån så ej kunde ske, inskränkas till det oundgängligaste.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och med avslag å herr *Pålssons* berörda motioner, nr 46 och 202, ävensom herr *Lindhagens* i ämnet väckta motion, måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att under i utlåtandet angiven förutsättning å svenska statens vägnar godkänna det mellan delegerade för staten och Stockholms stad den 15 februari 1923 träffade preliminära avtalet rörande Stockholms bangårdsfråga;

b) för omläggning av västra stambanans ingångslinje över Hammarbyleden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m. för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Greve **Lagerbjelke**: Herr talman! Då jag såsom ordförande för statens förortsbanekommission för Stockholm haft tillfälle att särskilt sätta mig in i detta ärende och därmed sammanhängande frågor, anhåller jag att få yttra några ord.

Jag vill börja med att säga, att jag visserligen sympatiserar med

Ang. Stockholms bangårdsfråga m. m.
(Forts.)

herr Lindhagen i hans motion och skulle icke ha något emot, om den bleve av riksdagen bifallen; men då, så vitt jag förstår, därtill finnes föga eller, rättare sagt, ingen utsikt, kan jag för min del dock godtaga utskottets hemställan med hänsyn till att där uttryckligen uttalas, att en lösning på nu föreslaget sätt icke skulle äventyra ett framtida ordnande av stadens bangårdsväsen i enlighet med av herr Lindhagen angivna riktlinjer. Jag har dock nu begärt ordet för att yttra mig något angående en del av utskottets motivering, som jag för min del icke kan gilla. Först vill jag då framhålla, att, när i utskottets motivering talas om vissa intressesynpunkter, som det torde tillkomma den andra parten, d. v. s. Stockholms stad, att i första hand tillvarataga, så kan däri möjligen ligga en viss sanning, men man får dock icke förbise, att hela förortsbanefrågan tillika är ett stort riksintresse, vilket torde framgå av mina uttalanden längre fram angående vikten av denna frågas lämpliga lösning. Vad jag dock mest har tvivelsmål om, är ett av utskottet gjort uttalande, som även delvis sammanfaller med motiveringen till Kungl. Maj:ts proposition, nämligen att ett bifall till nu föreliggande förslag skulle innebära »ett tillgodoseende av kommunikationsbehovet för avsevärd tid framåt». Det kan jag för min del icke finna vara möjligt. Så vitt jag förstår, har förortsbanetrafiken i Stockholm ett omfång och en betydelse, som få personer torde föreställa sig. Jag vill i detta avseende börja med att erinra om, att folkökningen i det egentliga Stockholm under 20-årsperioden 1900—1920 i runt tal steg från 300,000 till 375,000 invånare. I förortsområdet däremot, om jag tager detta i vidsträckt mening, d. v. s. på en distans av 30 kilometer från den egentliga staden, var ökningen under samma tid icke mindre än från 80,000 till 180,000 invånare, således vida mer än inom det egentliga gamla stora Stockholm. Inom 15 kilometersdistansen var ökningen icke mindre än från 35,000 till 120,000 invånare. Men hur stor än ökningen av invånarantalet i förorterna än varit, har stegringen i förortstrafiken i dess helhet varit ännu större. För att slippa röra mig med för mycket siffror inskränker jag mig till att tala om förortstrafikens utveckling på den mindre, 15-kilometersdistansen. Där förekom under samma 20-årsperiod en ökning från 3 miljoner till ej mindre än 31 miljoner resor, således hade antalet mer än tiodubblats. Denna hastiga stegring har nu självfallet fortgått jämväl vid Stockholms centralstation. År 1920 var antalet resor, sammanhängande med lokaltrafiken, icke mindre än 8,300,000, vilket utgjorde 77 procent av hela persontrafiken, och beträffande resorna på 15-kilometersdistansen utgjorde dessa 2/3 av hela trafiken. För att visa belastningen av persontrafiken vid Stockholms centralstation vill jag ytterligare framhålla, att under det antalet vid centralstationen expedierade, ordinarie fjärrtåg under nämnda 20-årsperiod ökades från 34 till 52 om dagen, ökades lokal-tågen från 55 till 113. Nu finnes, så vitt jag förstår, ingen anledning att antaga, att icke denna trafikstegring skall fortfara i framtiden, därest, givetvis, icke denna trafik på konstlat sätt tillstrypes.

På grund av dessa av mig nu anförda siffror och i övrigt kända

förhållanden kan jag, såsom jag sade i början av mitt anförande, icke instämma med utskottet i att nu föreliggande förslag skulle kunna tillgodose ifrågavarande kommunikationsbehov för avsevärd tid framåt, utan jag har den bestämda uppfattningen, att det är alldeles nödvändigt, att staten i samarbete med Stockholms stad snarast möjligt sörjer för att en fullständig utredning och plan till successivt ordnande av denna kommunikationsfråga uppgöres. Och det synes uppenbart, att riktlinjerna för denna plan böra vara, att den närmare lokaltrafiken skiljes från fjärrtrafiken och den fjärrare lokaltrafiken samt grundas på en särskild nord-sydlig infart genom det tätbebyggda stadsområdet, och vidare att därvid den nuvarande sammanbindningsbanan får disponeras. Den övriga stambanetrafiken bör förläggas över Smedsudden, och såsom särskilt skäl härför vill jag framhålla, att för förortstrafiken med dess talrika inom förorterna boende personer, som hava sin dagliga verksamhet i Stockholm, det är av vida större vikt att så snabbt och med så liten tidsutdräkt som möjligt komma in till det centrala Stockholm. Skulle sammanbindningsbanan få disponeras icke för fjärrtrafiken med dess tyngre vagnar utan för lokaltrafiken, i vilken vagnar med lättare överbyggnad kunna användas, skulle det tillika medföra den fördelen, att sammanbindningsbanan kunde avsevärt höjas till gagn för den sjötrafik, som kommer genom Slussen. Om man på detta sätt för lokaltrafiken finge disponera sammanbindningsbanan, skulle det även medföra den förmånen, att man då kunde anlägga anhaltstationer söder om Stockholm för lokaltrafikens räkning. Härigenom bleve denna trafik icke, såsom hittills varit fallet, i viss mån hindrad i sin utveckling, utan samma utveckling kunde här ske som under många år särskilt på Västeråsbanan varit fallet.

Jag vill även framhålla, att det är en punkt i kontraktet mellan staten och Stockholms stad, som väckt en viss oro hos en del förortsbor utom Stockholms stad. Denna punkt lyder så: »Därest framdeles åtgärder bliva av staten vidtagna för statsbanespårens bortflyttande från nuvarande broar över Norr- och Söderström, skall Stockholms stad vara berättigad att för förortsbane- och eller gatutrafikens tillgodoseende tillösa sig nämnda broar mot ersättning, varom överenskommelse då kan träffas.» Detta har, såsom jag nämnde, väckt oro hos förortsborna, vilka befara, att Stockholms stad, med hänsyn till sina ägande tomter inom staden och även sina egendomar, möjligen skulle komma att använda sammanbindningsbanan, efter ett eventuellt inköp, endast för gatutrafiken. Jag vill dock för min personliga del uttala, att jag icke finner någon synnerlig anledning till en sådan farhåga, då stadsfullmäktige väl näppeligen kunna antagas vilja på detta sätt missbruka sin dispositionsrätt till sammanbindningsbanan, och jag har också ansett mig kunna utgå från att staten vid ett eventuellt överlämnande till Stockholms stad av sammanbindningsbanan gör sig försäkrad om, att ett sådant missbruk icke kan komma att ske.

Jag vill nu endast tillägga, att om sådan utredning, som jag har ifrågasatt, icke kommer till stånd, kan man riskera, då trafiken ovill-

Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

Ang. Stockholms bangårdsfråga m. m.
(Forts.)

korligen måste bedrivas, att omfattande och dyrbara åtgärder under hand vidtagas, till exempel anläggande av ytterligare dubbelspår i sammanbindningsbanan. Dessa åtgärder kunna mycket väl tänkas fastlåsa nuvarande sträckning, i vilket fall linjen över Smedsudden icke skulle komma till stånd.

Det är under förhoppning om, att chefen för kommunikationsdepartementet skall beakta de synpunkter jag nu tagit mig friheten framhålla, som jag, herr greve och talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pålsson**: Herr greve och talman! I egenskap av motionär i frågan ber jag få säga några ord.

Naturligtvis inser jag fullväl det utsiktslösa i att yrka avslag å ett enhälligt statsutskottsutlåtande, men då jag ändå kommer att framställa ett sådant, sker det därför, att jag vill fria mig från misstanken att ens indirekt genom ett uraktlåtet avslagsyrkande hava medverkat till en högbros byggande över Hammarbyleden. Då Stockholms stadsfullmäktige den 25 maj 1914 beslöto byggandet av den s. k. Hammarbyleden, förut-sattes, att västra stambanan skulle omläggas och inledas på en ny högbro över Årstaviken, samt att den nuvarande Liljeholmsbron skulle borttagas. Den i årets statsverksproposition härför upptagna kostnaden utgör cirka 10 miljoner kronor. Skrivelsen i ärendet från stadsfullmäktige föranledde en kungl. proposition nr 109 av den 26 mars 1915 till riksdagen. Riksdagen var vid ärendets behandling nog klarsynt och klok att icke binda sig vid viss brohöjd, utan beslöt att antingen bygga den föreslagna högbron med omkring 26 meters fri höjd över medelvattenytan med rörligt spann eller ock genom att förändra den nuvarande järnvägs korsningen med farleden vid Liljeholmen, sålunda att järnvägsbron där höjdes till 4,8 meter fri höjd över medelvattenståndet och med rörligt spann. Riksdagen har sålunda fullkomligt fria händer med avseende å brohöjden, då den i dag går att besluta i frågan. Kostnaden för denna omändring av Liljeholmsbron upptages i årets statsverksproposition till 3,130,000 kronor. Således kan en besparing göras, som enligt utskottsutlåtandet uppgår till 6 å 7 miljoner kronor, genom omändring av Liljeholmsbron, som dessutom medför andra stora fördelar.

Statsutskottet har nu enhälligt beslutat föreslå riksdagen högbron byggande med en merutgift för staten av 7 miljoner kronor, utan att framlägga ett enda skäl för att Liljeholmsbron skulle rivras och upp-muddras — utöver det skälet, att öppningstiden av bron inskränkes från 12 timmar om dygnet — varav en avsevärd del var förlagd till den tid av dygnet, då järnvägstrafiken är så gott som ingen eller ytterst ringa — till halva denna tid. Emellertid tyckes det, som om denna bestämmelse om 6 timmars öppningstid för bron icke riktigt stämmer överens med antagandet, att man ändå bör ha bron så hög som 26 meter. Statens delegerade ha nämligen sagt: för det första, att »någon utsträckning av de

i 1921 års avtal angivna öppningstider för svängbron över Söderström icke kan ifrågasättas», samt, för det andra, »beträffande järnvägsbron över Hammarbyleden hava delegerade däremot, under förutsättning att genom utsträckande av de i nyssnämnda avtal bestämda tiderna för brons öppethållande *ett avsevärt sänkande av brohöjden skulle möjliggöras*, ansett sig kunna medgiva, att i en blivande överenskommelse mellan staten och staden öppningstiderna för bron bestämdes till samma antal timmar, som i 1921 års avtal bestämts för bron över Söderström, eller sex timmar varje dygn, därav minst tre timmar under tiden mellan klockan 6 f. m. och klockan 11 e. m.

Detta tillåter således enligt deras mening ett sänkande av brohöjden. Och på sid. 26 i den kungl. propositionen läses: »Även om man alltså fastslår, att för vinnande av slutgiltig lösning av förevarande fråga västra stambanan bör förläggas i högt läge över Hammarbyleden, kunde dock ifrågasättas att såsom en *tillfällig* lösning godtaga en lägre brohöjd av 4,8 eventuellt 12,5 meter, vilket jämväl från åtskilliga håll påyrkats.»

Den framsynthet, som riksdagen 1915 sålunda visade genom att ej binda sig för högbron utan tillåta vilken annan brohöjd som helst emellan 4,8 och 26 meter, resulterar nu i att det allra dyraste byggnads sättet skall tillgripas, utan att giva några gripbara fördelar framför den nuvarande Liljeholmsbron.

Stambanelinjen söderifrån skall sålunda nu övergå Årstaviken på en 26 meter hög bro, och från denna svindlande höjd skall den på en mycket kort sträcka på Södermalm sträcka sig ned i nivå med den nuvarande tunneln genom södra bergen. Denna tunnel kommer en tid framåt att användas, åtminstone till dess allvarliga olyckshändelser framtvunga en ny tunnel för att minska lutningen från den i propositionen upptagna nya stationen å Södermalm, som även den framtvings av högbron. För att från Årstavikens högbro komma ned i den nuvarande södertunneln, nödgas man vid ingången till och utgången från den nya södermalmsstationen använda den högsta lutning, som är tillåten vid järnvägsbygge, nämligen 10 meter per kilometer.

Men icke nog med det. För att komma i nivå med tunneln måste även den nya bangården och växelområdet på Södermalm erhålla en lutning på icke mindre än 2,5 meter per kilometer. Visserligen kan en sådan lutning godtagas under svåra förhållanden, men den bör icke accepteras inne i en storstad, där den på bägge sidor omgives av högst tillåtna lutning i samma led och riktning, i synnerhet icke då den, som här, med konst framställes. Visserligen kan väl en järnvägsvagn jämnt och nätt stå stilla på ifrågavarande stationslutning, om den blir fri från yttre impulser, men i ganska måttlig medvind eller av annan orsak kan den börja glida utför. Man kan dock utan allt för stor fantasi tänka sig verkan av en järnvägsvagnsprojektil på flera tusen ton, som, sluppen lös från södra stationen och med farten påskyndad av lutningen 10/1.000 plötsligt uppenbarar sig på centralstationen, spridande död och förödelse. Vill det sig riktigt väl, kan det i lyckligaste fall hända, att

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

järnvägsbron över Söderström står öppen, så att järnvägsvagnarna i sken bäddas en förtidig grav i Söderströms vågor.

Det bör dock vara klart för alla, hurusom här tillämnas en rent av otillätlig järnvägsanordning, som måste betraktas som ett provisorium, tills de i frågan invigde våga framlägga förslag om ytterligare kostnaders nedläggande, förorsakade av högbrons byggande. Härtill kommer, att den nya stationen på Södermalm endast blir 200 meter lång, där bortåt dubbla längden är behövlig för att göra avsedd nytta. Krav måste sålunda snarast framställas på förbättringar, d. v. s. på stationsplanens förlängning och lutningens borttagande. En sådan förbättring kan endast ernås därigenom, att en ny tunnel spränges genom södra bergen, och att järnvägsbron över Söderström höjes, så att det nya stationsplanet på Södermalm beredes plats i profilen, och allt detta förorsakat av den olycksaliga högbron över Årstaviken.

Högbron över Hammarbyleden leder alltså, länk efter länk, in i det förslag, som för med sig de mest äventyrliga ekonomiska konsekvenser — och det förstår man även av vad greve Lagerbjelke anförde nyss, att det är den tanke man har, som det gäller att realisera — men har riksdagen sagt A vid högbrons beslutande, får den nödvändigt säga B till konsekvenserna. Att den nu nämnda anordningen av de invigde är avsedd att i sina konsekvenser leda till de oerhörda kostnader, som framskymta i den Lindhagenska motionen, framgår även av den halvt hyssjande ton statsutskottet anslår i sitt svar på denna. »Beträffande särskilt herr Lindhagens motion må framhållas, att nu föreliggande förslag icke kan anses föregripa en framtida lösning av Stockholms bangårdsfråga, på en motionären antydda vägar, d. v. s. genom anläggande av en Smedsuddslinje för fjärrtrafiken, sammanbindningsbanans reserverande för förortstrafiken samt med centralstationen alltjämt i huvudsak på sin nuvarande plats. Såväl den föreslagna högbron över Årsta holmar som ock de nya stationsanläggningarna torde tvärtom i stort sett låta naturligt inpassa sig i ett sådant framtidsprogram. Vid uppgörande av nu ifrågavarande förslag har man just haft uppmärksamheten riktad på att underlätta genomförandet av Smedsuddslinjen.» Därför, tyst herr Lindhagen! Väck ej den björn, som sover. 180-miljoner kronorsförslaget kommer som nödvändig följd, om dagens beslut går efter statsutskottsviljan. Jag undrar vad landsbygdsrepresentanterna säga om en sådan högst förtjusande utsikt. Alla de nackdelar, som nu skildrats, bli en given följd av högbroförslagets antagande och kunna endast undgås därigenom, att statsutskottets förslag nu förkastas och därigenom väg beredes för framläggande av förslag om Liljeholmsbrons höjande till 4,8 meter. Sjöfarten mellan Saltsjön och Mälaren kan delas i tre grupper: 1) Prämtrafiken, vilken kan nöja sig med en fast lågbro. 2) Mälareångfartygen, vilka kräva antingen en fast bro om ex. 12,5 mtr fri höjd eller rörlig lågbro. 3) Seglarna och kustångare med 5,5 mtr djupgående, vilka kräva en fast högbro på c:a 26 à 30 mtr fri höjd eller en lägre rörlig bro.

Den ekonomiskt betydelsefulla av denna trafik är endast pråmar

och Mälarfartyg. De i reguliära turer gående Mälaringarna komma fortfarande i icke obetydlig utsträckning att passera slussen vid Karl Johans torg även efter Hammarbyledens tillkomst.

Skall den dyrare högre bron väljas måste den motiveras av något järnvägstekniskt skäl, emedan sjöfarten icke kan belastas med högre kostnader för genomfart.

Järnvägsdriften besväras av broöppningar, därför kräver järnvägs-
mannen att få arbeta efter enbart tekniska riktlinjer, d. v. s. bro på segelfri höjd. Sjöfartsidkaren kräver även bro på segelfri höjd, om han slipper betala kostnaderna, när de som i detta fall avlastas på skatte-
dragaren. Därför hava dessa två samma krav.

Det enda motiv för en högbros anläggande borde vara, att tack vare den kunna biljettpriserna och frakttaxorna nedsättas. Detta vore ett bärande motiv för högre kostnader, men kan tyvärr aldrig tillämpas då det gäller ordnandet av Stockholms bangårdsförhållande.

Driftkostnaderna å S. J:s station i Stockholm äro c:a 4,5 milj. kronor utom växlingslokens driftkostnad, som lär vara rätt ansenlig. Förslaget är endast motiverad därigenom att de ökade amorterings- och förräntningskostnaderna, som förorsakas av detsamma, kunde gäldas av besparingar orsakade av de nya tekniskt föstklassiga anordningarna. Det stora bangårdsförslagets kostnad var 180 miljoner kronor räknat i förkrispriser. Ränta och amortering härå är c:a 10 miljoner kronor årligen. Att på de 4,5 milj. driftkostnad spara in de 10 milj. låter sig tyvärr icke göra. Enbart högbron skulle betunga järnvägsdriften med c:a 600,000 kronor per år utan att giva någon nämnvärd besparingsmöjlighet. Vid bron över Söderström skall fortfarande finnas personal. Det enda skäl för en högbros byggande skulle då vara att det vore tekniskt utförbart att sköta trafik Korsningen då järnvägstrafiken växer ytterligare. Man torde dock få vänta ganska många år innan järnvägstrafiken blir så intensiv att förekomsten av en klaffbro på låghöjd omöjliggör den. Man har utländska exempel på att det går an att ordna jättetrafik under lågbroar. Trafiken på Berlins hamnar var 1912 8 miljoner ton gods som passerade kanaler med fasta broar å 4,25 mtr. fri höjd genom prämtrafik. Hammarbyledens lilla trafik kan ordnas på samma sätt, då man utom den har att tillgå för Mälar-Saltsjötrafiken utom leden genom Söderström även Södertälje kanal.

Vad kan då orsaken vara till att ett till sina följder så ödesdigert beslut framlägges av ett enhälligt statsutskott? Stockholms stadsfullmäktige beslöt 1914 att anlägga en ny farled emellan Saltsjön vid Danviken och Mälaren, med kolossala hamnanläggningar, som, till dess hamnanläggningen om 50 år skulle komma till användning, skulle konkurrera med Södertälje kanal som genomfartsled mellan Saltsjön och Mälaren. Denna nya led, som kallas Hammarbyleden, har dock det i konkurrenssyfte stora felet att överkorsas av 3 stycken broar, vilka samtliga hava stor trafik. Dessa omständigheter med den tidsförsummelse de många broarna medför göra, att Hammarbyleden kommer att få svårt att konkurrera med Södertäljeleden, som endast har

Ang. Stockholms bangårdsfråga m. m.
(Forts.)

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

två brokorsningar med liten trafik. Därför skall staten nu göra Hammarbyleden konkurrensduglig genom att borttaga Liljeholmsbron och i stället bekosta en högbro över Årstaviken.

I utskottsmotiveringen är även anförd den goda affär staten gör vid utbyte av mark med Stockholms stad. Den vackra tavlan blir dock betydligt grumlig, då man ser, att staten, utom det att den ger lika värdefull mark i utbyte, även får betala den merkostnad högbroen förorsakar med 7 miljoner kronor, som endast Stockholm får nytta av. Sett från den synpunkten gör staten en dålig affär och blir lurad som vanligt.

Denna synpunkt av dålig affär framhäves ytterligare, då utskottet meddelar, att i markutbytet icke ingå de områden mellan Klaraviken och centralstationen, som behövas vid en framtida utvidgning av centralstationen — ej heller de områden, som behövas för en snar utvidgning av den nya stationen vid Södermalm. Därom skola nya underhandlingar föras, och nya miljoner ges åt Stockholms stad.

Med stöd av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Lindhagen**: Denna fråga är, som många hava sig bekant, identisk med huvudstadens bostadsfråga. Det är nämligen icke någon särskild konst och invecklad sak att på den nuvarande sammanbindningsbanan åtminstone »under lång tid framåt», för att begagna ett klassiskt uttryck, som numera har influtit i den kungl. propositionen, sköta fjärrtrafiken. Men det är så, att denna krångliga stad med sin oavlätliga tillväxt genom de skaror, som landet kastar över den varje år, breder ut sig och får en mängd förorter, och det är förortstrafiken, som skapar denna invecklade bangårdsfråga, som oupphörligt kommer igen som Tors bockar, hur mycket den än slaktas av den ene eller andre vederbörande.

Nu har man försökt sig på en lösning, som består däruti, att man icke låtsas om att det är huvudstadens bostadsfråga och dess förortsbane-fråga i all synnerhet som det gäller. Man tiger med hur sakens kärnpunkt skall lösas, och tror sig ändå hava ordnat saken »för lång tid framåt». Det är som att sticka huvudet i busken. Vi bruka kalla det strutspolitik. Det är en naturvetenskaplig benämning, och det är icke min mening att på något sätt förolämpa, men saken är nu i alla fall på det sättet. Jag vet inte, vilka bevekelsegrunder som kunna ligga bakom denna dunkla politik. Alla vederbörande äro orakelmässiga, när man försöker att i den punkten gå dem på livet. Det beror kanske på att denna fråga är tekniskt svårlöst å ena sidan och att en mängd olika intressen spela in å andra sidan, så att man aldrig vet, var haren har sin gång. Än äro vi här, än äro vi där. Men i detta fall ha i varje fall höga vederbörande icke tagit hänsyn till bostadsfrågan och förortsbane-frågan så, som varit önskligt.

Frågan är svårlöst till att börja med ur teknisk synpunkt, därför att vår stads belägenhet med dess många vatten och granitklippor och

dalgångar komplicerar problemet, vilket väcker betänkligheter och framkallar många olika projekt. Vidare är den svårlöst, därför att det blir ekonomiskt ganska betungande att definitivt ordna dessa förhållanden, och det väcker också betänkligheter. Därav följer sedan, att man lätt förleades till en opportunitetspolitik, som går för långt, då man glömmer att, såsom vederbör, blicka framåt och se saken i stort utan i stället ger sig in på riktlinjer, vilka ej nog tillgodose det nuvarande praktiska behovet, och vilkas fullföljande i tidernas längd medför ofantliga kostnader utan nytta, leder saken in på villovägar och sedan tvingar oss att göra om alltsammans.

Slutligen och framför allt ligga flera olika intressen bakom, som jag här något skall beröra. De äro av tre olika slag.

För det första föreligger en motsättning mellan *de med staden inkorporerade förorterna* och *de icke inkorporerade förorterna*. Mänskligt sett ha allesammans sitt centrum i huvudstaden och behöva sina kommunikationer, som leda in till stadens hjärta och till andra förorter, men genom att somliga äro formellt inkorporerade ställer det sig svårare för de andra att vinna huvudstadens bevägenhet för sin banfråga, som dock är lika viktig och lika befogad som de inkorporerade förorternas fråga.

Så hava vi en intresse motsats, som är gammal och som vi känna till men som framträtt med allt större påtaglighet, nämligen mellan *den gamla staden och trädgårdsstäderna*. Ännu 1905 sågo vi icke detta intresse. Det framfördes då en motion i stadsfullmäktige, undertecknad av 39 medlemmar från alla håll, där man på det mest samstämmiga sätt uttalade sig för att bostadsfrågan skulle beaktas i alla sina huvuddrag och lösas efter stora linjer. Men tiden har gått, och intressena hava blivit betänksamma, var på sitt håll. Sålunda har det alltmer framträtt en — ännu latent men då och då uppflammande — motsättning mellan stenökensintressena, som man kan kalla dem, och trädgårdsstadsintressena. I den inre staden är man rädd för förorterna. Husägarna äro rädda för att de icke skola få hyresgäster och att hyrorna skola falla. De kreditanstalter, som bevilja kredit åt de stora stenhusen, äro rädda, att krediten på något sätt skall bringas att vackla genom förorterna. Entreprenörer, byggmästare och leverantörer, som göra de bästa affärerna på de stora stenökenshusen, äro rädda för att förorterna skola göra avbräck i deras geschäft. Och bakom dessa står en hel armé med eftersägare, när det gäller. Detta är icke alls att förvåna sig över. Var och en måste se till sina intressen. Ingen annan gör det, så man måste nog göra det själv. Jag sympatiserar således ur psykologisk synpunkt på sätt och vis med dem.

Nu har erfarenheten visat, att det är något märkligt med de stora affärsföretagen och storfinansens. Jag tycker, att de äro så rädda för det som är ofarligt och orädda för det som är farligt. De äro icke så oerhört vidsynta de heller, mer än vi andra. Jag har trots trädgårdsstädernas fenomenala utveckling ännu icke märkt, att det har blivit lediga våningar inne i staden och att hyrorna sänkas. Tvärtom pågår

Ang. Stockholms bantgårdsfråga
m. m.
(Forts.)

Ang. Stock-
holms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

fortfarande det gamla oeffterrättlighetstillståndet här inne och i växande tempo.

Denna intresseomsättning röjer sig som sagt här och var. Den slog upp i en liten låga också vid de sista kommunala valen. Det gjordes gällande, att man borde bryta den socialdemokratiska majoriteten. För ändamålet erinrade man, att socialdemokraterna ville att också staden skulle bygga bostäder, vilket liberalerna och högern ansågo vara ett i stort sett osunt system. Vidare begyntes anlopp, åtminstone från vissa delar av högern, mot trädgårdsstaden, vilka, ehuru med en viss försiktighet, togo sig uttryck i valtalen. Jag är övertygad om att i dessa nedgångstider högern med tillägg av liberaler skulle hava fått majoritet i stadsfullmäktige här som mångenstädes. Men deras program, som riktade sig emot stadens bostadsbygge och mot en utveckling av trädgårdsstäderna, tilltalade icke dessa mellanlager, som det vid valtillfällena är partiernas uppgift att vinna, och därför blev det märkvärdigt nog och mot mångas tro status quo efter dessa val.

Det är alldeles givet, att de, som frukta trädgårdsstädernas utveckling, icke vilja vara med om att giva trädgårdsstäderna flotta kommunikationer, som gör det möjligt för förörterna att utbreda sig mer och mer, utan de vilja hålla igen därvidlag, och därför är den inre stadens intressecentra antagligen mycket nöjda med den kungl. propositionen, som jag också förnummit, därför att den ger dem en galgfrist, som de antagligen kalla det, »för lång framtid», som den kungl. propositionen säger. Jag vill upprepa, att jag icke alls tror, att det är någon fara för dem, de se spöken även på ljusa dagen. I varje fall måste den stora befolkningens livsbehov gå före den stora spekulatiomens privatintressen.

Så hava vi *statsintresset*, och då är frågan: har staten här ett intresse, eller har den icke ett intresse av att medverka till en lösning av förortsbanefrågan? Ja, den har för det första det intresset, att fjärrtrafiken, som har så stora svårigheter genom den nuvarande sammankopplingen med förortstrafiken — det är åtminstone ett ostridigt förhållande — ju blir lösgjord och kan röra sig på ett annat sätt än för närvarande. Då den föregående talaren yttrade, att när det blir tal om att särskilja fjärrtrafiken och förortstrafiken äro vi inne på de 180 miljonerna, vill jag fästa den talarens uppmärksamhet på att vad som leder till detta ofantliga belopp just äro de ekonomiska svårigheterna, om man vill behålla förortstrafiken även i framtiden på samma bana som fjärrtrafiken. Det är just det, som blir så dyrt. Men om man ändrar detta och lättar på det, bliva kostnaderna rimligare. I det avseendet förordar det yttrande av statsutskottet, som den siste talaren vände sig emot, en ekonomiskt fördelaktig lösning av problemet, ehuru den siste talaren trodde, att det var fråga om ett ur ekonomisk synpunkt äventyrligt företag.

Vi få icke heller glömma, att även huvudstadens invånare äro svenska medborgare och för sin välfärd och icke minst sin bostadsfråga hava att påräkna bistånd av statsmakterna. Det kan dessutom icke

vara annat än ett intresse för staten, att levnadskostnaderna här i staden hållas nere inom rimliga gränser, därför att dessa kostnader och särskilt de, som framkallas av de höga hyrorna och de ofullständiga kommunikationerna, bliva grundläggande för beräkningen av ämbetsmännens löner i hela landet och även mycket annat.

Ang. Stockholms bangårdsfråga m. m.
(Forts.)

Storstadens inre del är vidare känd för sina osunda bostadsförhållanden i stora stenkasärner, fjärran från naturen och frisk luft och sol. Det är också ett statsintresse att söka förekomma en fortsättning på den vägen och att således i stället gynna trädgårdsstaden.

Slutligen har staten ett stort intresse av att ingripa på grund av det av mig redan berörda förhållandet, att storstaden oupphörligt tillväxer och att denna tillväxt kommer från hela det övriga landet. För min del skulle jag anse, att det vore önskligast, om huvudstadens tillväxt alldeles kunde avbrytas och befolkningen tvärtom minskas, ty då bleve staden sundare, och då befriades vi också från dessa bekymmer med bangårdsförhållandena. År 1920 väcktes det verkligen av mig en sådan motion för att fästa uppmärksamheten härpå, och mot all beräkning bifölls den av riksdagen. Nu ligger alltså på regeringens bord i avvaktan på »en lång framtid», förmodar jag, en fråga från riksdagen, om man icke kan göra något för att hämma storstädernas och särskilt huvudstadens tillväxt — det var bland annat det som skulle ske. Jag kan icke finna, att detta under nuvarande förhållanden kan äga rum på annat sätt än att man ingriper reglerande så, att industrien icke utan särskild dispens får läggas i större städer, utan den skall fördelas på landsbygden, varigenom också arbetarbefolkningen får bo under sundare förhållanden. Om detta nu är verkställbart eller icke, tors jag icke säga, men det är i alla fall en tänkbar utväg. Emellertid ser det ut, som om ingenting skulle göras åt saken, och kanske icke heller någonting kan göras. Staden kommer därför alltjämt att tillväxa, till dess genom en katastrof frågan löses någon gång i tidernas längd. Det dröjer dock väl ganska länge, och därför behöva vi fortfarande förortsbanor.

Järnvägsstyrelsen — vars auktoritet ju lätt måste vara bestämmande för regeringen, som icke kan vara inne i alla dessa frågor utan måste taga stor och begriplig hänsyn till uppfattningen hos sitt främsta organ på detta område — har också tidigare framfört den uppfattningen, att förortsbanefrågan i Stockholm även ur olika synpunkter vore ett stort statsintresse. På sista tiden har det emellertid börjat komma till synes ett visst frångående från denna ståndpunkt. Det framhölls visserligen ännu 1921, att det vore rationellt och riktigt, att huvudbanorna befriades från den närmare lokaltrafiken, men det borde ske genom att man gjorde beskränningar, säger järnvägsstyrelsen, på lokaltrafiken, efter hand som dylika bliva nödvändiga. Men järnvägsstyrelsen talar icke om, hur man skall ordna denna beskurna lokaltrafik i stället. Det får man icke alls veta. Den föreliggande kungl. propositionen bygger kanske också på denna järnvägsstyrelsens utväg utan att säga, var man skall göra av lokaltrafiken i stället.

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

Järnvägsstyrelsens ombud i statens förortsbanekommission, kapten Helligren, har där först framlagt ett projekt, som tyder på detsamma, nämligen att Stockholms stad möjligen skulle bygga Smedsuddslinjen för sin förortsbanastrafik, och sedan skulle man då möjligtvis någon gång i framtiden, om det befunnas lämpligt, kunna byta om, så att staten flyttade sin huvudtrafik till Smedsuddslinjen och Stockholms stad i stället finge förlägga sin trafik till sammanbindningsbanan. Detta projekt föreföll även för tekniskt okunniga människor omöjligt, och alla sakkunnige anse visst också, att det icke kan vara meningen, att saken skall rimligen ordnas så. Men detta har verkligen uttalats av järnvägsstyrelsens representant. Sedan har han visst avstått därifrån, men i en reservation till betänkandet, som lär hava inkommit, sedan propositionen var beslutad, förordas den också många gånger utdömda utvägen att lösa förortsbane frågan genom spårvägarna — visserligen med ett förbättrat spårvägssystem, med större vagnar och snabbare gång, om man kan åstadkomma det. Det är också ett sådant där opportunistiskt förslag, som är utdömt av verklig sakkunskap, och det ligger i sakens natur, att man med dessa spårvagnar, som skola larva sig fram och stanna vid ena kvarteret här och andra kvarteret där, icke kan tillgodose en rimlig förortstrafik annat än på högst fem kilometers avstånd eller något dyligt.

Så inkom då petitionen från förorterna, som ytterligare tryckte på och erinrade om de miserabla förhållandena, och det tillsattes en statens förortsbane kommission. Utan avvaktan å denna kommissions utlåtande eller samråd med den utgav sedan kommunikationsministern den mycket omtalade diktamen, som just givit klaven till den ståndpunkt, på vilken saken nu befinner sig. Frågan om förortsbana, huruvida de behövdes och var de behövdes och hur de skulle anläggas, skulle få anstå till en framtid, och det skulle vi inte lägga oss i nu. Staten borde bygga den behövlige bron över Årsta holmar och sedan vidtaga provisoriska anordningar för några miljoner kronor för en lång framtid. Under tiden fingo förorternas banor taga vägen vart de kunde och reda sig bäst de ville.

Denna statskonst har nu tagit formen av ett avtal med Stockholms stad. Stadens ombud ha därvid uppträtt delvis ganska gåtfullt synes det mig och antagligen av olika bevekelsegrunder eller av tvekan om det hela krupit bakom kommunikationsministerns diktamen och sagt: Vi kunna icke göra någonting, vi kunna intet hjälpa. Kommunikationsministern har förklarar, att han icke går ur fläcken, och vi kunna då inte upptaga saken efter vidare linjer. Med denna undskyllan framlades också ärendet för Stockholms stadsfullmäktige utan någon utredning om förortsbana och hur de borde vara beskaffade.

Nu heter det i propositionen, att »den verkställda utredningen har givit vid handen», att, sedan de i propositionen »förordade åtgärderna genomförts, den nuvarande sammanbindningsbanan samt bangårdsanordningarna i övrigt kunna för lång tid framåt bibehållas i huvudsakligt oförändrat skick.» Man frågar sig, vad detta är för utredning, herr

f. d. statsrådet Örne, som kommer att replikera mig, som jag ser. Vad är detta för en utredning? Ingen känner till den. Enligt alla andra utredningar går detta icke för sig.

Det säges vidare i propositionen: »Att nu — — — fastslå statsbaneanläggningarnas utseende i framtiden lär knappast vara möjligt eller ens lämpligt. Det torde därför ej vara för statens del påkallat att nu fatta beslut om igångsättande av de begärda utredningarna.» Det är förmodligen de av förortsbefolkningen begärda utredningarna, som avses. Denna befolkning får icke veta, om dess krav kunna tillgodoses eller icke förr än efter en lång framtid. Men i alla fall heter det i nästa stycke i propositionen, att man dock får avvakta förortsbanekommissionens betänkande, som inom kort är att vänta. Det har nu kommit, och här stå nu statens byggnadsstyrelse och statens förortsbanekommission med sin uppfattning i denna fråga i direkt strid med järnvägsstyrelsen och regeringens på järnvägsstyrelsens uppfattning grundade proposition.

Jag vill nu i alla fall medgiva att man senare på ett ställe utbytt orden »en lång framtid» mot »en närmare framtid». Detta senare begrepp finner jag trevligare att röra mig med, fastän den långa framtiden går sedan igen överallt. Den står ju också i têtén, så att man får kanske mera tänka på, att det är det som är meningen och icke som det sedan står »för en närmare framtid».

Nu är saken i varje fall således ordnad. Statens ombud i förortsbanekommissionen säger, att det skett för en oöverskådlig framtid. Kungl. Maj:t menar, att behovet tillgodosetts för en lång framtid. I avtalet står det visst »för en avsevärd framtid», och detta är också utskottets mera modererade uttryck. Den ena av stadens underhandlare och den nämnd, drätsel-nämnden, i vilken han är ordförande, har i nämndens yttrande skrivit, att saken är ordnad »åtminstone för de närmaste årtiondena».

I detta skick och med dessa förhoppningar förelades ärendet stadsfullmäktige. Dessa lugnades då i fråga om alla sina äldre farhågor först och främst därmed, att det skulle göras en skyndsam utredning rörande Smedsuddslinjens rätta sträckning. Det skadar icke heller, att detta sker skyndsamt, och det kan ju ha betydelse för stadsplanen, att en viss sträckning blir fastställd. Men då skall också staten vara med om verkställandet av denna utredning. I statsrådsprotokollet har emellertid förklarats, att några ytterligare utredningar behöva vi tillsvidare icke. I avseende å huvudsaken eller förortsbanefrågans lösning däremot är en sådan skyndsam utredning bara ett skådespel inför befolkningen, ty slutet är, att denna skall vänta tåligt en lång tid framåt.

En annan av stadens underhandlare, borgarrådet Meurling, som lugnade under debatten stadsfullmäktige därmed, att »om man får tro järnvägsmän och förortsbanekommissionen är den tidpunkt icke så avlägsen, när sammanbindningsbanan icke längre kan tillgodose den fjärrtrafik och lokaltrafik, som där finnes». I avtalet har han varit med om att ställa frågans upptagande på lång sikt. Nu sade han, att man har an-

Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.

(Forts.)

ledning att tro, att det icke alls komme att dröja länge, innan man måste taga itu med denna sak. Hur skall man nu tolka de andra myndigheternas tal om den långa väntetiden gentemot sådana påståenden?

Vid samma tillfälle lugnades stadsfullmäktige också av en annan talare, löjtnant Folcker, som förklarade, att han skulle göra vad han kunde för att denna framtid skulle bli ljus genom att samma dag väcka en motion — vilket ock skedde — om förhandlingar med staten för att om möjligt några andra övergångar skulle kunna skapas på de ställen, där järnvägen skär mycket trafikerade trafikleder i Stockholm, nämligen vid Tegelbacken och vid Söder Mälarstrand, så att dessa hinder skulle upphöra. Därigenom skulle naturligtvis den nuvarande ordningen på samma gång ytterligare fastläsas, vilket den gamla stadens intressenter gärna se. Där möta således redan nya utgifter för det, som bör övergivnas. Det finns ingenting i avtalet om ett sådant arrangemang, det är alltså bortglömt, förmodar jag, och blir en ny utgift för staten. När sedan staten skall ytterligare utföra konststycket att fortfarande under lång framtid på sammanbindningsbanan sammanhålla all denna trafik, lokaltrafik och fjärrtrafik, göra sig alltmer påmindade just dessa dyra anordningar med fyra spår i stället för två spår och krångliga bangårdsanläggningar, som bli en följd av detta. Här kommer nog kanske den erfarenheten drabba staten, att den som icke i tid ser upp med ögonen, får se upp med pungen i framtiden.

Efter alla förenämnda försäkringar antogs avtalet av stadsfullmäktige. Många voro mycket tveksamma, men man visste icke, vad man skulle göra; man vunne kanske omsider ändå något. Med stor majoritet antogs alltså avtalet. Och nu kommer avtalet, såsom varit att vänta, i stort sett också att i hela dess vidd, och icke blott såsom är önskligt i fråga om bron, godtagas av riksdagen.

Situationen är således nu den, att vi icke ha fått någon utredning om det väsentliga, om frågans kärnpunkt, nämligen om hur Stockholms förorter skola få en dräglig lokaltrafik. Järnvägsstyrelsen och den gamla staden ha till synes segrat över bostadsfrågan och trädgårdsstäderna. Men förortsbanefrågan kvarstår i alla fall såsom en obetvinglig och livskraftig realitet som sagt. Någon gång måste den definitivt upptagas, och det kommer icke osannolikt att ske snart, ty förhållandena framtvinga det, om icke annat så befolkningens opinion. Den kan icke i längden avvisas. När nu alla vederbörande sagt, att den nuvarande anordningen att sammanhålla fjärrtrafiken och förortstrafiken på sammanbindningsbanan i dess södra sträckning på allenast två järnvägsspår är duglig för lång tid framåt, blir det vår politik, som stå på trädgårdsstädernas sida, att säga: A la bonne heure, låt oss nu göra upp ett rationellt förortsbanesystem och på ett rationellt sätt leda in alla dessa förortsbanor på dessa två spår, så få vi se, hur det går! På det sättet komma vi väl att lägga vår politik i stadsfullmäktige tillsviare.

Nu har i motionen föreslagits, att riksdagen skulle stanna vid att begära anslag till bron. Men beträffande de andra provisoriska anordningarna på Söder och vid Centralstationen, som dock kosta många

miljoner, har motionären, och för övrigt många med honom, tyckt, att man visste icke säkert — ty man känner icke till vad järnvägsstyrelsen bär i sin sköld — huruvida dessa anordningar verkligen kunde inpassas i en ny ordning eller om de skulle leda till att frågan klavbundes för en ofantlig framtid. Därför har i motionens första alternativ yrkats, att riksdagen måtte bifalla propositionen, allenast såvitt avser byggnadet av järnvägsbron över Hammarbyleden, samt anmoda regeringen att efter förhandlingar med Stockholms stad uppgöra en definitiv plan och kostnadsberäkning för en successiv lösning av huvudstadens fjärrtrafiks- och förortsbanefrågor på grundvalen av programmet: *Smedsuddslinjen för fjärrtrafiken, sammanbindningsbanan för förortstrafiken samt centralstationen huvudsakligen på den plats, där den nu ligger.* Men då jag höll för sannolikt, att det, såsom ärendet nu har framförts och då förslaget vunnit understöd av även stadsfullmäktige, icke fanns någon utsikt att få detta förslag ruckat, har jag i motionens andra alternativ hemställt, att riksdagen, jämte det att bron beviljades, skulle begära förhandlingar för att få medborgarnas bostadsfråga någon gång i tiden definitivt belyst, och slutligen, att riksdagen skulle anmoda regeringen tillse att de provisoriska anordningarna kunna i möjligaste mån tillgodogöras för förenämnda definitiva lösning samt, i den mån så ej kan ske, inskränkas till det oundgängligaste.

Nu har utskottet avgivit utlåtande häröver. Det är klart, att utskottet måste taga Kungl. Maj:ts förslag, och det har utskottet även enhälligt gjort efter en, såvitt jag kan förstå, ganska klar utredning om frågans närmaste förhistoria. Så har då utskottet kommit till den slutsatsen, att, såsom utskottet tror, härigenom vunnits en lösning av de »mest trängande trafikfrågorna, vilken, utan att äventyra ett framtida ordnande av stadens bangårdsväsen efter av stadens blivande tillväxt betingade linjer, dock torde få anses innebära ett tillgodoseende av kommunikationsbehovet för avsevärd tid framåt». Ja, detta måste utskottet säga på god tro, men det *vet* utskottet icke, ty det finns ingen utredning därom, att förortsbaneltrafiken, som på en mängd håll är till och med den sämsta man kan tänka sig, kan på detta sätt tillgodoses. Men när alla vederbörande gått på denna bevisföring, får naturligtvis också utskottet tro detta, men utskottet *vet* icke, att det är så, och inte Kungl. Maj: t heller vet, om det går för sig.

Sedan har utskottet yttrat sig om min motion och framhåller, att föreliggande förslag icke kan anses föregripa en framtida lösning av Stockholms bangårdsfråga. Härvid har utskottet yttrat sig så, som herr Pålsson nyss läste upp, varför jag icke behöver upprepa det. Detta utskottets yttrande anser jag vara en stor vinst av motionen för tillfället. Utskottet, som måste vara försiktigt, har dock äntligen tyckt, att utredningen visar hän på hur saken skall ordnas. Man får icke längre hålla detta svävande, och utskottet har, utan att omedelbart göra detta förslag till sitt, framhållit, att det icke finns några hinder för att lösa frågan efter dessa linjer: Smedsuddslinjen för fjärrtrafiken och sammanbindningsbanan för ortstrafiken med bibehållande av Central-

Ang. Stockholms bangårdsfråga m. m.
(Forts.)

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

stationen i huvudsak på den plats, där den nu ligger. Det är ett mycket klarare besked än i Kungl. Maj:ts proposition, och därför känner jag mig bara för detta oförbehållsamma medgivande ganska tillfredsställt med utskottets utlåtande, ty det hade jag knappast väntat.

Nu säger utskottet emellertid vidare, att »av motionären har förutsetts ett ytterligare uppskov med frågans avgörande» — nej, icke med *hela* frågan utan bara med den del, som tar vid bortom bron; det vill jag anmärka — »i avvaktan på en lösning, som bättre än den nu framlagda skulle kunna tillgodose stadens och dess inbyggares intressen av att erhålla goda förortskommunikationer». Nej, icke *bättre än den nu framlagda*, ty den nu framlagda lösningen är ingen lösning alls på förortsbaneproblemet, därom veta vi officiellt ingenting alls, utan motionären önskar en undersökning, hur saken förhåller sig. Så fortsätter utskottet, och det kan jag mycket väl förstå: »I avseende å motionärens i detta hänseende framställda yrkande vill utskottet endast erinra, att propositionens förslag redan godkänts från stadens sida samt att vid sådant förhållande statsmakterna icke torde hava anledning motsätta sig genomförandet av detsamma på grund av intressesynpunkter, vilka det torde tillkomma den andra parten att i första hand tillvarata och som sålunda kan antagas hava redan blivit tillbörligen beaktade.» Det förstår man genast, att när Stockholms stadsfullmäktige med stor majoritet antagit detta avtal var det ju omöjligt att bryta det i riksdagen. Det enda man här kunde vänta eller rättare sagt befara, var, att det icke skulle beviljas något anslag alls på grund av herr Pålssons motion, men denna fara är nu mänskligt att döma undanröjd. Vad beträffar de intressesynpunkter, som Stockholms stad har att i första hand tillvarata, vill jag erinra om att det, som sagt, är ett statsintresse att se till, att förorterna få ordentliga förortskommunikationer, men man kan mycket väl med utskottet säga, att i första hand bör Stockholms stad taga initiativ härtill. Nu är frågan närmast således den, vem som skall avgå med segern i kampen inom Stockholms stad mellan den gamla staden med alla dess vederbörande och trädgårdsstäderna med deras vederbörande — denna dolda tvekamp, som då och då, som jag sade, slår upp i ljuset. Statsutskottet säger, att dessa intressesynpunkter kunna antagas hava redan blivit tillbörligen beaktade. Det är ju förklarligt, att utskottet icke vill antaga, att stadsfullmäktige rusat åstad utan att veta, vad de ville, men jag tror mig i alla fall ha ådagalagt hur det i själva verket förhåller sig med denna angelägenhet.

Förortskommunikationerna äro usla på en mängd håll, de äro synnerligen otillfredsställande på andra håll och de äro mindre tillfredsställande på åter andra håll; på ett och annat håll äro de bra. Den petition, som har delgivits även mig från några håll inom förortsstäderna just nu i dagarna, ger uttryck häråt, och de petitioner, vilka föranledde tillsättandet av statens förortsbane-kommission, äro ett annat uttryck därför. För övrigt, här behövs intet bevis, ty känd sak är så god som vittnad. När nu i stadsfullmäktige väckts förslag, att staden skall sätta i gång

nya underhandlingar med staten för att få lämpliga övergångar vid Tegelbacken och Söder Mälarstrand, är detta en obetydlig sak — ehuru visserligen betydelsefull för att fastläsa den nuvarande ordningen. Det är då på tid, att väcka en motion i stadsfullmäktige även om det väsentliga eller underhandlingar med staten, hur denna dåliga förortsbantrafik skall ordnas och hur den skall kunna ledas in på dessa två spår, som herrar vederbörande äro så klara med skola vara tillräckliga för att länge tillgodose behovet eller, för att tala med järnvägsstyrelsens representant, »för överskådlig framtid». Nu har ju denne i sista hand fallit tillbaka på spårvägarna, vilket också är ett omöjligt system. Det är den bog, på vilken vi nu måste gå fram, och så få vi se, hur saken utvecklar sig. Den allmänna opinionen och sakens natur skola nog göra sitt, därom behöver i varje fall intet tvivel råda.

Nu vet jag icke, herr talman, vad jag lämpligen skall yrka, ty jag har ju fått så mycket jag kunnat. Men jag är icke van att falla undan utan vidare, och yrkar därför bifall till det andra alternativet i min motion.

Herr Örne: Herr förste vice talman, mina herrar! Frågan om ordnande av bangårdsförhållandena i Stockholm och den därmed sammanhängande frågan om förortstrafiken har nu under ett par årtionden varit föremål för mer eller mindre omfattande utredningar. Det slags pappersluntor, för vilka den siste ärade talaren ibland brukar uttrycka sitt djupa förakt, ha växt och ökats på statsverkets och kommunens hyllor. Det har kommit fram det ena projektet vildare än det andra; en liten efterkänning av dessa projekt ha vi fått för kort tid sedan, då här bland kammarens ledamöter delades ut en plan att flytta Stockholms centralstation till — Nya kyrkogården. Förslaget var icke skämtsamt, utan det var meningen, att det skulle tagas på allvar — åtminstone hade upphovsmannen tydligen den avsikten.

Jag kan icke neka till, herr förste vice talman, att jag är mycket glad över att i min ringa mån ha fått vara med om att bringa denna fråga i ett sådant läge, att båda parterna sutto fast och *måste* komma till en lösning, och det till på köpet en lösning, som icke överstiger någonderas krafter ens i den nuvarande ekonomiska situationen.

Jag skall icke vid detta tillfälle inlåta mig på några långa utläggningar; det anser jag vara tämligen överflödigt. Jag vill endast fastslå, att det enligt min uppfattning icke finns den ringaste anledning till att göra denna fråga så oerhört stor och vidlyftig, som den senaste ärade talaren ville göra den. Vad är det nämligen, som man här skall taga sig till? Man skall bygga över Hammarbyleden med en bro, så att statens järnvägstrafik kan skötas mera oberoende av sjöfarten mellan Saltsjön och Mälaren, och därtill skall man snygga upp byggnaderna och förbättra trafikförhållandena vid Stockholms centralstation för en i förhållande till trafiken synnerligen ringa penning. Det är vad som verkligen för närvarande står på dagordningen. Dessutom har såsom en biprodukt av de förda förhandlingarna framgått en överenskom-

Ang. Stockholms bangårdsfråga m. m.
(Forts.)

Ang. Stockholms ban-
gärdsfråga
m. m.
(Forts.)

melse mellan Stockholms stad och staten, enligt vilken mark reserveras för en eventuell omläggning av järnvägen i framtiden, så att man då är oförhindrad att göra en sådan omläggning, därest staden skulle ökas exempelvis med en 3 à 400,000 invånare.

Vad den siste ärade talaren här yttrade hörde, enligt min uppfattning, till mycket stor del hemma i Stockholms stadsfullmäktige. Man kan aldrig komma ifrån, att det är Stockholms kommunala representation, som har att handlägga frågan om Stockholms stads förortstrafik. Herr Lindhagen tyckte mena, att staten skulle på något sätt ingripa ovanifrån och slita tvister mellan de olika partigrupperna i Stockholms kommunala representation. Det förefaller mig vara alldeles orimligt. Kan man icke här i denna stad driva upp en folkmening i en bestämd riktning för en lösning av förortsbanefrågan, förefaller det mig, som om denna fråga icke skulle ha den trängande karaktär, att den behöver lösas. Allra minst skall staten försöka att dekretera, huru Stockholms förortsbanefråga bör lösas.

Har man nu försämrat möjligheterna för förortsbanetrafiken genom ett bifall här i dag till statsutskottets hemställan? Icke på något sätt. Man har gjort det oerhört mycket lättare att komma fram över farlederna — det spelar så vitt jag kan förstå, en mycket viktig roll även för förortsbanetrafiken. Man har vidare reserverat mark för fjärrlinjens omläggning, när tiden blir mogen därför, och det är ju också en av de viktigaste förutsättningarna för förortsbanefrågans lösning. Men, mina herrar, enligt min uppfattning — jag säger det, fastän jag är stockholmare och har suttit åtskilliga år i Stockholms stadsfullmäktige — kan det icke vara med sunt förnuft förenligt, att staten skall offra stora summor på en lösning av just Stockholms förortsbanefråga. Staten bör icke lägga hinder i vägen, staten bör göra allt vad som överensstämmer med dess intresse att få bekväm och ekonomisk infart för fjärrtågen, men därutöver får allt Stockholms stad vara god och betala fiolerna. Det är min bestämda uppfattning, och jag tror, att om man vill se saken så, som den bör ses, *ur det helas synpunkt*, måste man komma till det resultatet. Ordet ligger sålunda hos Stockholms stadsfullmäktige beträffande förortsbanefrågans lösning. I den stund Stockholms stadsfullmäktige ha enat sig om, hur denna fråga bör lösas och äro villiga att göra de ekonomiska uppoffringar, som krävas för att lösa frågan, blir den också löst. Staten kommer sannerligen icke att lägga några som helst hinder i vägen för en sådan lösning.

Herr Pålsson yrkade nu avslag på högbron över Hammarbyleden. Jag kan icke riktigt förstå, hur den ärade talaren kan våga sig på ett så pass äventyrligt yrkande. Det är ju lyckligtvis så — jag säger *lyckligtvis* — att staten för närvarande icke har så synnerligen gott om pengar och det är den förnämsta orsaken till att vi ha lyckats komma fram till ett relativt så pass billigt förslag till denna frågas lösning som det nu föreliggande. Om herr Pålsson lyckas få saken uppskjuten, till dess det återigen kommer en högkonjunktur och pengarna strömma rikligare in i statskassan, kan han vara övertygad om att vad som då

kommer att göras, kommer att kosta vida mer än dubbla summan av vad som här är föreslaget. Enligt min uppfattning komma emellertid de nu föreslagna anordningarna, fastän de äro billiga, verkligen att räcka för en lång framtid. Herr Lindhagen försökte pressa detta uttryck på alla möjliga sätt. Själv använde han uttrycket »en ofantligt lång framtid»; jag vet icke riktigt, om det är mera bestämt än »en lång framtid». Med en lång framtid menar jag en period av ungefär 25—30 år, och jag tror, att de nu föreslagna anordningarna komma att räcka under denna tid. Under tiden kunna vi också från statens sida slippa ifrån de stora, dyra och besvärliga utredningar, som hittills hava förekommit. Man torde nämligen kunna räkna på att Stockholms kommun måste göra de utredningar, som är nödvändiga för att få förortsbanefrågan löst.

Herr Pålsson tolkade statsutskottets förslag på det mest besynnerliga sätt. Att det icke finns något hinder för att lösa infarten till Stockholm efter den s. k. Smedsuddslinjen blev för honom ett tvång att bygga denna linje. Jag är alldeles säker på att man icke kan tolka uttalandet på det viset. Helt säkert kommer denna fråga att kunna avföras från dagordningen på, jag tillåter mig upprepa det, en ganska lång framtid, och det förefaller mig, som om detta skulle vara i högsta grad önskvärt ur många synpunkter.

Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Rosén: Den siste ärade talaren nämnde bland annat, att Stockholms stad själv bör betala fiolerna, när det gäller lösningen av förortsbanefrågan. Ja, jag har den uppfattningen, att Stockholms stad även i detta fall borde betala något utöver det bidrag, som lämnas i form av mark. Ty om man studerar handlingarna, finner man ju, att Stockholms stad anhållit hos Kungl. Maj:t, att statsmakterna måtte flytta undan sin bana, som leder in till Stockholm, så att den inte ligger i vägen för en blivande sjötrafik! Sådana anspråk kunna ju inte så många samhällen komma med.

Greve Lagerbjelke sade att denna fråga vore ett riksintresse. Ja, jag har också den uppfattningen, men behandlingen av denna fråga tyder icke på att det har varit ett riksintresse. Såvitt jag kunnat finna har under hela denna tid inga andra än stockholmare fått lov att handlägga denna fråga. Det har icke kunnat undgå att i någon mån förvåna, att när staten skall förhandla med Stockholms stad, staten skall företrädas av tre stockholmare, av vilka en, innan förhandlingarna voro slutförda, övergick i Stockholms stads tjänst. Jag tror icke, att det vore lyckligt, om förhandlingar mellan staten och kommunerna i fortsättningen skola skötas på det sättet.

Jag har den uppfattningen, att det nu föreliggande förslaget icke är det lyckligaste. Det kommer nog att visa sig i framtiden, att det blir rätt dyrbart. Utskottet har icke heller velat yttra sig något bestämt om lösningen. Det nöjer sig med att uttala, att förslaget öppnar möjlighet

*Ang. Stockholms ban-
gärdsfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)

att för en jämförelsevis begränsad kostnad erhålla »en lösning». Om denna lösning blir god, återstår ju att se. Jag befarar emellertid, att utskottets förslag kommer att bifallas. Men innan detta sker, ber jag dock att få säga ett par ord om de ifrågasatta anordningarna vid Stockholms centralstation.

De nuvarande anordningarna hava — naturligtvis, skulle jag vilja säga — av järnvägsstyrelsen och även av de delegerade utdömts såsom otillfredsställande. Jag medger, att de i vissa avseenden äro det. Dessa anordningar motsvara, säger man, icke på något sätt nutidens berättigade anspråk på dylika anläggningar. Järnvägsstyrelsens anspråk på anläggningar av detta slag äro dock sådana, att landet enligt min uppfattning icke har råd att tillgodose dem. Jag har under de sista åren haft tillfälle att se åtskilliga av järnvägsstyrelsen under de senaste åren utförda stationsbyggnader och bangårdsomläggningar och måste säga, att jag är övertygad om att riksdagen, ifall man kunnat föreställa sig, att de ifrågasatta anordningarna skulle bli så storstilade, icke skulle hava gått med på dem. Men det har i allmänhet varit så, att man icke haft något att anmärka mot förslagen. De hava bifallits obeskrurna, och nu stå vi där med anläggningar, som i ingen mån motsvara behovet.

Hur tänker man sig nu, att anordningarna vid Stockholms centralstation skola bli? Ja, därom har jag icke kunnat bilda mig någon bestämd uppfattning. Jag vet ju, att man skall flytta undan fraktgodsexpeditionen från norra stationen och inrätta en ny godsstation, ett nytt godsmagasin, och att man skall flytta undan ilgodsmagasinet från centralstationen, vilken förändring enligt min mening är lämplig. Men jag har fått en liten föreställning om planerna på grund av en händelse, som inträffade vid denna riksdags början. Det förekom nämligen i en huvudstadstidning ett angrepp mot järnvägsstyrelsen för att tredjeklassrestaurangen vid Stockholms centralstation icke var riktigt tillfredsställande. Det dröjde icke länge, förrän det kom ett utförligt svar från en av järnvägsstyrelsens byråer, så utförligt och välvilligt, att det nästan — jag ber järnvägsstyrelsen om ursäkt för att jag säger det — verkade, som om kritiken varit en smula bestämd. Man svarade nämligen från järnvägsstyrelsens sida, att »centralstationen i sin nuvarande gestaltning är varken landet, huvudstaden eller statsbanorna värdig». Styrelsen ville emellertid icke lägga ned några pengar på stationen, förrän statsmakterna tagit ställning till frågan om centralstationens omgestaltning. Skulle statsmakterna ställa det av årets riksdag begärda anslaget, 2¹/₂ miljoner kronor, till förfogande, så försäkrade styrelsen, att det icke skulle dröja länge, förrän också Stockholms stora personstation skulle framträda i samma värdiga och tilltalande skick, som fallet blir med Göteborgs och Malmö under ombyggnad varande stationer. Järnvägsstyrelsen upplyste också, att då skola restaurangerna bli trevliga. I stationshuset skall liksom i utlandet anordnas butiker, där den resande allmänheten kunde skaffa sig lämpliga förnödenheter. Järnvägsstyrelsen har visst fått för sig, att det råder brist på butiker i Stockholm. Jag har emellertid icke kunnat konstatera, att någon sådan brist

förefinnes. Innan järnvägsstyrelsen tillåtes giva sig in på företaget att anordna butiker, skulle jag vilja hemställa till herr kommunikationsministern att taga sig en grundlig funderare på den saken. Jag miss-tänker, att det blir en lika dålig affär som järnvägsstyrelsens hotell-rörelse.

*Ang. Stock-
holms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)*

I järnvägsstyrelsens årsberättelser brukar man emellanåt finna utta-landen om att den eller den nya statsbaneanläggningen är den största och ståtligaste i Europa, och någon gång få vi hålla tillgodo med att vara de främsta i norra Europa. Nu skall det väl antagligen bliva så med Stockholms centralstation också. Stationen i Malmö är just under om-gestaltning, och denna skall, enligt vad styrelsen skrev i en berättelse, bliva den ståtligaste i norra Europa. Jag vet icke, hur det förhåller sig i det avseendet. Jag känner ganska litet till förhållandena utom landet. Men jag tror, att det kanske är sant, att vi äro de värsta i det fallet. Men vi kanske äro värst även i andra avseenden, exempelvis ifråga om taxorna och kanske också ifråga om driftresultatet, fast åt andra hållet. Det är nu meningen, att man skall lägga ned 3,6 miljoner kronor på om-byggnad av Stockholms centralstation, och det kallar den förre kom-munikationsministern för en synnerligen ringa penning för uppsnyg-gande av stationen. Jag tycker det är en ganska avsevärd penning. Ut-skottet har icke funnit någonting att anmärka mot det förslaget. Jag skulle emellertid med den kännedom jag har om tidigare stationshus- och bangårdsombyggnader vilja uttala den förhoppningen, fast den kanske är fåfång, att man måtte se upp med järnvägsstyrelsen, så att den icke får utföra alltför kostsamma och alltför onödiga anläggningar.

Herr statsrådet **Lübeck**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag ber att i korthet få giva till känna, att jag för min del icke har något att erinra mot den kungl. propositionen med den jämkning, som den har fått i statsutskottets här föreliggande betänkande. Jag har sedan icke anledning att gå in på några detaljer hänförande sig till den debatt, som här har förts, utan vill endast förklara, att vad angår Smedsuddslinjen, skall från min sida, i den mån jag kan utöva något inflytande på denna sak, icke komma att läggas några stenar i vägen för utvecklingen av denna linje, om den skulle visa sig önskelig.

Jag vill tillägga ett par ord om förortstrafiken i samband med det föreliggande förslaget. Man skulle med hänsyn tagen till de farhågor, som hava uttalats från olika håll, kunna tro, att förortstrafiken skulle vara synnerligt intimt förknippad med det förslag, som här har fram-lagts. För min del har jag icke kunnat finna, att så är förhållandet. Trafiken till Stockholms förorter har ju under de senaste årtiondena utvecklats på en mångfald olika sätt, och en av de ärade talarna här i dag, borgmästare Lindhagen, har icke nedlagt den minsta förtjänsten härför. Vi veta, som sagt, att kommunikationerna till en del förorter hava utvecklats på ett utomordentligt gott sätt, ehuru det naturligtvis på en del punkter finnes missförhållanden att avhjälpa. Det har emel-lertid genom automobil- och omnibustrafiken tillkommit en ny faktor,

Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

som gör, att svårigheterna högst betydligt kunna lättas på sådana punkter, där järnvägstrafiken på grund av föreliggande omständigheter tills vidare icke kan bli så tillfredsställande ur förortstrafiksynpunkt, som man kunde önska sig.

Vad som nu sammanhänger med det föreliggande förslaget är egentligen den södra förortstrafiken och sambandet med sammanbindningsbanan. Det ligger så till, att tågantalet för närvarande är 83 på sammanbindningsbanan, medan det under högkonjunktarens topperiod uppgick till 145. Det finnes följaktligen en marginal, kan jag säga, på över 60 tåg, som skulle kunna föras in på sammanbindningsbanan under nuvarande förhållanden. Man kan därtill lägga den lättnad, som skapats tack vare Hammarbyledens tillkomst. Trafiken på sammanbindningsbanan kommer vidare att underlättas genom att öppningstiden för bron blir kortare, och man har således ytterligare möjlighet att utveckla den södra förortstrafiken. Detta gör, att man med fog kan stå för det uttalande, som från min företrädares sida gjorts, att sammanbindningsbanan räcker till för en avsevärd tid framåt.

Ett annat samband har man velat se däri, att ett förment fastläsande av Centralstationen på den nuvarande platsen skulle lägga hinder i vägen för förortstrafiken. Jag tror, att man i detta avseende utan att gå in på detaljerna kan våga förklara, att de åtgärder, som nu föreslås vid Centralstationen, icke komma att skapa några som helst svårigheter för förortstrafikens ordnande i förhållande till Centralstationen utöver dem, som redan nu kunna anses föreligga.

Vad slutligen angår frågan om Centralstationens ombyggnad, som herr Rosén senast yttrade sig om, är det icke så, att det endast gäller en uppsnygning av stationen, varpå man skulle lägga ned 3,6 miljoner kronor, utan är det mera en detalj, och ett plus, att man får stationen i ett mera värdigt och tilltalande skick än vad, enligt vi alla kunna vara ense om, den nu befinner sig i. Detta är till glädje icke enbart för Stockholm utan även för hela landet. Men det är åtskilliga andra anordningar av rent praktisk art, som skulle vinnas, och framför allt den, som alla torde hava konstaterat är synnerligen välbehörlig, nämligen en utvidgning av de utrymmen, som för närvarande kunna disponeras särskilt för den avgående trafiken och för ett särskiljande av den avgående och ankommande trafiken. Detta bör tillfredsställa litet var ur rent praktisk synpunkt.

Vad angår de omnämnda »butikerna» inskränka sig dessa till att man ute i avgångshallen skulle få plats för att åtminstone tills vidare sätta upp ett antal mindre kiosker, där man skulle kunna tillhandahålla allmänheten sådana förnödenheter, som i avrese- eller ankomstögonblicket kunna anses vara särskilt begärliga. Jag vågar även uttala den förmodan, utan att hava trängt närmare in i den affärsmässiga sidan av saken, att det skall visa sig vara för statens järnvägar, jag vill icke säga en lukrativ, men en god affär att inrätta sådana kiosker och arrendera ut dem till hugade spekulanter.

Med dessa ord har jag, herr greve och talman, åsyftat icke blott att

i någon mån förringa de uttalade farhågorna, utan framför allt att uttala min anslutning till utskottets förslag.

*Ang. Stockholms bangårdsfråga
m. m.
(Forts.)*

Herr **Pålsson**: Herr Örne har uttalat sin förvåning över att jag yrkat avslag på det föreliggande statsutskottsbetänkandet. Det har jag gjort därför, att man gör en verklig besparing genom att följa mitt förslag. Det är icke så brådskande med denna högbro. Varför jag vågat yrka avslag, är, att jag för min del anser, att man rätt lång tid framåt kan reda sig med en ombyggnad av den nuvarande järnvägsbron vid Liljeholmen till en höjd av 4,8 meter. Enbart räntan å de 7 miljoner, som man inbesparar genom att följa avslagsyrkandet i stället för att bygga en högbro, skulle under 18 å 20 år framåt giva så pass mycket, att man då skulle kunna få en högbro aldeles gratis. Risken av att man tidigare skulle behöva bygga nytt, om Liljeholmsbron nu ombygges, är som var och en förstår utesluten. Jag vidhåller således mitt yrkande.

Herr **Örne**: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få påpeka, att den siste ärade talaren fortfarande förbiser, att förutsättningen för att staten skulle få någon mark av Stockholms stad var just, att bron blev 26 meter hög över slusströskeln. I direktiven till underhandlarna ingå, som herr Pålsson kan konstatera, att man skulle undersöka möjligheten för en lägre bro vid Liljeholmen. Det är också gjort, men om staten bygger en sådan bro, får den lösa till sig den mark, som behövs för framtida utvidgningar av stationerna och även en del av den mark, på vilken Centralstationen nu ligger. Bortsett från områdena vid den nuvarande Centralstationen, som äro upplåtna för obegränsad framtid så länge de användas för järnvägsändamål, beräknar utskottet i likhet med vad jag gjort tidigare mervärdet på den mark, som staten får, till 4,5 å 5 miljoner kronor. Det är således icke sant, att bron blir 7 miljoner kronor dyrare, utan den blir snarare billigare, om man tager hänsyn till all den mark, som staten i detta fall får.

Jag kan icke neka till, att jag blev något förvånad över herr Roséns yttrande. Han sade, att järnvägsstyrelsens anläggningar hade blivit alltför dyra, och han anförde bland annat Malmöstationen som ett exempel härpå. Jag har varit därnere och tittat på den stationsbyggnaden flera gånger, och jag måste för min del säga, att såvitt jag kan finna, har järnvägsstyrelsen löst frågan om utvidgning och ombyggnad av den stationen efter den billigaste linje, som det överhuvud taget varit möjligt att komma fram på. Man har icke alls gjort några andra dyrbara anläggningar än spåranläggningar, som torde vara aldeles ofrånkomliga. Om man sedan anordnar lokalerna så, att den, som kommer dit, får ett behagligt intryck av dem, och om män målar dem i trevliga färger i stället för fula, så kan jag icke förstå, att någon kan hava någon invändning att göra däremot.

Jag yttrade, att det gällde att göra en uppsnygning av Stock-

Ang. Stock-
holms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

holms Centralstation och en absolut nödvändig omläggning i och för utvidgandet av spårnätet. Herr Rosén tager fasta på den första delen av denna sats. Sin vana trogen tager han alltid upp från en motståndare blott vad som passar honom. Han säger därför, att det är uppsnygningen av stationen, som skulle kosta 3,6 miljoner kronor. Jag ber att få protestera mot ett sådant sätt att polemisera. Det är alldeles oriktigt. Det dyrbaraste kommer att ligga på spåranordningarna, och det, som göres i själva stationshuset, betraktar jag fortfarande som en uppsnygning med ändamål att sätta det i ett fullt tillfredsställande och värdigt skick. Jag ber också att få nämna, att i avvaktan på detta beslut har underhållet av stationshuset eftersatts under de senaste åren. Om man icke nu beslutar att göra den här förbättringen av Centralstationen, så måste under alla omständigheter några hundratusentals kronor kostas på stationen i rena reparationspengar. Det förefaller mig då, som om det skulle vara bättre att göra det i samband med det nu föreliggande ombyggnadsförslaget.

Jag skall till slut be att få påpeka en omständighet, som alltid förespråkarna för stations- och bangårdsfrågorna uppe i Norrland förbise, nämligen att måtten väl ändå äro något större härnere. I juni månad 1922, ett år, då det var lågtrafik, och då trafiken var betydligt lägre än motsvarande månad under tidigare år, uppgick antalet *avgående* resande vid Stockholms Centralstation till 354,163. Det gör 11,805 per dag, och eftersom man väl får antaga, att dessa avgående resande komma igen, ty annars skulle stadens invånare ganska snart taga slut, får man anse, att antalet ankommande resande är lika stort. Antalet resande skulle således per dag bliva 23,600. I samband med en del andra stationsanläggningar har jag tagit reda på, att vid Lunds station var antalet resande 4,150, vid Umeå station 360 i genomsnitt per dag året runt. För att fortsätta med ännu ett par siffror var det vid Vännäs 150, Älvsbyn 150 och vid Tväråbäck, en liten station, som är närmast jämförlig med hållplatsen London, som det var mycket tal om förra riksdagen, 20 resande per dag. Man får tänka på proportionerna en smula, när man bedömer dessa frågor. Om man anser, att det kan vara riktigt att kosta på en sådan liten station 1,000 kronor, så blir det genast 1 miljon kronor, när man kommer upp till en station av Stockholms Centralstations storlek utan att det därför blir för staten något oekonomiskt. Så oerhört dyrbar, som Stockholms Centralstation skulle bli, ifall man anlade småstationernas mått på den med hänsyn tagen blott till de resandes antal, kan den aldrig bli i detta fall. Det är just en av stordriftens fördelar, även i fråga om järnvägsdrift, att anläggningarna kunna göras proportionsvis så oerhört mycket billigare vid stordrift per producerad, resp. transporterad enhet än vid smådrift.

Jag vidhåller, att den summa, som här är ifråga, är synnerligen måttligt tilltagen, och jag vågar också bestämt påstå, att vad som nu skall göras, även om det kommer att taga sig bra ut, icke är någonting på något sätt överdådigt.

Friherre **Adelswärd**: Herr greve och talman! Jag kan icke underlåta att be att få säga några ord med anledning av ett yttrande av den ärade representanten på Västernorrlandsbänken. Jag har visserligen i mycket blivit förekommen av vad som nyss yttrades av den förutvarande kommunikationsministern, men då jag i järnvägsstyrelsen har deltagit vid behandlingen av de flesta frågor, mot vilka den ärade talaren på Västernorrlandsbänken riktade sig, så vågar jag för min del bestämt uttala den meningen, att han, utan tvivel utan att vilja det, har bedömt järnvägsstyrelsen synnerligen orättvist. Det är möjligt, att järnvägsstyrelsen, särskilt tidigare, har kunnat låta komma sig till last bristande sparsamhet i många avseenden, men just i det avseendet, som den ärade talaren nu har riktat sig emot, är det ett bestämt misstag att så skulle ha varit fallet.

Jag var själv i det längsta motståndare till det förslag till lösning av frågan om inledande av västra stambanan och omläggning av Centralstationen i Stockholm, som nu föreligger, men jag har blivit omvänd från dessa mina åsikter främst av det skälet, att det innebär så synnerligen stora besparingar, och att den lösning, som man har eftersträvat att vinna, har vunnits genom ett säkerligen ytterst mycket billigare sätt än vad som varit möjligt genom någon annan lösning. Om man nu jämför kostnaderna för det föreliggande förslaget med tidigare förslag, skall man finna, att skillnaden är oerhört stor icke minst i avseende på kostnaderna för stationsbyggnaden. Det, som kan åstadkommas genom den förslagna ombyggnaden av Centralstationen, är verkligen någonting utmärkt bra för relativt billiga kostnader och med användande på ett synnerligen inventiöst sätt av gamla byggnader och en stor del gamla anordningar, som nu finnas. Att nu bara helt löst framkasta, att denna siffra, 3,6 miljoner kronor, som skall läggas ned på Stockholms Centralstation är enormt stor, är vilseledande, ty om man skall bedöma detta belopp, måste man jämföra den nu föreslagna kostnaden med den, som skulle uppstå för nybyggnad av en ny Centralstation i Stockholm, och vilken skulle kräva tiotals miljoner kronor. Man kan också jämföra Centralstationen med motsvarande stationer i utlandet och jämföra dess utrustning med dem, som helt nyligen hava vidtagits t. ex. å stationerna i motsvarande städer i Tyskland, oaktat de ekonomiska förhållandena därstädes äro synnerligen usla. Det finns ingen jämförelse i avseende på de pretentioner, som man där har på utrustning av järnvägsstationer och dem, som man här har.

Lika orättvist är också att liksom misstänkliggöra järnvägsstyrelsens sparsamhet och omtanke, om man som exempel framdrager förslaget om byggandet av butiker i Centralstationen. Det finns väl ingen större station, där det icke finnes några små butiker, som tillhandahålla diverse saker, vilka resande äro i behov av. På de utrymmen, som hava, så att säga, blivit över vid planläggandet av stationen, har man nu tänkt sig kunna inrätta några små butiker eller snarare salustånd. Det är sannerligen icke något oekonomiskt att göra det. Det är ett sätt att göra räntebärande små utrymmen, vilka icke äro nödvändiga eller kunna utnyttjas på annat sätt.

*Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang. Stock-
holms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

Jag skall icke längre uppehålla mig vid detta. Åtskilligt flera exempel kunna återopas på järnvägsstyrelsens omtanke och förstånd just på detta område. Jag skall bara be att få nämna såsom exempel ett par stationer, som icke under diskussionen omnämnts, nämligen Norrköping och Linköping, därför att de äro typer för gamla stationer, som blivit moderniserade på ett synnerligen lyckligt sätt. Jag skulle önska, att de, som kritiserat järnvägsstyrelsen i detta avseende, verkligen ville försöka sätta sig litet närmare in i saken och bland annat se, att man på dessa platser — det är nog samma förhållande på många andra dylika — har lyckats utnyttja det gamla och anordna något, som verkligen är praktiskt dugligt och bra för trafiken.

Nu är det en sak till, som också bör beaktas, då man ser dessa nya stora bangårdsanordningar och tycker, att de äro för stora och att man nedlagt en alldeles onödig lyx. Vi måste komma i håg, att trafiken för tillfället är abnormt liten, och vi få väl åtminstone hoppas, att den inom kort tid kommer att bliva högst betydligt större. Ett är ju givet, att när man gör en sådan vidlyftig omändring av en gammal bangård eller gammal station, så gör man det på en gång på sådant sätt, att det skall kunna räcka något så när lång tid framåt.

Jag ber därför, herr greve och talman, att i detta speciella avseende få taga järnvägsstyrelsen i försvar mot de anmärkningar, som jag är alldeles övertygad om, ifall man går till botten av saken, skola befinnas vara obefogade. Beträffande själva frågan skall jag icke längre upptaga tiden. Flera talare hava redan förut bemött anmärkningarna mot utskottets förslag, varför jag för min del ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr **Rosén**: Herr talman! Jag har icke yttrat mig om, huruvida ombyggnaden av Malmö station blir för dyr. Den kanske blir mycket billig. Vad jag sagt är, att man vid åtskilliga stationer utfört alldeles för storstilade anläggningar, som äro långt större, än vad behovet krävt. Jag kan i detta fallet förutom Malmö peka på Hälsingborg och Hässleholm, och vill herr Örne ha reda på flera stationer, skall jag gärna stå till tjänst. Man har för stora mått här nere.

Herr Örne nämnde något om bl. a. Tvååbäck. Jag ber att få nämna, att den stationen är icke byggd av järnvägsstyrelsen, men väl efter järnvägsstyrelsens ritningar, och trafikanterna ha själva fått betala vart enda öre, såsom ofta händer i Norrland. Men fastän den byggdes efter järnvägsstyrelsens ritningar och mått, och järnvägsstyrelsen således fick stationen gratis, så hade den icke blivit tillräckligt stor. Det visade sig, att järnvägsstyrelsen efter två år måste bygga till stationen, och därav kan man se, att järnvägsstyrelsen ej sällan använder felaktiga mått, herr Örne!

Herr **förste vice talmannen**: Jag kan yttra mig kort. Jag har ju haft tillfälle att vara med om behandlingen av den här frågan dels på fjärde avdelningen i statsutskottet, dels såsom stads-

fullmäktig i Stockholm, där jag följt frågan i 23 år och i alla dess skiftningar. Nu säger herr Lindhagen, att förortsbaneproblemet, förortstrafiken, är kärnpunkten i denna fråga. Så är dock icke förhållandet. Om man går tillbaka och tänker på, att redan år 1896 Kungl. Maj:t anbefallde järnvägsstyrelsen genom nädigt brev att taga under överbägande och till Kungl. Maj:t inkomma med kostnadsförslag och definitivt förslag, hur Centralstationen borde lämpligen ordnas, och att detta varit motiverat med, att man ville undvika det hinder, som sjötrafiken f. n. lägger för ett tillfredsställande ordnande av västra stambanans införande till Stockholm, så förstår man väl, att detta om förortstrafiken i allt fall är ett nytt uppslag i en fråga, varom diskussion nu pågått i över 25 år, eller rättare sagt sedan 1896, i 27 år, och som man icke ännu lyckats lösa. Emellertid kan jag icke neka till, att det kommit till under årens lopp nya synpunkter. Men när man säger, att det är en skiftning i järnvägsstyrelsens uppfattning emot tidigare, vill jag fästa uppmärksamheten på, att den skiftningen härrör sig från den nuvarande ledningen av statens järnvägar. Den föregående järnvägsgeneralen har — han satt i 1901 års bankommitté och deltog i dess beslut — kommit till det resultat, att då fråga kom upp att använda sammanbindningsbanan för förortstrafiken, med dess många tåg, så kunde den också tills vidare duga för de relativt färre fjärrtågen. Och han hade så mycket större anledning att göra det uttalandet, som han i den, 1901 års, kommittén föreslagit den linje, som man kallat den Ossbahr-Pegelowska linjen och som gick ut på en förhöjning av den nuvarande sammanbindningsbanan. När man varit med rätt länge är det egendomligt att se, hur under tidens lopp motiven kunna växla. Jag hade alltid trott, att man ville ha bort sammanbindningsbanan, därför att den ur estetisk synpunkt icke vore tilltalande, och att detta motiverade infartslinjen över Smedsudden. Nu har man fått ett annat motiv, kanske mycket berättigat, nämligen att tillfredsställande ordna förortsbantrafiken. Så kunna motiven växla, när man har ett givet syfte. Och syftet, nämligen att få Smedsuddslinjen i sinom tid, hindras ju ej av det förslag, som nu föreligger. Stockholms stadsfullmäktige ha ju dessutom beslutit att sätta i gång en utredning om det spörsmålet.

Jag kan icke underlåta att, medan jag har ordet, vända mig mot herr Rosén. Han har ett sätt att misstänkliggöra saker, som jag tycker går något över vad som är grannliga. Han säger, att det varit underhandlingar mellan statens representanter och stadens, och de voro stockholmare allesammans, och han undrade: varför tager man icke några från andra håll. Det är ju ett sätt att misstänkliggöra de herrar, som underhandlat från statens sida, för att de icke skulle ha stått på statens rätt, därför att de bodde i Stockholm. Jag vill säga herr Rosén, att jag såsom representant för Stockholms stad tidigare underhandlat i denna fråga och då med en av de sista underhandlarne, då han var distriktschef i Luleå, samt en annan gång med den nuvarande landshövdingen i Göteborg. Var skall man egentli-

*Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)*

Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)

gen vara född för att för statens räkning få underhandla med Stockholms stad? Och jag tar för givet, att om Umeå stad underhandlar med Konungens befallningshavande i Västerbottens län, så är det nog också Umeåbor, som underhandla med varandra. Jag tycker, att detta herr Roséns argument är ett sådant, som man på det hela taget borde vara befriad från.

Sedan är det fråga om ej Stockholms stad, såsom herr Rosén sade, borde bidra till byggande av bron. Jag påminner riksdagen om, att det finnes en moralisk förpliktelse för riksdagen att på något sätt lösa denna fråga, och jag tänker mig, att om man skulle vilja lösa den genom att besluta den låga bron över Liljeholmen, skulle jag vilja säga till Stockholms stad: »Bygg den själv och låt bli att komma överens med staten, ty här är givet så rik ersättning för att få den höga bron, att vinsten vore lika stor på det sättet för staden om den byggde den låga bron själv utan byte av mark. Ty utom mark som bytes är det ju i avtalet fråga om den fria dispositionsrätten över mark, som har ett värde av mellan 8- till 9,000,000 kronor och som får utnyttjas utan någon ersättning, så länge den användes för järnvägen. Jag tror för min del, att man i denna fråga kommit till en lycklig uppgörelse mellan staten och Stockholms stad, och jag ber, herr greve och talman, att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Rosén**: Herr talman! Jag ber att helt kort få svara herr förste vice talmannen, att om det exempelvis varit fråga om expropriation av den ifrågavarande marken i Stockholms stad, hade det icke gått att invälja stockholmare i expropriationsnämnden, ty de hade ansetts jäviga.

Herr **Lindhagen**: Frågan har kommit in i ett nästan sensationellt läge genom den deklARATION, som herr Örne avgav, och som saknar sitt motstycke i denna frågas tidigare historia. Han undgick först frågans huvudpunkt genom att ej svara på mitt spörsmål, när och huru man tänkt sig, att en utredning någonsin skall ske för att åstadkomma ett rationellt förortsbaneväsen och huru man skall kunna reda sig ur svårigheterna på grund av bristerna för närvarande i kommunikationerna från förorterna och de ökade kraven på dylika kommunikationer, som stadens ständiga tillväxt genom tillopp från hela landet medföra. På detta svarade herr Örne endast det: förortsbantrafiken får staden själv sköta bäst den kan, den kan staten icke bekosta det ringaste. Han lämnade frågan helt åt sitt öde, en naturlig konsekvens kanske av ett avtal, som uppbyggts i vördnad för och ledning av den förut omnämnda diktamen.

Jag har studerat handlingarna åtskilligt, men en så krass syn på denna sak har som sagt icke förut förekommit vid denna frågas behandling från något håll. I ett politiskt program från mycket gamla tider heter det dock: de gamla började med att rätt styra staten, för att rätt kunna styra staten lagade de, att god ordning härskade i deras familjer. Detta senare kan endast ske genom att familjerna ha goda hem. Det är en

av statens främsta uppgifter. Att staten icke skall intressera sig det ringaste för en stor befolknings hemfråga och dess tillväxt och liv under sunda bostadsförhållanden, det är olyckligt. Nu skulle staten helt enkelt sätta stopp och propp genom sin egen fjärrtrafik för en sådan utveckling och icke alls bry sig om att såsom en far sörja för sina barn och lojalt medverka till en sådan frågas lösning. Nu hoppas jag dock att fortsättningen icke gestaltar sig efter det nu framförda programmet, utan att det blir nog så, att sunda förnuftet och folkopinionen kräva en frontförändring i allt fall till sist.

*Ang. Stockholms ban-
gårdsfråga
m. m.
(Forts.)*

Beträffande statens omkostnader för sin egen banfråga vill jag fästa herr Örne's livliga uppmärksamhet på, att Stockholms stad har gjort en ofantlig utgift för att hjälpa staten att sköta sin fjärrtrafik. Det har varit ett av de största hindren för statens fjärrtrafik, att genomfarten vid bron över Söderström skulle hållas uppe så ofta för att kunna tillgodose sjöfarten. Därför har staten och järnvägsstyrelsen förr alltid erkänt, att Hammarbyleden var ett stort statsintresse. Förmodligen anser icke herr Örne, att det är ett statsintresse numera, och järnvägsstyrelsen nekar ju också därtill, men för den leden har staden ensam betalt 26,000,000 kronor för att bereda staten denna fördel, och det betalade staten ingenting för. Då tycker jag, att staden i fortsättningen skulle kunna påräkna någon frikostighet också från statens sida för att lösa dessa frågor.

Herr Lamm inlät sig icke på frågans kärnpunkt. Han är förmodligen trött på det gamla ärendet. Han lekte litet med dess konturer. Här se herrarna, sade han, huru åskådningarna om sammanbindningsbanan ur estetisk synpunkt växla? Jag har verkligen aldrig funnit, att man gjort detta till en huvudpunkt. När man en gång måste övergå till 4 spår, så är det givet även ur estetisk synpunkt att föredraga att icke kosta på en sammanbindningsbana till. Vad som väckt uppmärksamhet är, att man velat lägga en ytterligare sammanbindningsbana över Rid-darholmen på dess västra gräns, och det var det, som icke slog igenom. De estetiska synpunkterna för sammanbindningsbanan äro således verkligen icke den grundläggande frågan i detta avseende.

Nu yttrade herr Lamm vidare angående bron, att riksdagen har moralisk förpliktelse att bygga den. Icke kan man väl ha moralisk förpliktelse att bygga en bro, om den icke behöves längre och icke tjänar något förnuftigt ändamål? Icke kastar riksdagen ut pengar på grund av en moralisk förpliktelse utan vidare, utan den moraliska förpliktelsen består däri, att riksdagen en gång funnit det nödvändigt och fortfarande tycker, att saken är nödvändig. Däremot skulle man möjligen kunna tala om en moralisk förpliktelse att tillgodose bostadsfrågan, men *den* moraliska frågan föll åtminstone icke i dag herr Lamm på läppen, den föregående kommunikationsministern har nyss strukit ett brett streck över den.

Herr Rosén var från, och han har också blivit bemött. Han talade om att Stockholmare å statens vägnar skött förhandlingen mellan staten och Stockholms stad. Jag kan icke annat än vitsorda för herr Rosén,

Ang. Stockholms bantgärdsfråga m. m.
(Forts.)

att de skött sig alldeles utmärkt ur järnvägsstyrelsens synpunkt. Herr Rosén antydde, att en av dem till och med fått befordran inom Stockholms stads tjänst. Ja, visserligen, men det är den, som kanske mest av alla ställt sig mot en rationell lösning av Stockholms stads förortsbanfråga.

Den nuvarande kommunikationsministern vill jag tacka för att han i viss mån ivrade för våra trädgårdsstäder och förorter och icke skulle lägga något hinder i vägen för Smedsuddslinjen. Då han instämde i utskottets förslag med den modifikation som det innefattade i regeringens proposition, förmodar jag, att han därmed syftade på, att utskottet på ett mera markant sätt, än regeringens proposition gjort, tryckt på den enda möjliga lösningen. Då kommunikationsministern däremot försäkrar, att förortstrafiken kan lösas genom den nuvarande banan och de nu föreslagna anordningarna en lång tid framåt, så är det väl något, som han anser sig måste tro på. Men personligen har han säkerligen icke satt sig in i dessa frågor eller besökt förorterna och hört folkmeningen. En förortsbana är en sådan, som sätter olika förorter i omedelbar förbindelse med varandra och tillika beröra de centrala delarna av staden för att på samma gång där kunna avlasta dem, som vilja stanna i centrum.

Herr Lübeck erinrade, att det visat sig, att sedan kristiden ha tågen över sammanbindningsbanlinjen minskats med ett 60-tal om dagen, och där hade man sålunda en marginal. Det lär vara mycket riktigt. Men 60 tåg om dagen lära betyda föga i rationellt ordnad förortstrafik.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, dels på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, dels på avslag å utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionens senare alternativ; och förklarades den förstnämnda propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Tillfälligt lönetillägg åt universitetsprofessorer m. fl.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av väckta motioner angående beredande av tillfälligt lönetillägg åt professorerna vid Uppsala och Lunds universitet m. fl.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 167) av herr S. Clason m. fl. och den andra inom andra kammaren (nr 230) av herr G. A. Björkman m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte för beredande under tiden den 1 juli 1923—30 juni 1924 av — utöver tillfällig löneförbättring — ett extra lönetillägg å 1,000 kronor åt en var av de ordinarie professorerna, överbibliotekarien och räntmästaren vid universiteten i Uppsala och Lund och karolinska institutet

samt åt föreståndaren för statens institut för rasbiologi ävensom ett dylikt tillägg å 900 kronor åt e. o. professorn i medicinsk och fysiologisk kemi vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1923—1924 uppföra dels under åttonde huvudtiteln ett extra anslag av 148,900 kronor, dels ock under elfte huvudtiteln ett extra anslag av 6,000 kronor.

Ovannämnda motioner hade hänvisats, så vitt desamma rörde elfte huvudtiteln, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen, i anledning av de av herr Clason m. fl. och herr Björkman m. fl. i ämnet väckta motionerna, måtte för beredande under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 av — utöver tillfällig löneförbättring — ett tillfälligt lönetillägg å högst 600 kronor åt en var av de ordinarie professorerna vid universiteten i Uppsala och Lund och karolinska institutet ävensom åt andra befattningshavare, som Kungl. Maj:t funne böra med dem uti ifrågavarande avseende jämsställas, för budgetåret 1923—1924 under åttonde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 130,000 kronor.

Herr Widell: Herr förste vice talman! Då enligt vad jag erfarit på vissa håll inom riksdagen råda betänkligheter av principiell natur mot att i en lönefråga sådan som den föreliggande giva Kungl. Maj:t en så vidsträckt fullmakt, som statsutskottet föreslagit i föreliggande betänkande, får jag, efter överenskommelse med en del ledamöter av utskottet, yrka, att kammaren måtte med bifall till utskottets förslag i övrigt besluta beträffande motiveringen, att å sidan 3 i 3:dje stycket efter orden »karolinska institutet» inskjutas orden: »ävensom till föreståndaren för statens institut för rasbiologi samt åt e. o. professorn i medicinsk och fysiologisk kemi vid universitetet i Uppsala»,

att stycket »Vid sin prövning — — — universitetsprofessorer» nederst på samma sida samt överst på fjärde sidan erhåller följande lydelse: »Vid sin prövning av ärendet har utskottet emellertid icke kunnat bortse ifrån, att jämväl professorerna vid tekniska högskolan och intendenterna vid naturhistoriska riksmuséet, vilka hittills varit i lönehänseende likställda med universitetsprofessorerna, borde komma i åtnjutande av samma tillfälliga lönetillägg som dessa senare. Utskottet hemställer därför, att bemyndigande måtte lämnas Kungl. Maj:t att utsträcka rätten att komma i åtnjutande av dylikt lönetillägg jämväl till dessa nu nämnda befattningshavare»,

samt att stycket »Beträffande själva anslagsbeloppet har utskottet, även med tagen hänsyn till den av utskottet tillstyrkta befogenheten för Kungl. Maj:t att utsträcka rätten till ifrågavarande lönetillägg jämväl till andra befattningshavare än universitetsprofessorerna och professorerna vid karolinska institutet, ansett detta böra bestämmas till 130,000 kronor» å sidan 4 erhåller följande lydelse: »Beträffande själva anslagsbeloppet har utskottet, även med tagen hänsyn till den av utskottet tillstyrkta befogenheten för Kungl. Maj:t att utsträcka

*Tillfälligt
lönetillägg
åt universi-
tetsprofessorer m. fl.
(Forts.)*

Tillfälligt
lönetillägg
åt universi-
tetsprofesso-
rer m. fl.
(Forts.)

rätten till ifrågavarande lönetillägg jämväl till ovan särskilt nämnda befattningshavare, ansett det böra bestämmas till 120,000 kronor, vilket belopp torde böra såsom extra anslag uppföras under riksstatens åttonde huvudtitel».

Beträffande klämman får jag yrka, att den måtte erhålla följande lydelse: »att riksdagen i anledning av de av herr Clason m. fl. och herr Björkman m. fl. i ämnet väckta motionerna för beredande under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 av — utöver tillfällig löneförbättring — ett tillfälligt lönetillägg å högst 600 kronor åt en var av de ordinarie professorerna vid universitetet i Uppsala och Lund och karoliniska institutet ävensom till föreståndaren för statens institut för rasbiologi och e. o. professorn i medicinsk och fysiologisk kemi vid universitetet i Uppsala samt åt professorerna vid tekniska högskolan och intendenterna vid naturhistoriska riksmuséet för budgetåret 1923—1924 under åttonde huvudtiteln må anvisa ett extra anslag av 120,000 kronor.

Herr **Sandler**: Ja, jag måste säga, att detta yttrande har i hög grad överraskat mig. Om det av principiella skäl kan vara betänkligt, att riksdagen fattar ett sådant beslut, som statsutskottet tillstyrkt riksdagen att fatta, så förefaller det mig vara ännu mera betänkligt, om kammaren skulle, efter att hava åhört detta yttrande, fatta ett beslut i överensstämmelse med dess ordalydelse. Jag måste verkligen bekänna, att jag icke varit i tillfälle att begrunda innebörden av det yrkande, som nu är framställt från herr Widells sida, och jag skall för min del, då jag delar hans utgångspunkt, att man icke gärna bör giva ett sådant bemyndigande, som är ifrågasatt från statsutskottet, tillåta mig att yrka återremiss av detta ärende till utskottet.

Herr **Widell**: Herr greve och talman! Därest kammaren önskar en återremiss till utskottet, kan jag icke ha något att erinra däremot, om man bara ser till, att andra kammaren fattar samma beslut, så att det icke inträffar som häromdagen, då kamrarna fattade motsatta beslut. Jag vill emellertid förklara, att det yrkande, jag har framställt, innebär i huvudsak ingenting annat än att vad som står i utskottets motivering som exempel göres till det enda som får ifrågakomma. I utskottets motivering nämnas professorerna vid tekniska högskolan och intendenterna vid naturhistoriska riksmuséet såsom exempel, och för att icke Kungl. Maj:t skulle kunna utsträcka lönetillägget till vilken professor som helst, har jag i det förslag, jag läst upp, hemställt om en begränsning till de nämnda befattningshavarna.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, dels på bifall till det av herr *Widell* under överläggningen framställda yrkandet, dels ock på återremiss; och förklarades den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Punkt 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte, med godkännande av det av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden den 8 januari 1923 förordade förslag till stat för handelsdepartementet, å riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

Anslag till handelsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

I motiveringen hade utskottet — med förmålan, att utskottet vid behandlingen av anslagsfrågorna till handelsdepartementet tagit del av två särskilda av Sveriges industriförbund och Svenska teknologföreningens styrelse till utskottet ingivna skrivelser, i vilka uttalats önskvärdenheten av, att teknisk-industriell sakkunskap och erfarenhet allt framgent måtte bli förträdd bland handelsdepartementets tjänstemän — gjort vissa uttalanden i anledning av departementschefens i berörda statsrådsprotokoll framställda förslag, att den tekniska byråcheffbefattningen i departementet skulle indragas från och med den 1 juli 1923.

Herr statsrådet **Wohlin**: Herr förste vice talman! Jag har naturligtvis all anledning att vara tillfredsställd över den behandling, som statsutskottet låtit denna av min företrädare i ämbetet framlagda huvudtitel undergå. Med avseende på den fråga, som är föremål för utskottets utlåtande i förevarande punkt, har jag tagit kännedom om de framställningar, som av Sveriges industriförbund och Svenska teknologföreningen gjorts till statsutskottet, liksom även om andra uttalanden i samma riktning, och jag har funnit, att dessa framställningar innehålla synpunkter, som äro mycket beaktansvärda. Visserligen har jag samma allmänna uppfattning som den föregående departementschefen om nödvändigheten av att i statsförvaltningen iakttaga sträng sparsamhet och jag har ingen erinran att göra mot utskottets hemställan om att det anslag, som hittills utgått till den s. k. tekniska byråchefen, bör utgå. Det torde emellertid, såsom utskottet anför, kunna finnas utvägar att på annat sätt tillgodose önskemålet om fortlöpande kontakt mellan handelsdepartementet och det praktiska näringslivet, en kontakt, som i många hänseenden visat sig behöflig, och som redan under den korta tid, jag varit chef för detta departement, vid flera tillfällen varit av stort värde. Jag vill uttala förhoppningen, att den prövning, som ut-

Anslag till
handelsde-
partementets
avdelning av
Kungl. Maj:ts
kansli.
(Forts.)

skottet förutsätter, att Kungl. Maj:t skall låta göra i syfte att genom viss omplacering även framdeles upprätthålla en dylik kontakt, skall kunna resultera i en anordning, som står i överensstämmelse med den av utskottet här förordade. Jag har i varje fall för avsikt att så snart sig göra låter upptaga denna fråga till noggrann omprövning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 3—54.

Vad utskottet i punkterna 3—19, 21, 22, 24, 25, 27—35, 37—44 samt 46—52 hemställt bifölls. Punkterna 20, 23, 26, 36, 45, 53 och 54 lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 81, om anvisande av de i regeringsformen 63 § föreskrivna kreditivsummor;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1923—1924 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående på Sverige ankommande årsavgifter till den internationella unionen för geodesi och geofysik;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till tekniska högskolans byggnadskommitté för täckande av ett på grund av skiljedom utgivet belopp;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av anslag för budgetåret 1923—1924 till partiell löneförbättring för häradshövdingarna; samt

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1923—1924 till statens lönenämnder och statens bostadsnämnd.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av sammansatta stats- och bankoutskottets memorial nr 3 (nr 2), angående ersättning åt utskottets sekreterare m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning.

Ang. begränsning av jästfabrikernas brännvinstillverkning.

I detta betänkande hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 188, antaga i betänkandet infört förslag till förordning om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Vennersten*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag har icke tänkt framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets föreliggande förslag, men som herrarna torde finna, rör det sig här om en åtgärd, avsedd att verka endast under *ett* tillverkningsår, och då frågan sålunda måste tagas upp på nytt till nästa riksdag, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på ett par punkter, som synas mig icke hava varit tillräckligt beaktade vid frågans beredning för denna kungl. proposition.

Jag förstår väl, att tiden har varit knapp, och man ser ju också, att så väl kommerskollegium som Stockholms handelskammare klagat över att icke tillräcklig tid varit tillmätt för att ärendet skulle kunna grundligt behandlas. Nu förefaller det ju alltid vara olämpligt, att statsmakterna gripa in i en närings utövning hårdare än vad omständigheterna synas påkalla. Jag är fullt ense både med Kungl. Maj:ten och utskottet om, att det var lämpligt att begränsa tillverkningen av förtäringsspirit inom jästfabrikerna till förmån för den gren av jordbruket, som sysselsätter sig med brännvinsbränning av potatis eller andra jordbruksprodukter, och jag anser det vara en mycket klok åtgärd. Jag unnar mer än väl jordbrukarna den lilla förmån, som kan ligga i att de få tillverka en större kvantitet av den spirit, som här i landet förtäres, men jag tror, att man skulle hava kunnat vinna det målet på ett sätt, som hade varit mindre stötande. Det är alltid svårt att draga upp gränser för en tillverkning och säga: »Ni få icke överskrida det eller det kvantum», då det gäller en vara, som uppkommer såsom en biprodukt vid den ordinarie tillverkningen, i detta fall av jäst. Det hade väl legat närmast till hands, att man föreskrivit, att för *förtäringssändamål* får icke tillverkas större kvantitet än här är i fråga. Då hade jordbruket vunnit, vad det avsett att vinna, och jästfabrikerna hade kunnat, därest det visat sig svårt att så hastigt anpassa sig efter de nya bestämmelserna, och det är ju icke uteslutet, att det kan vara rätt besvärligt, exportera den överskjutande spriten. Jag vill påpeka ännu en möjlighet. Om man underlåtit att taga denna stränga bestämmelse nu och tillåtit en sprittillverkning vid jästfabrikerna för andra ändamål än förtäring, hade det kunnat eventuellt giva anledning till ny användning för spriten. Det vore icke första gången som man vid tillgodogörandet av biprodukter sökte ut-

Ang. begrän-
ning av jäst-
fabrikernas
brännvinstill-
verkning.
(Forts.)

finna nya användningssätt. Jag har särskilt velat påpeka detta, på den grund att det naturligtvis icke är lämpligt att sätta en bestämd gräns för den myckenhet sprit som får framställas, då detta kvantum är beroende på den mängd jäst, som framställes i jästfabrikerna. Antag nu det fallet, vilket kanske icke är praktiskt möjligt men teoretiskt låter tänka sig, att jästfabrikationen skulle behöva högst väsentligt ökas. Då skulle man hava en högsta kvantitet sprit fastställd, oaktat naturligtvis vid exempelvis dubbelt så stor jästtillverkning spritkvantiteten också måste bliva dubbelt så stor. Det har syntts mig lämpligare att föreskriva, att pr 100 kg. jäst icke får framställas mera än så och så stor kvantitet sprit, vilket naturligtvis varit mest rationellt. Det är den ena sidan av saken.

En annan sida är, att om man tvingar någon industri att övergå till nya tillverkningsmetoder, kan det, såsom i detta fall just lär kunna hända, tvinga vederbörande att vända sig till patentinnehavare, som har dispositionsrätten över de metoder, som man behöver. Det är icke angenämt att vara med om ett beslut, som skulle kunna ha sådana följder. Jag vet icke, hur det kommer att ställa sig i praktiken, det får detta års erfarenheter visa, men vad jag vill tillråda är, att man för ett kommande års proposition i ämnet, därest en sådan framkommer, godhetsfullt beaktar dessa synpunkter och ser till att icke några berättigade anmärkningar kunna framställas mot förslaget, vare sig av den art, som nu berörts, eller andra.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Nilsson, Gustaf**: Herr talman! Då det kanske kan vara skäl i att även ur andra synpunkter för ett kommande år något säges från utskottsmajoritetens sida, skall jag med några ord anföra orsaken till att vi icke inom bevillningsutskottet kunnat taga hänsyn till de av den föregående ärade talaren i utskottet framförda synpunkterna.

Det har av propositionen med tydlighet framgått, att tillverkningen av pressjäst på sina håll mera har blivit en bisak och att huvudsaken vid jästfabrikationen på grund av det ekonomiskt lönande i denna verksamhet har blivit tillverkningen av brännvin. Det är detta förhållande, som gjort, att man med nödvändighet måste vidtaga någon åtgärd på lagstiftningens väg för att hindra en huvudtillverkning, som aldrig varit avsedd. Utskottets förslag är visst icke av beskaffenhet att böra bereda jästfabrikerna någon svårighet. Det är ju så, att sakkunniga personer, som utrett detta problem, kommit till det resultatet, att det, för det jästbehov, som finnes i landet, i samband med tillverkningen av denna jäst icke behöver framställas mera än c:a 3 miljoner liter brännvin. För närvarande framställes det för denna jästfabrikation sammanlagt 8 miljoner liter brännvin per år, och då de sakkunniga säga, att 3 miljoner liter är en lämplig kvantitet såsom biprodukt vid denna tillverkning av jäst, har regeringen icke förty stannat vid en kvantitet, som är 50 % högre, och föreslår en begränsning av spritkvantiteten till $4\frac{1}{2}$ miljoner

liter. Det förefinnes, enligt utskottets mening, icke någon risk för att fabrikationen icke skall kunna ledas in på dessa mera naturliga och riktiga vägar. Man skulle ju kunna, såsom den siste ärade talaren anført, hava medgivit, att man finge tillverka, hur mycket sprit som helst och sedan exportera, vad som icke kunde försäljas inom riket. Men var och en, som känner till denna fabrikation, vet, att det är mycket stora svårigheter för export av t. o. m. sådan sprit, som framställes vid sulfittfabrikationen, och ändå är denna sprit i kvalitativt hänseende förmanligare än jästspriten. Någon utsikt att kunna exportera den sprit, som icke inom riket kan försäljas från jästfabrikerna, förefinnes icke, och då är det alldeles säkert, att ett sådant beslut från riksdagens sida som att man finge tillverka cirka 7 å 8 miljoner liter brännvin per år, men icke försälja mer än 4 $\frac{1}{2}$ miljoner liter inom landet, skulle komma att verka på det sättet att jästfabrikerna naturligtvis fortsatte tillverkningen som förut i hopp att sedan kunna få exportera. När exportmöjligheterna visa sig omöjliga och någon export icke kan förekomma, kommer man alldeles säkert om ett år eller två till riksdagen med begäran att, med hänsyn till inneliggande stora lager, få avyttra dessa inom riket på samma sätt som den andra kvantiteten avyttrats. Då man i detta fall, enligt min mening, har så starka skäl för en begränsning som här i propositionen visats vara fallet, förefaller det mig vara det riktigaste att gå den väg, som den kungl. propositionen anvisat och som utskottet tillstyrkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och förtogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa understöd och pensioner, att utgå av postmedel eller trafikmedel.

Punkten 1.

I en till riksdagen avlåten, den 16 februari 1923 dagtecknad proposition nr 66 hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under punkt 1: o av sagda proposition hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att befälhavaren å postångfartyget »Öland», kaptenen friherre Carl Gyllenstierna, styrmannen å nämnda fartyg Anders Theodor Johansson och långlotsen å samma fartyg Karl Fredrik Eriksson finge från och med den 1 januari 1923 under sin återstående livstid åtnjuta årliga understöd, att utgå av postmedel, friherre Gyllenstierna

Ang. begränsning av jästfabrikernas brännvinstillverkning.
(Forts.)

Understöd åt personal å postångfartyget »Öland».

Understöd åt personal å postångfartyget »Öland». med 1,100 kronor, Johansson med 800 kronor och Eriksson med 400 kronor.

(Forts.)

Utskottet hade i den nu föredragna punkten under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte medgiva, att befälhavaren å postångfartyget »Öland», kaptenen friherre Carl Gyllenstierna, styrmannen å nämnda fartyg Anders Theodor Johansson och långlotsen å samma fartyg Karl Fredrik Eriksson finge från och med den 1 januari 1923 under sin återstående livstid av postmedel åtnjuta årliga understöd, att utgå med följande belopp, nämligen:

- a) till Gyllenstierna med femhundrafemtio kronor;
- b) till Johansson med fyrahundra kronor; samt
- c) till Eriksson med trehundra kronor.

Herr **Örne**: Herr förste vice talman, mina herrar! I sin proposition nr 66 har Kungl. Maj:t föreslagit understöd åt kapten Gyllenstierna med 1,100 kronor, åt styrman Johansson med 800 kronor och åt långlotsen Eriksson med 400 kronor, alla förut anställda å postångfartyget Öland. Bankoutskottet har nu högst väsentligt nedsatt dessa belopp samt föreslagit understöd av allenast 550 kronor åt kapten Gyllenstierna, 400 kronor åt styrman Johansson — således åt dessa två endast hälften utav vad Kungl. Maj:t föreslagit — samt 300 kronor åt långlotsen Eriksson.

Den av utskottet ifrågasatta minskningen i beloppen är, enligt mitt förmenande, icke befogad. Såsom stöd för denna min uppfattning ber jag att få besvara kammaren med att taga i övervägande några synpunkter.

Det äger sin riktighet, att postångfartyget Ölands turer mellan Kalmar och Färjestaden hittills pågått under tiden 1 december—30 april varje år. Man har emellertid från initierat håll framhållit, att övervakandet av arbetet med fartygets ut- och avrustning samt besättningens på- och avmönstring ävensom fartygets förande från vinterförläggningsorten Stockholm till Kalmar och detsamma återförande till Stockholm efter postföringsturernas upphörande har medfört, att tjänstgöringen ombord å fartyget för såväl kapten Gyllenstierna som styrman Johansson årligen varit utsträckt till tiden 15 november—omkring 15 maj. Härvid måste också tagas i betraktande, dels att denna tjänstgöring huvudsakligen varit förlagd till vintermånaderna, d. v. s. den svåraste och mest ansträngande årstiden, dels ock att samma tjänstgöring på grund av de i Kalmarsund ofta rådande svåra is- och väderleksförhållandena utan överdrift kan betecknas såsom synnerligen krävande.

Även under sommarmånaderna har, enligt uppgift från generalpoststyrelsen, åtskilligt arbete påvilat åtminstone kapten Gyllenstierna i dennes egenskap av befälhavare å »Öland». Det har sålunda under dessa månader ålegat honom bl. a. att fungera såsom redogörare för

postångfartyget och såsom sådan månatligen avgiva medelredovisning, att inkomma med yttranden och förslag i ärenden, som avsett fartygets verksamhet samt att övervaka de reparations- och kompletteringsarbeten å fartyget, vilka varje år under ångarens uppläggning i Stockholm varit erforderliga. Med hänsyn härtill har också kapten Gyllenstierna uppburit viss avlöning — 150 kronor pr månad — från postverket jämväl under den tid, »Öland» varit upplagd. Vidare har han, därest så påfordrats, varit skyldig att jämväl under sommarmånaderna föra fartyget. Så har varit fallet sommaren 1916, då »Öland» insattes i posttrafik mellan Sverige och Finland, samt sommaren 1922, då fartyget användes för telegrafverkets räkning för en expedition i Ålands hav.

Enär kapten Gyllenstierna sålunda med fog kan sägas hava haft arbete i postverkets tjänst året om, kan, jämväl på grund av vad jag nu i övrigt framhållit, det åt honom av Kungl. Maj:t föreslagna understödet icke anses för högt tilltaget.

Även om kapten Gyllenstierna i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag tillerkännes ett understöd av 1,100 kronor, skulle i allt fall hans sammanlagda pensionsförmåner icke komma att uppgå till mer än $2,700 + 1,100 = 3,800$ kronor, d. v. s. icke ens det belopp av 3,990 kronor, som en kapten vid flottan vid uppnådd pensionsålder, 55 år, nu uppbär, detta elhuru kapten Gyllenstierna kvarstått i statens, postverkets, tjänst till uppnådda 62 års ålder.

I anledning av vad utskottet anfört därom, att vid beräklandet av kapten Gyllenstiernas tilläggspension icke borde, enligt utskottets mening, tagas i betraktande hela den del av inkomsten, som utgjorts av s. k. kaplake, vill jag framhålla, att ett avlöningssystem med kaplake ingående såsom form av avlöning torde tillämpas vid de flesta rederibolag, samt att, om kaplakeersättning icke alls utgår eller om den beräknas efter jämförelsevis låg procent å inseglingen, givetvis den fasta månadsersättningen ökas i motsvarande grad. Att således vid bestämmande av ålderdomsunderstöd åt kapten Gyllenstierna helt eller delvis bortse från inkomsten av kaplake, måste därför, enligt mitt förmenande, vara felaktigt. Utskottets motivering i sådant hänseende till nedsättande av understöd åt kapten Gyllenstierna till hälften av vad Kungl. Maj:t föreslagit eller 550 kronor finner jag fördenskull sakna fog.

Jämväl styrman Johansson har, i viss mån, stått till postverkets disposition året om, i det han haft att vid behov inträda i tjänstgöring även under sommarmånaderna. Därför har också han, i likhet med kapten Gyllenstierna, från postverket uppburit viss avlöning under dessa månader. I detta sammanhang torde dessutom en annan omständighet böra beröras. Då ångfartyget Ölands seglation omfattat även en del av den allmänna sommarseglationens början och slut, har varken styrman Johansson ej heller långlotsen Eriksson varit i tillfälle att under sommarmånaderna söka och erhålla anställning å annat fartyg.

Vidkommande styrman Johansson så torde den tjänsteanställning, han innehaft, näppeligen, säger man från vederbörande inom posten, kunna jämföras med någon annan lägre liknande befattningshavare

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Ölands».
(Forts.)

vid kommunikationsverken än en andre styrman å statens ångfärja. Denne är enligt kommunikationsverkens löneplan placerad i 9:e lönegraden och åtnjuter vid uppnådda 65 år en pension av 3,240 kronor. Om man nu — såsom statskontoret gjort beträffande kapten Gyllenstierna — ansåge, att styrman Johanssons tjänst varit förenad med pensionsrätt enligt lagen angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, skulle — därest avgiftspensionen fråndrages och hänsyn i övrigt toges till hans tjänsteålder — kunna beredas honom ett understöd av omkring 2,000 kronor. Emellertid har beträffande styrman Johansson — liksom också för långlotsen Eriksson — en annan vida oförmånligare beräkningsgrund tillämpats.

Jämföras de för styrman Johansson och långlotsen Eriksson föreslagna belopp med de belopp, som i allmänhet pläga tillerkännas såsom ålderdomsunderstöd, ter sig saken sålunda. Ålderdomsunderstöd i allmänhet pläga för närvarande fixeras till omkring $\frac{2}{3}$ utav de senast åtnjutna avlöningsförmånerna (dyrtidstillägg ej inberäknat). Om denna beräkningsgrund följdes beträffande styrman Johansson och långlotsen Eriksson, borde understödsbeloppen för dem bestämmas till omkring 1,530 resp. 725 kronor.

Vid beviljandet av ålderdomsunderstöd åt förutvarande långlotsar å postfartyget Öland hava emellertid 1896 och 1917 års riksdagar följt och godtagit den principen, att dylika understöd beräknas till belopp, motsvarande allenast $\frac{1}{3}$ av vederbörandes avlöningsförmåner (dyrtidstillägg ej inberäknat). Denna princip har också nu följts vid beräkning utav de av Kungl. Maj:t ifrågasatta understödsbeloppen åt styrman Johansson och långlotsen Eriksson. Det bör sålunda fastslås, att redan genom användande utav denna beräkningsgrund vederbörlig hänsyn tagits till att ifrågavarande personer icke haft tjänstgöring ombord å fartyget året om. Att utskottet nu ytterligare kraftigt beskär de utav Kungl. Maj:t föreslagna beloppen, måste därför uppenbarligen framstå såsom oriktigt. Det synes mig näppeligen vara lämpligt och rättvist, att riksdagen nu utan vidare frångår de av densamma tidigare — sista gången så sent som 1917 — godtagna principerna.

Och till slut en annan sak. Kan man tänka sig, att poststyrelsen framdeles skall kunna anskaffa fullt dugliga befälspersoner å ångfartyget Öland, då dessa ha utsikt att till lön för en kanske långvarig och påfrestande tjänstgöring få så ringa belopp i ålderdomspension, som bankoutskottet nu föreslår?

Visserligen kan det ju mycket starkt ifrågasättas, om postverket över huvud bör bedriva denna trafik där nere i Kalmarsund. Jag har haft anledning att mycket allvarligt överväga, om icke Kungl. Maj:t skulle taga initiativet till denna trafiks upphörande. Emellertid har generalpoststyrelsen på det allra kraftigaste särskilt på grund av påtryckning från Ölands befolkning hävdadt, att den bör fortsätta och vidhållit nyttan och nödvändigheten av denna trafik, och det förefaller mig då, som om det icke skulle vara mer än rätt, att postverket också får vidkännas de omkostnader även i form av pensioner, som äro förenade med

bedrivandet av denna trafik, och att man får taga detta med i räkningen vid uppgörandet av kalkylerna för affären. Att man skulle förbättra situationen för denna trafik genom att pruta på detta sätt på vad Kungl. Maj:t här föreslagit och vad statskontoret har ansett vara rätt och riktigt, kan jag ej anse vara alldeles i överensstämmelse med vad som bör förekomma i dylika fall.

Med stöd av vad jag nu anført, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och sålunda hemställa, att understödsbeloppen åt kapten Gyllenstierna, styrman Johansson och långlotsen Eriksson måtte av riksdagen fastställas till 1,100 kronor för Gyllenstierna, 800 kronor för Johansson och 400 kronor för Eriksson.

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Ölands».*
(Forts.)

Herr **Lindley**: Herr greve och talman! Vid utskottsdebatten beträffande detta ärende slog det oss i utskottet med detsamma, att denna fråga icke låg så enkelt till som Kungl. Maj:t här har utgått ifrån. Det är nämligen så, att dessa personer, anställda på detta postångfartyg, icke hava varit i tjänstgöring där mer än cirka 5 månader per år, och då kan man ju icke åberopa årstjänstgöring på samma sätt som i andra fall, när man vill utmäta en pension för ifrågavarande befattningshavare. Dessutom låg frågan också så, att befälhavaren ombord på detta fartyg allaredan hade en pension efter avgången från sin tjänst såsom kapten vid flottan, och att det alltså här var fråga om att tilldela honom en sorts tilläggspension, om jag så får kalla det, fastän även det uttrycket blir fullständigt vilseledande, då det här icke alls är fråga om någon pension utan om ett understöd, som vi här skulle hava möjlighet att tilldela honom. Ingen av dessa tre personer på detta postångfartyg har erlagt några som helst pensionsavgifter, och de hava alltså icke något som helst berättigande för begäran att utfå pension. Det skulle då endast vara för den händelse staten skulle anse, att dessa personer i det ifrågavarande fallet på grund av sin mer eller mindre nödställda belägenhet skulle vara i behov av ett understöd på ålderdomen. När man då fann, att denne befälhavare förut har vederbörlig pension sig utmätt på grund av förutvarande tjänst vid flottan, kunde ju bankoutskottet icke taga på frågan på samma sätt som Kungl. Maj:t har gjort. Vi ansågo sålunda inom utskottet, att med den beräkningsgrund man här har använt sig av för att uträkna vad vederbörande rent matematiskt skulle kunna tilldelas i understöd, man då även räknat med de inkomster befälhavaren haft i form av kaplake, en grundberäkning, som vi icke kunde följa. Denna kaplake, som i detta fall har utgått med 10 procent på bruttoinkomsten, är ganska rikligt tilltagen. Det måste man säga, att det är sannerligen ej många företag, som lämna ens sina verkställande direktörer en sådan ersättning som 10 procent av bruttoinkomsten, men det har staten gjort i det föreliggande fallet. Jag må säga, att om man toge en sådan inkomst med vid beräkningen av tilläggspensionen, så skulle beräkningen snart nog bliva vilseledande. Vi kunde alltså icke följa denna beräkningsgrund. Det har visserligen av herr Örne påpe-

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

kats, att denna form av ersättning ingår i de flesta enskilda rederifirmors beräkningar så att de avlöna sina befälhavare med viss fast lön jämte kaplake, men jag känner inget fall där sådan kaplake utgått som 10 procent av bruttoinkomsten. Det skulle sannernligen aldrig gå för någon rederifirma i vårt land att tilldela sina befälhavare på fartygen en så stor kaplake. Vi kunde alltså icke följa Kungl. Maj:ts yrkande, men då vi likväl ansågo att befälhavaren ifråga tjänstgjort under 15 år med cirka sex månader per år, vilket uträknat sammanlagt skulle bli ungefär 6 à 7 år, så kunde vi icke komma till ett längre gående beslut än att tilldela honom hälften av vad Kungl. Maj:t här har äskat, alltså, i stället för 1,100 kronor, 550 kronor.

Beträffande styrmannen Johansson, vilken Kungl. Maj:t hade föreslagit skulle tilldelas ett understödsbelopp av 800 kronor per år, funno vi av handlingarna, att bemälda person är så pass välsituerad, ja, en så pass rik man, att han icke har det ringaste behov av att få något sådant understöd, som det här är fråga om. Det är fullkomligt oriktigt t. o. m., må jag säga, att tilldela så pass förmögna personer understöd i denna form. Men då vi icke ville beröva honom en liten extra ersättning efter slutat värv på grund av denna hans förmögenhet, så ansåg utskottet, att den för honom föreslagna ersättningen borde reduceras på samma sätt som beträffande kaptén Gyllenstiernas understöd, nämligen till hälften, och utskottet föreslår för styrman Johansson ett understöd av 400 kronor.

Beträffande den s. k. långlotsen Eriksson, måste jag först och främst fråga, var han fått denna titel ifrån. Man kan ju rent av bli förfärad, när man hör en person tituleras långlots, därför att han stått tillrors på ett fartyg, som gått mellan Kalmar och Öland, där man kan se över från det ena landet till det andra. Denne person tycks aldrig haft anställning på något annat fartyg. Alltså har han fått denna titel under det att han varit anställd ombord på detta fartyg. Han har ju naturligtvis fått följa fartyget från Kalmar och upp till förlägningsorten Stockholm och ned igen, men skulle det vara dessa två resor, som gjort honom berättigad till titeln långlots, så skulle väl alla andra, som varit med på samma resor, vara berättigade till samma titel! På grund av denna titel räknar man honom nu till befälet ombord och därför skulle han också tilldelas understöd. Kungl. Maj:t har för hans del föreslagit ett understöd, utgörande hälften av det som föreslås beträffande styrmannen Johansson, alltså 400 kronor.

Inom utskottet hava vi icke velat behandla honom allt för hårdhänt, därför att det skulle hava blivit ett så litet belopp som 200 kronor, om vi hade förfarit på samma sätt med honom som med styrman Johansson. Utskottet har alltså ansett det vara skäligt att i detta fall jämka upp detta understöd till 300 kronor, detta så mycket mer som det blivit meddelat, att bemälda person hade vissa ekonomiska svårigheter att försörja sig själv på gamla dagar, och har således stannat vid att föreslå understöd för ifrågavarande personer av respektive 550 kronor, 400 kronor och 300 kronor.

Jag vill emellertid tillägga, att jag tror, att man knappast kan gå längre än till dessa belopp, ty om vi nu lämna understöd åt dessa tre personer i befälsställning, så är det likväl ett faktum, att alla andra, som tjänstgjort på detta fartyg, besättningsmännen, icke hava fått ett enda öre i understöd, då de lämnat sin tjänst; de hava lämnats fullständigt å sido och Kungl. Maj:t har icke frågat efter vad som blivit av dem. Men det finns kanske ibland dem en hel del gamla avpolletterade personer också, som tjänstgjort precis på samma sätt som de nu ifrågavarande, men som aldrig fått ett öre i något sorts understöd på sin ålderdom.

Jag anser därför, att man icke kan gå längre i detta fall än utskottet gjort, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen.

Herr Rune: Herr greve och talman! Jag kan verkligen icke finna, att utskottets motivering kan vara riktig. Om vi först tänka på kapten Gyllenstierna, är det i alla fall så, att om han hade fortsatt sin tjänstgöring vid flottan, hade han vid 55 års ålder fått en pension, såsom nyss av herr Örne upplystes, av 3,990 kronor, d. v. s. betydligt mera än vad han nu får vid 62 års ålder, efter det att han i stället tjänstgjort på detta postångfartyg.

Jag kan icke förstå, att det egentligen bör läggas kapten Gyllenstierna till last, att han tjänstgjort på detta fartyg i stället för att tjänstgöra vid flottan, och den omständigheten, att han icke här har tjänstgjort året om, tycker jag icke kan tagas hänsyn till, ty han har helt säkert icke varit i tillfälle att taga plats på någon annan båt under den lediga tiden. Då får man väl i alla fall säga, att han icke haft någon annan tjänstgöring än denna.

Nu har ju poststyrelsen för honom föreslagit en tilläggs pension av 1,480 kronor. Statskontoret har gjort en ganska noggrann utredning beträffande denna och tagit hänsyn till både tjänstgöringstid och annat samt kommit till det resultat, att ett understöd av 1,100 kronor skulle vara skäligt. Kungl. Maj:t har också föreslagit detta belopp. Jag kan icke finna det vara orimligt utan i stället synnerligen lämpligt, att han får dessa 1,100 kronor i understöd, så att han i alla fall på sin ålderdom kommer upp till vad han skulle hava fått, om han hela tiden tjänstgjort som kapten vid flottan.

Vad styrmannen beträffar, är det i alla fall så, att även han väl haft svårt att skaffa sig något annat arbete under den tid han icke varit direkt upptagen av sin tjänst på postångfartyget. En pension av 800 kronor för en person i hans ställning — den är ju också av statskontoret tillstyrkt — är icke orimlig, och jag frågar endast, huruvida kammaren tycker att det är orimligt begärt, att en så gammal man som han, skall

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Olands».
(Forts.)

få 800 kronor per år att leva på. Det är väl i alla fall icke rimligt att pruta ned beloppet på sätt utskottet gjort.

Beträffande den s. k. långlotsen förstår jag så väl herr Lindley, såsom varande gammal sjöman, när hans innersta uppreser sig, då man kallar en person långlots, fastän han kanske icke är berättigad till denna titel. Men jag frågar då: skall detta verkligen vara anledning att vägra honom sitt levebröd på ålderdomen, att han kanske icke förtjänar att bära titeln långlots? Han har tjänstgjort och utfört sitt arbete på denna båt utan anmärkning, och då tycker jag — när han nått denna höga ålder — att det föreslagna understödet av 400 kronor för honom icke kan vara för mycket.

Så talade herr Lindley om att det fanns besättningskarlar, som icke hade fått någon pension, men jag hoppas, att, om så skulle vara fallet att besättningskarlar tjänstgjort år efter år under en lång följd av år på detta fartyg, poststyrelsen är så rättvis, att den ömmar även för deras behov. Jag hoppas, att postverket i så fall i sinom tid kommer att begära understöd även för dem, och jag hoppas, att riksdagen då också skall behjärta deras betryckta ställning. Kanske är det likväl så, att besättningskarlarna växla och att de, sedan de varit på detta fartyg ett eller ett par år, kommit till något annat fartyg. Det är väl anledningen till att det icke kommit fram någon begäran om pension för dessa besättningskarlar.

Jag kan icke neka till att jag tycker, att Kungl. Maj:ts begäran här är fullt sakligt grundad, och jag skall, herr andre vice talman, be att få förena mig i det yrkande, som fastställts av herr Örne.

Herr **Lindley**: Ja, jag anser ej, att denne befälhavare, kapten Gyllenstierna skall straffas för att han tagit avsked från sin anställning vid flottan, men han skall väl ej heller belönas för att han vetat taga en plats, varpå han förtjänat mycket mera än på sin förra plats. När han räknat med att få så stor kaplake som 10 procent — d. v. s. 10 procent på bruttot — av vad fartyget kan intjäna, är det givet, att han gjort det med fullt öppna ögon. Han visste säkerligen vad han gjorde, då han tog avsked från sin förra befattning för att övergå till denna, så att man kan ej precis säga, att det föreligger någon ömmande omständighet i detta fall.

Beträffande styrman Johansson är det ju så, att han utom den lön, som han åtnjutit från postverket på grund av sin anställning på denna båt, enligt upplysningar, som kommit oss tillhanda, har deklarerat för en inkomst av kapital med 2,787 kronor. Vidare har han en inkomst av arrende med 834 kronor och dessutom har han tillsammans med hustrun ärvt en egendom, som värderas till omkring 18,000 kronor. När det är så pass bra ställt för honom i detta fall, kan jag ej se, att det föreligger någon ömmande omständighet, som vi behöva taga hänsyn till.

Den enda ömmande omständigheten skulle väl då föreligga beträffande den s. k. långlotsen, och det är därför jag gärna skulle ha gått med på 400 kronor för hans del, men i så fall skulle man ju kunna säga,

att vi icke hade skipat full rättvisa och iakttagit de rätta proportionerna, ty någon aktning för överheten skall man väl ha! Det är ju vanligt att det göres någon skillnad mellan meniga och befäl, och det skulle därför se litet ovanligt ut, om man fastställde samma pensionsbelopp för den s. k. långlotsen som för styrmannen. Vi ha därför nödgats göra en liten nedprutning i fråga om detta belopp med 100 kronor. Jag kan ej se annat, än att utskottet förfarit med största möjliga varsamhet och gjort allt, som kunde göras, för att bevaka vederbörandes intressen.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

Herr **Julin**: Det torde i detta sammanhang var lämpligt att erinra sig, varför postverket kör med en ångbåt nere i Kalmarsund. Det har ju egentligen varit en riksdagens angelägenhet. Riksdagen har uppdragit åt postverket att se till, att Öland vintertiden finge en billig förbindelse med fastlandet. När vederbörande öläningar icke själva, såsom på sommaren då det är öppet vatten, kunna segla över sundet, är det klart, att det bolag, som hade trafiken om hand, kunde skaffa sig monopol på densamma och taga vilken taxa som helst. För att hindra detta har staten måst ingripa, och postverket har fått denna uppgift. Nu är det klart, att när så lång tid förflutit som från 1880-talet, då denna trafik sattes i gång, till nu, och man fortfarande begagnar samma båt, har man naturligtvis icke det mest förklassiga material att köra med. Båten är dock en god isbrytare, och med någon liten upprustning då och då har det gått rätt bra. Det är emellertid klart, att pretentionerna stigit betydligt sedan 1880-talet, och det är även klart, att man från konkurrenthåll varit angelägen att visa, att det mycket väl skulle kunna sättas in en båt där nere, som vore betydligt överlägsen Öland. Det har kanhända även dröjt kvar litet grand slentrian från 1880-talet, då det icke var så noga, och kanske kunde därför vissa anmärkningar med fog framställas mot skötseln av trafiken. Generalpoststyrelsen tog upp saken till grundligt överbäggande förra året och såg till att det skulle bli ändring. Och jag tror, att ingen under den vinter som varit haft någon anledning att klaga över trafiken. Det är av rätt stort intresse att se, att med de ändringar, som vidtagits, har man till och med fått vinst på affären, vilket ej förut varit möjligt. Båten har nyss kommit hem till Stockholm och avgivit redovisning.

Det är emellertid naturligt, att när man i ett slag skall göra en sådan förändring som att få till stånd sådana förhållanden, att man kan konkurrera med eventuellt uppträdande ångbåtsbolag där nere, behöver man också kasta in litet nytt folk i rörelsen. Man har ej framställt någon annan anmärkning mot dem som förut tjänstgjort, än att de voro väl gamla. Det är egentligen ingen anmärkning, men det är dock ett skäl att icke behålla dem i ett ögonblick, då man vill lägga om driften.

Nu borde verkligen bankoutskottet kunnat läsa litet mellan raderna. Här står ej uttryckligen sagt, men jag ber få säga det, att det ej var med deras egen vilja, som man avskedade dem, utan det var, därför att

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».
(Forts.)*

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

man behövde yngre folk. När vi då vidtogo en sådan åtgärd, ansågo vi oss berättigade att göra det och att väl ej utlova — men kanske uttrycka oss så, att de fingo det intrycket — att de skulle få skäligen pensioner. Kungl. Maj:t har förstått att läsa det mellan raderna och föreslagit en rimlig pension åt dessa tre befattningshavare. Man måste vara bankoutskottet tacksam för att det räknar noggrant i sådana saker. Det skulle ju bära åt skogen, om utskottet icke gjorde det, men här är det, såsom herr Lindley påpekade, icke fråga om pensioner utan om understöd, vid vilkas utmätande riksdagen naturligtvis har möjlighet att gå fram, såsom det lämpar sig för tillfället, och i detta fall har man ej anledning tro, att några svårare konsekvenser av ett sådant beslut skola kunna uppstå.

Herr Lindley gör emellertid ett litet fel i sin argumentering, som jag måste påpeka. Trots vad herr Örne framhållit, att dessa personer ej endast under dessa fem månader, som de varit i Kalmarsund, varit bundna vid båten, fortfar herr Lindley att köra med sin argumentering. Det är ej riktigt. Herr Örne har ju till full evidens påvisat, hurusom postverket använt sig av dessa män även under mellantiden. Kaptenen har till och med haft direkt ersättning under mellantiden, och vi äro sannerligen ej vana vid att giva ersättning, om vi ej hava användning för vårt folk.

Jag vågar verkligen i detta fall be kammaren att behjärta vad det här gäller. Det gäller här folk, som på grund av omständigheter, över vilka de ej kunnat råda, postverket nödgats avskeda tidigare, än de själva väntat. Att då tillerkänna dem en blygsam pension, som Kungl. Maj:t efter prövning funnit vara lämplig, torde ej vara för mycket begärt. Det är också så, att bankoutskottet dess bättre icke varit enigt, utan det har visat sig, att man litet grand förstått vad saken gäller. Herr Winkler i andra kammaren har avgivit en reservation vid betänkandet och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag anhåller alltså att få yrka bifall till herr Winklers reservation, d. v. s. till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Borell**: Herr talman! Jag ber att även för min del få tillstyrka bifall till den kungliga propositionen. Herr Lindley har liksom utskottet lagt stor betydelse vid det förhållandet, att de personer, om vilka det här är fråga, ej tjänstgjort hela året utan endast 5 à 6 månader, men detta är ett förhållande, som i allmänhet förekommer överallt beträffande kustångare. Som herrarna veta, ligga de flesta sådana ångare upplagda under en del av året, och under denna tid har befäl och besättning icke någon sysselsättning. Kaptener, styrmän och maskinister hava i allmänhet under den tiden en viss lägre månadspenning än under den tid de tjänstgöra, och detta därför att de äro bundna vid tjänsten och skyldiga att inställa sig till tjänstgöring, så fort trafiken med fartygen åter börjar. Jag är övertygad om att då enskilda rederibolag, såsom ofta händer, pensionera en befälhavare, styrman eller maskinist, efter vissa års tjänst, så räkna de aldrig på det sättet, att

vederbörande ej tjänstgjort mer än viss kortare tid, därför att fartyget under en del av året på grund av naturförhållanden och andra anledningar varit upplagt, utan man anser, att de ändå gjort sin fulla tjänstgöring. Jag tycker, att det är en synpunkt, som är fullt befogad, då ju vederbörande äro bundna vid sin tjänst, även under de tider de ej utöva den aktivt.

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

Vad de särskilda ifrågakvarande personerna beträffar, ber jag få understryka, vad herr Rune anförde därom att kapten Gyllenstierna ju, om han hade tjänstgjort vid flottan sin fulla tid till pensionsåldern, skulle fått det pensionsbelopp, som han nu skulle få, om Kungl. Maj:ts proposition bifalles. Och jag tycker, att han ej bör komma i sämre ställning, därför att han tjänstgjort på en plats, som enligt mitt förmenande varit betydligt mera prövande, än hans tjänstgöring eventuellt hade varit, om han kvarstannat vid flottan. Jag kan på grund av egen erfarenhet om förhållandet vid ifrågakvarande trafikled vitsorda, att tjänstgöringen kräver stor vaksamhet och skicklighet och att den på grund av de synnerligen svåra ström- och isförhållandena i Kalmarsund är synnerligen påkostande och ansvarsfull. Detta ansvarsfulla arbete ha ju de andra ifrågakvarande personerna delat med honom, och samma skäl tala enligt min mening för att även för deras del bifalla den kungliga propositionen.

Ehuru det ju kan vara farligt för mig som landkrabba att byta ord beträffande sjömanstermer med en gammal sjöman som herr Lindley, vill jag dock i avseende på hans funderingar om vad långlots betyder säga honom, att jag tror det är ett vedertaget bruk, att en rorgångare kallas för långlots, icke därför att han lotsar så eller så lång väg, utan därför att han känner den farled, som fartyget trafikerar. Med långlots menar man således en såsom väggkännare å en viss led anställd rorgångare. Herr Lindley kan ju vederlägga mig, om jag ej har rätt härutinnan.

Jag yrkar bifall till den kungliga propositionen.

Herr Nilsson, Gustaf: Då man tager i betraktande den förkortade tjänstgöring, som dessa befattningshavare haft att fullgöra, får man ett starkt intryck av att bankoutskottet har sökt skipa rättvisa på ett enligt mitt förmenande rättvist sätt. Vad särskilt kapten Gyllenstierna beträffar, är det ju att märka, att han hela tiden också haft pension från flottan. När man läser om de inkomster, som vederbörande befattningshavare åtnjutit för den lilla verksamhet, som består i att vintertiden föra över posten till Öland, förefaller det mig, som om man ej kan säga, att befälhavaren blivit ekonomiskt missgynnad. Och när man därtill hör vad som uppgivits, att styrmannen i ekonomiskt avseende befinner sig i en god ställning, synes det mig, att med avseende på den tjänstgöringstid, det här är fråga om, och den ekonomiska ställning, ifrågakvarande personer hava, riksdagen ej rimligen kan gå med på att bevilja pensioner på det sätt, man här från vissa talares sida påyrkat.

Min ärade partivän herr Julin är känd för att i alla sådana stycken

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

ha den uppfattningen, att man aldrig kan ge för mycket, men det är åtminstone icke något som imponerar på mig, den uppfattning han för till torgs om härads hövdingars pensionsunderlag och annat, och det var därför jag blev ytterligt misstänksam, då jag hörde det intresse herr Julin lägger i dagen för denna understödsfråga.

Jag ber att få yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Herr **Lindley**: Till en början skulle jag vilja säga till herr Borell, att om man med långlots menar en person, som är anställd på ett fartyg och därunder lär sig känna en viss trafikled, då skulle man också kunna titulera t. ex. befälhavarna på färjorna från Allmänna gränd till slussen eller »hoppilandkalle» på ångsluparna, som gå mellan Grevbron och Gustaf III:s staty, för långlotsar, men det stöter ju på rena orimligheten att lägga en sådan tolkning i begreppet långlots. Nej, långlotsbegreppet innebär det, att en person får anställning på fartyg, som går på traden längs kusten, och där han kan använda sin under tidigare verksamhet förvärvade stora erfarenhet om den farled, som fartyget trafikerar. Tjänstgöringen som långlots kan endast utövas längs en kust, men ej mellan två mot varandra belägna hamnar, för att man skall kunna titulera honom långlots. Den saken kan emellertid lämnas åsido.

Jag begärde ordet egentligen därför att man trycker på den saken, att dessa personer stått i ständigt tjänst, även om de ej varit tagna i anspråk under viss tid av året. Om man gör en jämförelse med en hel del andra fall, då personer äro anställda på sjöfartens område, men bliva avpolletterade under viss tid för att vid en annan tid på året åter inträda i tjänstgöring, så frågar jag: vad är det för sorts fall? Jo, det är sådana ständigt återkommande fall, då befäl och manskap bliva avpolletterade under vintertiden, d. v. s. den tid då de ej hava någon som helst möjlighet eller åtminstone mycket liten möjlighet att använda denna fritid till inkomstbringande arbete, och må jag säga att så är förhållandet i de flesta förekommande fall. Men i detta föreliggande fall ha vederbörande varit fria under den mest förmånliga tidsperiod, som man kan tänka sig, tidigt på våren, varför de också varit jordbrukare under sin fritid. Vi finna ju, att var och en av dessa personer i större eller mindre grad haft jordbruksfastighet, som också brukats under den mellanliggande tiden. Om befälhavaren och även de övriga vid dessa tillfällen tagits i bruk för extra tjänstgöring — det ha vi ej fått vetskap om på annat sätt, än att herr Örne lämnade ett meddelande därom — så ha de väl, antager jag, under denna tid fått särskild ersättning, och kanske det just varit vid ett sådant tillfälle, när de ha kunnat vara frånvarande från sin lantbrukssysselsättning. Jag kan därför ej finna, att det förhåller sig på annat sätt än som utskottet sett saken.

Jag måste följaktligen vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Julin**: Jag kan ju ej vända mig till de personer här i kammaren, för vilka min person är som ett rött skynke, och därför vädjar jag förgäves till herr Gustaf Nilssons omdöme i denna fråga. Men jag vädjar till de herrar, som bemöda sig att sakligt sätta sig in i vad det gäller och att låta sakskälén bestämma sin ståndpunkt.

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

Jag yrkar fortfarande bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Enhörning**: Herr andre vice talman! Mina herrar! Ja, denna fråga har varit mycket noga och grundligt ventilerad i utskottet, och vi ha kommit till det resultat, vi kommit till, av flera skäl. Vi hava nyss behandlat ett liknande fall. Det var med anledning av propositionen nr 146 och rörde sig om en f. d. major i armén, Carl Mathias Åhlund, som hade tjänstgjort 22 år och sedan tagit avsked och blivit domänintendent. Han fick då enahanda pensionstilllägg, 2,720 kronor, som kaptenen på ångfartyget »Öland». När han sedan som domänintendent hade tjänstgjort i 27 år, fick han vid sin avgång ett tillägg till sin pension på 670 kronor. Det var således ett betydligt mindre belopp än vad Kungl. Maj:ti i detta fall ansett böra utmätas åt kapten Gyllenstierna. Under sådana förhållanden var det för utskottet omöjligt att gå med på Kungl. Maj:ts förslag här, ty man måste väl i all rimlighets namn söka behandla vederbörande på ett lika rättfärdigt sätt och icke ge den ena mer och den andra mindre. Det var en av utgångspunkterna för utskottet, då det stannade vid detta förslag.

Då dessuom de tvenne andra ifrågavarande personerna hade jordagods, om jag så får säga, egendomar, som icke äro så litet värda och på vilka de kunna arbeta och ägna sin uppmärksamhet åt under halva delen av året — eller våren, sommaren och hösten — var det så mycket mindre anledning för utskottet att bevilja dem större belopp. Vad kaptenen beträffar, så hade han inkomster under den tid han tjänstgjorde, i regel fem månader, och dessutom hade han avlöning för en halv månads uppläggning och en halv månads utrustning, så att totalavlöningen steg 10,000 kronor. Då får man säga, att i alla fall hans avlöning varit rätt rundligt utmätt. Då han tog avsked från sin förra befattning, gjorde han det givetvis för att uppnå en större förmån.

På grund härav yrkar jag, herr andre vice talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Rosén**: För några dagar sedan förelåg till kammarens behandling ett utlåtande från bankoutskottet. Det gällde en person, som tjänstgjort hos domänstyrelsen oavbrutet i 23 år och dessförinnan varit arbetare vid skogsstaten i sju år, tillsammans 30 år. Den mannen var gammal, sjuk och fattig och hade oförsörjda barn. Utskottet ansåg, att han ej kunde få pension, därför att han ej hade 25 tjänsteår i sin befattning, men man ställde i utsikt för honom ett understöd från domänstyrelsen, om han kunde visa, att han fortfarande vore sjuk. Kam-maren delade utskottets uppfattning.

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».*
(Forts.)

Här föreligger ett annat förslag. Det gäller en person, som sedan många år har 2,720 kronor i pension plus dyrtidstillägg och som nu skulle få ytterligare pension av en befattning, där han blott tjänstgjort några månader årligen i 15 år och haft en tjänstgöring, som just ej varit ansträngande. Turen mellan Kalmar och Öland tager i vanliga fall 20 à 25 minuter, och att göra den tre gånger om dagen är icke någon ansträngande tjänstgöring. På grund härav skulle han ha påbröd till sin förra pension med några hundra kronor. Jag får säga, att när jag söker att sätta mig in i den saken och tänker på hur man förut behandlade den av mig omnämnda pensionsfrågan, tycker jag, att utskottet gått för långt och att det hade bort avstyrka denna proposition.

Jag skall emellertid det oaktat yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Vindahl**: Jag tror, att det är på mycket goda grunder, som bankoutskottet stannat vid det förslag det framlagt här. Man kan åtminstone utgå från det, och det har ju icke heller från något håll förnekats, att dessa befattningshavare kunde ha rätt till åtminstone någon pension, och man anser, att de böra beredas något understöd på grund av den tjänstgöring, längre eller kortare, som de fullgjort i statens tjänst.

Vad utskottet fäst sig vid är givetvis de framställningar, som gjorts av regeringen och Kungl. pensionsstyrelsen, och jag tror, att det icke är rätt att fordra, att man skall läsa mellan raderna, vad som icke står där, bara för att få en så välvillig tolkning som möjligt för vederbörande tjänstemän. Jag tror, att det skulle vara fullkomligt oriktigt att gå till väga på det sättet. I stället får man väl överväga de skäl, som äro framlagda och se till, vilket resultat man kan på grund av dem komma till. Och när vi så noga hade tittat på handlingarna, så kommo vi till den uppfattningen, att det förslag, som förelåg från Kungl. Maj:ts sida, var tämligen generöst.

Nu har man velat göra gällande, att vederbörande skulle haft hel tjänstgöring, nämligen hela året om, och man har sökt bevisa detta med, att det skulle varit fallet, att de uppburit lön och att de haft redovisning om hand och dylikt. Men skall 5 månaders seglation mellan Kalmar och Färjestaden, 5 månaders arbete, innebära, att de behöva 7 månader för att redovisa, så måste jag säga, att detta är ett något egendomligt arbetssätt. Nej, saken ligger nog på annat sätt, och jag tror, att man icke gärna kan säga, att bankoutskottet i detta fall varit för njugt.

Vidare har det sagts, att de icke kunde söka arbete under andra tider. Ja, men här ha de ju haft sysselsättning under en tid, då sjömän i vanliga fall sakna sådan, och följaktligen ha de varit fullkomligt oförhindrade att under andra tider av året söka arbete på annat håll, vilket också säkerligen skulle varit möjligt att få.

Det är redan förut påpekat, och jag ber att ytterligare få stryka under att i proposition 146 har Kungl. Maj:t åskat ett belopp av 670 kronor per år såsom fyllnadspension åt domänintendenten i Göteborgs

och Bohus län Åhlund. Denne domänintendent är major i armén, har fått avsked såsom kapten och uppbär samma pension som ifrågavarande kapten Gyllenstierna, eller 2,720 kronor för år. Han har varit domänintendent i 23 år, och för denna tjänstgöring plus sin tjänstgöring i armén skulle han enligt Kungl. Maj:ts förslag få en tilläggs pension å 670 kronor. Denne man är 73 år gammal, och ifrågavarande kapten Gyllenstierna 63 år.

Mellan dessa båda förslag i Kungl. Maj:ts propositioner finnes naturligtvis ingen som helst jämförelse. Om jag skulle taga en jämförelse, så vill det synas mig, som om bankoutskottet tolkat sitt förslag till förmån för kapten Gyllenstierna i jämförelse med domänintenden- ten Åhlund, och söker man från fall till fall, så skall man undan för undan finna dylika olägenheter. Man måste se till, då en pension eller ett understöd skall meddelas en avgående tjänsteman, att pensionen eller understödet blir satt i rimligt förhållande till arten av den tjänst- göring han haft och till det arbete han utfört.

Vid sådant förhållande ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan, så vitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemstäl- lan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och an- slogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 28 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, så vitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna fram- ställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 26.

Punkterna 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Understöd åt
personal å
postångfarty-
get »Öland».
(Forts.)*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion om höjning av pensionsunderlaget för häradshövding.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 31, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

*Pensioner åt
vaktkarlarna
K. P. Nord-
ström och K.
A. C. Ste-
ning.*

I en inom andra kammaren av herr *Karlström* i Lummelunda väckt motion, nr 10, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om en årlig pension att från och med år 1923 under deras återstående livstid utgå med 350 kronor till f. d. vaktkarlen Karl Petter Nordström samt med 450 kronor till f. d. vaktkarlen Karl August Claesson Stening.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion II: 10 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Berge*, *Bäcklund*, *Kloo* och *Höglund*, vilka hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 10, måtte medgiva, att vardera av förra vaktkarlarna vid Färösunds kustposition Karl Petter Nordström och Karl August Claesson Stening finge från och med den 1 januari 1923 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor.

Herr **Gustafsson, Karl**: Då jag i denna fråga har en mot utskottets majoritet avvikande mening, ber jag att med några ord få motivera densamma.

Det är nämligen så, att de två personer, det här gäller och beträffande vilka en enskild motionär hemställt, att de skola få en liten pension, varit anställda vid Färösunds kustposition. Deras anställningar ha, såsom jag tror, huvudsakligen motsvarat förrådsförvaltares, de ha haft tillsyn över kronans tillhörigheter, och då nämnda kustposition nedlades, blevo de entledigade från sina befattningar och utan arbete.

Då vi inom utskottet hade denna fråga till avgörande, voro vi av den mening, att de icke haft hel anställning. För min del hade jag en känsla av, att de i alla fall på grund av sin tjänstgöring borde erhålla pension, och vid justeringen av utskottets utlåtande visade det sig, att kontrakt var upprättat mellan staten och dessa två personer, att de haft årsanställning och att de enligt kontraktet blivit avskedade från sina

befattningar. Under sådana förhållanden ansåg jag och min medreservant, att de borde tillerkännas ett litet understöd, och vi ha för den skull yrkat, att vardera skulle få 300 kronor per år.

På grund av den lilla upplysning jag nu lämnat och då jag tror, att kammaren skall behjerta den omständigheten, att dessa personer haft anställning i statens tjänst och utan eget förvållande blivit avskedade, skall jag, herr talman, be att få yrka, att kammaren ville medgiva, att vardera av de personer det här är fråga om skall under sin återstående livstid komma i åtnjutande av en pension av 300 kronor för år.

Pensioner åt vaktkarlarna K. P. Nordström och K. A. C. Steining.
(Forts.)

Herr Vindahl: Herr talman! Det här är nog en framställning, som man, om man följer sitt hjärtas mening, icke lärer vilja sätta sig emot, men följer man däremot något så när sitt förstånd och sin känsla för ansvar, bör man nog gå den väg, som utskottet föreslagit.

Saken förhåller sig icke så, att de personer det här är fråga om äro förrådsförvaltare i egentlig mening. I intet fall tror jag, att de kunna jämnställas med förrådsförvaltare vid armén och intendenturen, utan de äro helt enkelt vaktkarlar. Jag har försökt att taga reda på, vad slags sysselsättning de haft, och jag har därvid fått till svar, att de ha egentligen icke sysslats med någonting. Ingen har vetat, vad de gjort. Vad kronan haft på den ifrågavarande platsen har emellertid icke kunnat lämnas utan tillsyn, utan det har måst finnas personer, som haft tillsyn däröver. Någon egentlig tjänstgöring ha dessa personer dock icke haft. Det kan väl icke vara avgörande, att kontrakt mellan dem och staten upprättats. Om det endast varit 14 dagars tjänstgöring om året, har kontrakt eller en överenskommelse, som reglerat de båda parternas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, i alla fall varit behöflig. Enligt kontraktets formulering ha ifrågavarande personer varit anställda med en månads ömsesidig uppsägning, och det är således ingenting att bygga på i den vägen.

Men saken har en annan och långt viktigare sida, om man nu skall följa motionärerna. Ja, jag borde kanske först säga, att frågan angående dessa herrars pensionering redan tidigare varit före och prövats av Kungl. Maj:t. När befattningen upphörde där borta, blevo de entledigade och begärde pension, men sedan vederbörande myndigheter prövat deras framställning, avslogs densamma, då man ansåg, att man inte kunde bifalla den. Varför? Jo därför, svarade marinförvaltningen, att arten av deras tjänstgöring icke var sådan, att den kunde berättiga dem till pension. På denna grund avslog också Kungl. Maj:t den gjorda framställningen, men för att i stället på något sätt kompenseras, fingo de då en gratifikation, motsvarande ungefär ett års avlöning.

Sedan det nu gått några år, kommer man med enskild motion och söker utverka pension åt dem med 300 kronor. Hur ställer det sig då i detta fall, om man jämför dessa personer med så många andra, icke i liknande ställning, utan som i långt högre grad skulle kunna göra anspråk på pension. Jag tänker då särskilt på våra indelta soldater och hur det ställer sig för dem, när de ha tjänstgjort så pass lång tid. Den

Pensioner åt
vaktkarlarna
K. P. Nord-
ström och K.
A. C. Ste-
ning.
(Forts.)

tjänstgöring, de här ifrågavarande personerna åberopat, har icke varit något att tala om. Det är icke så lång tid kontraktet gällt, endast 19 år. Men en indelt soldat får efter 19 års tjänstgöring ingen pension. Enligt 1914 års riksdagsbeslut måste han, för att erhålla gratial ur krigsmanskassan, ha tjänstgjort minst 20 år, och han får det icke ändå, därest han icke uppnått en ålder av 50 år. I det här fallet ha vi en tjänstgörings-tid av 19 år. Den ena av personerna är 42 och den andra 44 år. En indelt soldat får 61 kronor om året i gratial plus ett fast dyrtidstillägg av 150 kronor, således skulle det bli 211 kronor. Nu föreslås det för dessa, som ha 19 års tjänstgöring och 42 resp. 44 års ålder, en pension av 300 kronor. Med denna pension följer då ytterligare ett dyrtidstillägg på 180 kronor, därtill ett dyrtidstillägg, som tolkas enligt de för-mänligaste grunderna för befattningshavarna. Således skulle det innebära, om man skulle följa motionärernas förslag, att dessa personer skulle få en lika hög, om icke högre pension än det arvode de uppburit för sin tjänstgöring. Det kan väl ändå icke vara riktigt att räkna så, då det gäller pensioner för sådana där sysslor, för vilka man icke gärna kan behöva räkna med pensionering och för vilkas utövare staten säkerligen icke heller har iklätt sig någon som helst skyldighet till pension.

Jag ber följaktligen, herr talman, att på grund av vad jag sagt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bodin**: Herr talman! Jag kan ej annat än beklaga, att bankoutskottet ej ansett sig kunna tillstyrka motionen om pension åt f. d. vaktkarlarna vid Fårösunds kustposition, Nordström och Stening. Och jag kan ej heller finna, att utskottet förebragt tillräckligt talande skäl mot denna föreslagna åtgärd, vilken dock både ur rättvisans och de föreliggande ömmande omständigheternas synpunkt förefaller mig mycket naturligt.

Utskottet synes mig ej ha tagit tillbörlig hänsyn därtill, att båda varit länge anställda i statstjänst, den ene 17 år och den andre 27 år, och att de haft sitt enda livsuppehälle av denna tjänst. De ha givetvis båda, när de inträdde i denna verksamhet och under den tid de ägnat sig åt densamma, förlitat sig på att de i denna kunde räkna på ett visserligen mycket knappt tilltaget men dock säkert levebröd. När kustpositionen 1919 nedlades, ställdes de på bar backe, ty den kontanta avlöning under de senare åren, resp. 660 och 740 kronor, som de åtnjutit, har givetvis ej kunnat medgiva några besparingar, detta särskilt som båda haft andra vidriga omständigheter att dragas med, då Stening själv lider av en svår ryggskada och Nordström förutom fyra barn har en sjuklig hustru att draga försorg om. De ha ägnat sina bästa år åt statens tjänst, som de själva trodde skulle vara säker, och deras försök att efter kustpositionens nedläggande skaffa sig försörjning på annat sätt ha misslyckats. Den gratifikation av 600 kronor vardera, som de år 1920 erhöilo för att under tiden skaffa sig en ny sysselsättning, har naturligtvis för länge sedan gått åt, och båda dessa

människor jämte av dem beroende äro nu i trängande behov av hjälp. Jag anser, att staten har skyldighet att i ett fall sådant som detta träda hjälpande emellan och vädjar därför till kammaren att bifalla den av herr Gustafsson i Stensholm vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

*Pensioner åt
vaktarlarna
K. P. Nord-
ström och K.
A. C. Ste-
ning.*

(Forts.)

Herr **Gustafsson, Karl**: Sedan herr Vindahl lagt saken på den bogen, att man varit rädd för de ganska stora konsekvenserna av ett bifall, vill jag säga, att för mig den omständigheten varit avgörande, att staten i många fall och även riksdagen ofta visat sig tillmötesgående, då det gällt gamla arbetare, som arbetat exempelvis i statens järnvägar endast i 16 eller 18 år, och de ha fått sig dessa 300 kronor tillerkända som gratifikation eller understöd för sin kommande ålderdom. Jag har ansett, att jag bör nämna även vid detta tillfälle, att vi här i reservationen icke begära mer än 300 kronor för var och en, och när de efter att ha tjänstgjort, den ene i 19 och den andre i 26 år, på grund av att befattningarna indragits blivit utan arbete, så tror jag att riksdagen här kan tillmötesgå denna lilla begäran utan att konsekvenserna behöva bli alltför stora.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Enhörning**: Ja, utskottet har för sin del ingalunda kunnat tillstyrka vare sig pension eller understöd till dessa tvenne arbetare. Utskottet har så mycket mindre kunnat göra detta, som saken redan förut varit föremål för utredning inom vederbörande departement och då fingo de en ersättning en gång för alla. Givetvis kan jag säga, att jag ingalunda missunnar dem ett litet årligt understöd, visst icke, men jag får tydligt poängtera, att det icke går an för utskottet att i dylika fall gå enskilda motionärers önsknings till mötes, då riksdagen i så fall skulle bli överlupen av sådana framställningar. Vill kammaren av varm hand och gott hjärta skänka dem detta årliga understöd, må kammaren gärna göra det och taga det på sitt ansvar, men utskottet har icke kunnat göra det.

Jag ber att få yrka bifall till utskottes hemställan.

Herr **Vindahl**: Jag skulle inte besvära kammaren med att yttra mera, men jag måste med anledning av vad två talare här anfört säga några ord till.

Det kan icke vara riktigt, såsom här gjorts gällande, att vederbörande förlitat sig på, att de skulle erhålla pension, ty så ligger saken bestämt icke, då marinförvaltningen rätt och slätt i här avgivet utlåtande förklarar sig med hänsyn till arten av deras befattning och till deras ringa levnadsålder icke kunna tillerkänna dem pension. Detta måste ha stått klart för vederbörande, ty jag kan icke tro, att marinförvaltningen på något sätt dragit dem vid näsan beträffande en sak, som de ansett sig berättigade till, utan att de varit fullt medvetna om att icke någon pensionsrätt kunde grundas på den befattning, som de antagit.

Pensioner åt vakikarlarna K. P. Nordström och K. A. C. Steining.
(Forts.)

Förut ville vice ordföranden i bankoutskottet jämföra dessa personer med förrådsförvaltare. Nu säger han, att han vill jämföra dem med verkstadsarbetare, vilka bruka erhålla pension, då de ha en lång tjänstgöring bakom sig. Men för det första bruka dessa verkstadsarbetare ha haft längre tjänstgöringstid än vad här är fallet, och för det andra har den anställning, dessa båda personer haft, icke varit sådan, att den pågått hela tiden, år ut år in. I detta fall är, som jag tidigare sagt, icke något egentligt arbete utfört, utan det har endast varit den tillsyn, som följt med anställningen. Det har måst vara någon person på platsen, och det är något helt annat. Under sådana förhållanden har det heller icke betalats sådan avlöning — det har kallats arvode — att de därav skulle haft hela sitt levebröd, utan de måste ha haft något bredvid att syssla med. Hela avlöningen har varit 600 kronor, och var och en förstår, att detta under den dyrtid, som rått, givetvis varit otillräckligt att leva av. Det är således icke sådana synpunkter man kan utgå ifrån, utan det har gällt en tjänst, som man givetvis icke kan lägga under sådan synvinkel som den dels herr Bodin och dels vice ordföranden i bankoutskottet här sökt tillämpa.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr andre vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 31 punkten 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 30.

Punkterna 14—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

På framställning av herr andre vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 137, till Konungen angående upptagande av ämnet räkning å fortsättningsskolornas läsordning.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 24, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

nr 25, angående åstadkommande av ökad kontroll över sjuk-kassor;

nr 26, angående viss ändring i gällande bestämmelser om mått och vikt;

nr 27, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 10 mars 1922 om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom;

nr 28, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption;

nr 29, angående ändrad lydelse av 24 § i lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg;

nr 30, rörande kungörelser angående dels ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara;

nr 31, angående förordning om ändrad lydelse av 19 §, 47 § 1 mom. och 48 § 2 mom. i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva;

nr 32, i fråga om viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt;

nr 33, angående förslag till lag om tillägg till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse;

nr 34, angående förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt;

nr 35, angående ändrad lydelse av § 46 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

- nr 36, angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt- och bleckvaror i gällande tulltaxa;
- nr 37, rörande förordning angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;
- nr 38, angående förslag om ändring i 4 § av lagen om emeritlöner för präster;
- nr 39, angående höjning av tullsatserna för vissa damkonfektionsvaror;
- nr 40, angående förordningar om dels ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt, dels ock ändrad lydelse av 1 § i förordningen nämnda dag om särskild skatt å automobilgummiringar;
- nr 41, angående ändring i bestämmelserna rörande beskattning av fastighet, som äges av bostadsförening;
- nr 42, angående ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan;
- nr 43, angående ifrågasatt ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark; samt
- nr 44, angående riksbankens vinst för år 1922.

Anmälde och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om förhöjda tullsatser för färska päron och äpplen;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden;

nr 39, angående vissa förändringar i riksdagstryckets format och stil;

nr 40, angående person- och sakregistret till riksdagens protokoll med bifång för åren 1911—1920;

nr 41, i anledning av vissa framställningar rörande det militära pensionsväsendet; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i särskilda propositioner gjorda framställningar rörande pension dels åt vissa i lantförsvarets tjänst anställda eller förut anställda personer, dels ock åt efterlevande till vissa i försvarets tjänst anställda eller förut anställda personer; andra lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats å den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1921; och

nr 15, angående arvode åt byråchefen A. Molin, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av vissa frågor;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning av väckt motion om anstånd med fortsatt utarrendering av Bäckaskogs kungsgård m. m.; och

nr 35, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i bestämmelserna om gottgörelse åt arrendatorer av kronans jordbruksdomäner och prästerskapets löneboställen för odlings- och täckdikningsarbeten m. m.; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion nr 130 om skrivelse till Konungen med begäran om undersökning rörande Aktiebolaget Vin- och Spritcentralens och dess dotterbolags verksamhet m. m.

Upplästes följande till Kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagen.

Undertecknad får härmed avsäga sig uppdraget att vara ledamot av riksdagsbibliotekets styrelse. Stockholm den 5 maj 1923.

Sam. Clason.

På särskilda propositioner godkände kammaren berörda avsägelse och beslöt, att val av en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket i den avgångnes ställe skulle i vederbörlig ordning äga rum.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr andre vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5,44 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Måndagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 455, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av herr Olssons i Blådinge m. fl. motion, nr 183, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sänkning av statens järnvägars fraktavgifter för spannmål m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om förhöjda tullsats för färska päron och äpplen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden nr 38—42, andra lagutskottets utlåtande nr 14 och memorial nr 15, jordbruksutskottets utlåtanden nr 34 och 35 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,37 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
